

Budskabet

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV & MISSION

Nr. 6 • 2004 • november

TEMA-ARTIKLER:

- Den nødvendige gudsfrygt
- Gudsfrygtens hemmelighed
- Frimodigheden stærkere end gudsfrygten
- Tilbage til den gamle vækkelsesforkyndelse?
- Kan fortabelsen aflyses?

TEMA: GUDSFRYGT

Udkommer seks gange om året:

1. jan., 1. mar., 1. maj, 1. juli, 1. sep., 1. nov.

Redaktion:

Ebbe Kaas, lærer (redaktør). Sneppevej 12, 6880 Tarm. E-mail:
lisbetkaas@mail.tele.dk
Ditte Olsen, Hillerød (redaktionssekretær)
Mikkel Vigilius, bibelskolelærer, Hillerød
Lene Due Madsen, lærer, Gudhjem

Faste medarbejdere:

Ole Andersen, sekretær, Frederikssund
Peter Fredensborg, sognepræst, Billund
Jacob Kofod-Svendsen, cand.teol., København
Anne-Lene Midjord Olofson, adjunkt, Klaksvig, Færøerne
Peter O.K. Olofson, cand.teol., Klaksvig, Færøerne
Hans Erik Nissen, cand.teol., Hornbæk
Annette Rasmussen, socialrådgiver, Haslev
Svend Erik Petersen, adjunkt, Ringkøbing (illustrationer)
Anita Holm, Herlev (illustrationer)
Benedikte Schmidt, København (illustrationer)

Hjemmeside: www.budskabet.dk**Pris:**

Abonnement: kr. 210,-

For unge under uddannelse: kr. 120,-

Udgiver og ekspedition:

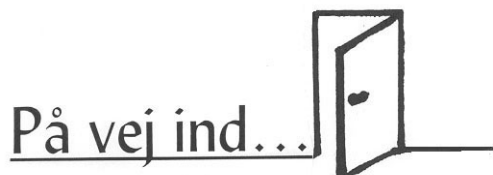
Luthersk Missionsforening,
Industrivænget 40, 3400 Hillerød,
Tlf. 48 20 76 60
dln@dln.dk

Tryk: Øko-Tryk 96 94 04 11**Layout:** Ditte Olsen / Amalie Poulsen**Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.**

ISSN 0901-4802

indhold

På vej ind.....	2
Leder: Homofili, bibelsyn og skal alt tolereres?.....	3
TEMA: Guds frygt	
Den nødvendige guds frygt.....	5
Guds frygtens hemmelighed.....	10
Frimodigheden stærkere end guds frygten.....	16
Tilbage til den gamle vækkelsesforkyndelse?.....	19
Kan fortabelsen aflyses?.....	28
Frem i lyset med hele Bibelen!.....	38
Jeg kan ikke tro.....	43
Troslære	
Gud er treenig.....	47
Jubilæum	
Kristen holdning til Israel.....	50
Tro i tiden	
Prædikantvækkelse.....	52
Modsætninger og GT-påvirkning.....	54
Bøger	
Bag billedet.....	59
Jakob og den fortabte.....	60
Et kald til åndelig fornyelse.....	61
Indholsoversigt 2004.....	62

“Folk i dag kæmper med negative følelser. De mangler en fast forankret selvtillid. De leder efter en bekræftelse på, at de er noget. At høre, at de er *fordærvede*, er mildt sagt at slå dem i ansigtet.”

Sådan beskrives mennesket anno 2004 i Egil Sjaastads artikel om vækkelsesforkyndelse. Han imødegår selv dette udsagn ved at spørge, om det så betyder, at vi slet ikke skal forkynde Guds lov, Guds vrede og frygten for fortabelsen. “Gudsfrygt” er blevet et ømtåleligt ord. Derfor sætter vi fokus på det i Budskabet.

I hele fem artikler vendes og drejes temaet både af danske og norske skribenter. Derudover har Jens Olsen, Ringkøbing, bidraget med en artikel om tro og Jakob Kofod-Svendsen, Kbh, med en om at få flere GT-tekster op på prædikestolene. Christian Maymann, Kbh, fortsætter sin gennemgang af Johannes Åbenbaring, og tre gode bøger bliver også omtalt.

2004 har været et omskifteligt år for Budskabet. Portotilskudet til tidskrifter er faldet bort, hvilket betød et reduceret sidetal og 1 cm bredere blad fra og med nummer 2-2004. Vi lovede i den forbindelse, at når Budskabet fremover kun består af 36 sider, vil vi en gang årligt “frådse” med så mange sider som muligt op til 250 gram. Dette nummer er “frådse-nummeret” i 2004!

Budskabet har også i 2004 skiftet redaktionssekretær og layouter. Det bliver ikke meget anderledes næste år. Allerede i dette nummer har Amalie Puggaard Poulsen en finger med i layouten, som hun suverænt vil køre videre fremover. Amalie er uddannet grafiker, så udseendet af Budskabet bliver helt sikkert ikke ringere!

Endelig kan vi med stor glæde fortælle, at Budskabets hjemmeside langt om længe er blevet opdateret. Vi har ikke set os i stand til at køre siden videre, fra hvor den for et par år siden gik i stå, men udvalgte artikler fra alle numre i 2004 er nu tilgængelige. Så besøg gerne adressen: www.budskabet.dk

Ditte Olsen
redaktionssekretær

Fra redaktionen skal der lyde en stor tak til Ditte Olsen. Tak for dit engagement for Budskabet og din iderigdom, når redaktionen har talt om forandringer og ændringer.

Som det fremgår af ovenstående, så har Amalie Puggaard Poulsen overtaget layout-opgaverne. Vi i redaktionen glæder os meget over, at du er villig til at gå ind i denne opgave. Vi tror og håber, at de ændringer, som bliver synlige i Budskabet fra næste nummer, også vil falde i læsernes smag.

Ebbe Kaas
Redaktør

Af Ebbe Kaas

Homofili, bibelsyn og skal alt tolereres?

Endnu engang står der strid om homoseksualitet og kirkelig velsignelse af homofilt samliv. I sensommeren har især Kristeligt Dagblad været fyldt med indlæg for og imod, og biskop Søren Lodberg Hvas, Ålborg, har fremkommet med et ritualforslag, som skal kunne bruges til kirkelig velsignelse af det homoseksuelle par.

For mange missionsfolk er det som om, at det hele er hørt før og melodien er velkendt.

Står vi endnu engang i den situation bare at måtte acceptere, at der findes to helt forskellige syn på homofilt samliv? Og vil det så endnu en gang gå således: når tiden er blevet lidt mere moden til sagen, så kommer en kirkelig anerkendelse og velsignelse af homofilt partnerskab?

Debatten har afsløret den velkendte uenighed, at fordømmelse af homoseksuelle handlinger er noget helt perifert i NT. Det er kun hos Paulus, vi finder det, og han viderebringer blot den jødiske kritik af omverdenens syn og handlingsmønstre. Der findes ingen fordømmelse hos Jesus, og kirkens opgave er at møde ethvert menneske og enhver handling ud fra kærlighedens perspektiv og ikke komme med dom eller kritik. Dermed taber GT's fordømmelser også deres kraft, når de læses ud fra evangeliets kærlighed.

Det ene syn er altså, at Bibelen fordømmer homoseksuel praksis, og det andet syn tillader homoseksuel samliv og praksis.

Rent logisk er disse to syn selvfølgelig uforenelige. Er det ene syn sandt, da må det andet nødvendigvis være falsk. At ville hævde, at begge syn skal respekteres, tolereres og tåles

i folkekirken indebærer i praksis, at kirken ikke længere har noget syn på sagen, og det er det samme som at sætte Bibelen ud af kraft. Bibelen har ingen autoritet, hvis to modstridende syn og forståelser skal godtages på lige fod.

Da det blev tilladt med kvindelige præster, var der flere som sagde: konsekvensen af dette bliver, at der ændres forståelse og opfattelse af mange ting stik imod Bibelens klare tale. Der vil komme en dominoeffekt. Og de havde ret!

Også i spørgsmålet om kvindelige præster blev Paulus sat til side. Apostelens klare forbud imod kvinder som hyrder og lærere i menigheden blev afvist med henvisning til nutidens tænkning, forståelse og evangeliets kærlighed. Løsningen blev: Vi må respektere, at der findes to syn og to forståelser. Men i praksis bliver det altid sådan, at det restriktive syn bliver afvist!

Der tegner sig et billede, en model og et mønster for kirkelig tolerance. To modstridende syn skal respekteres under henvisning til en form for kirkelig enhed. Nogle er imod seksuelt samliv før ægteskabet, andre anser det ikke for noget problem, som Bibelen taler om. Nogle er imod abort, andre er for. Nogle siger, at der findes en fortællelse, andre er uenige. Listen kan blive lang. Men mønsteret er: Vi må i kirken respektere to forskellige syn.

Hvad er den praktiske konsekvens?

Hvor to uforenelige syn skal tolereres og respekteres, da fremmer man ligegyldigheden og værdirelativismen. Desuden bliver sagerne gjort til et uaktuelt emne at drøfte og diskutere, for hvorfor bruge tid på noget, som ikke i praksis har nogen betydning - der findes jo to syn!

Mønsteret slutter helt klart med, at bare det syn, som er mindst restriktivt, bliver accepteret. For hvis det har samme

værdi og betydning, om en handling er tilladt eller forkastelig, da vil det "åbne og frie" syn sejre, og det andet vil blive opfattet som intolerant og fordømmende.

Der findes to syn i kirken, og hvordan skal missionsfolket så tænke i den forbindelse?

Der findes en ydre, organisatorisk kirke, og der findes en indre sand kirke. I Apologien til Confessio Augustana står der, at i kirken findes en uendelig mængde ugudelige, som ønsker at undertrykke den sande kirke. Den egentlige kirke er ikke en ydre borgerlig indretning, med demokrati og hensynsfuldhed som vejvisere, nej, den sande kirke er de mennesker, som samtykker med evangeliet og har den samme Kristus, den samme Hellige Ånd og de samme sakramenter. Inden for rammen af den ydre kirke findes der et folk, som er Guds sande folk. Den sande kirke har evangeliets rene lære som kendetegn.

Apologien taler også om kirkemagt. Hvis biskopperne lærer i strid med evangeliet, da er lydighed imod dem forbudt, for den sande kirke lyder Gud mere end mennesker. I en folkekirke, som har mistet Guds Ord som grundlag, skal vi derfor ikke høre efter og slet ikke rette os efter biskoppernes tale og forståelse. Den sande kirke spørger altid: Hvad siger Guds ord?

Hvad med de to syn? Det ene syn er den sande kirkes syn, det andet er løgneskirkens syn. Det ene formidler Guds tale, det andet Djævelens tale.

Der er ingen tvivl om Skriftens klarhed i den aktuelle sag:

Homoseksuel adfærd er i strid med naturen, med skabelsens orden og dermed med Skaberens bestemmelse for seksualite-

ten (Rom 1,26ff).

Homoseksuel adfærd er i strid med det sjette bud. Og de ti bud har fuld gyldighed i både den gamle og den nye pagt. (1 Tim 1,8).

Homoseksuel adfærd hører til de frafald fra Gud, som gør mennesker skyldig for dommen (Rom 1,32) og er blandt de synder, som udelukker fra Guds Rige (1 Kor 6,9).

Ikke alle lærefragelser har evighedskonsekvenser. Men Bibelen indeholder også tekster, hvor det fremgår, hvordan Gud vil dømme! Et af disse områder er homofil praksis. Derfor er det rystende alvorligt at vildlede mennesker på dette område.

Det er sandt at skelne mellem homoseksuel lyst, drift og så handling. Ikke sådan at forstå, at driften og lysten er villet af Gud, mens handlingen bliver fordømt. Vi bekender i syndsbe-kendelsen også den onde lyst, som er noget i modstrid med Guds vilje. Rom 1 fordømmer homoseksuelles "begær efter hinanden" - både begæret og handlingen er synd. Men det er vigtigt at slå fast: Alle mennesker kender den onde lyst i sit eget hjerte. Alle har brug for synderens forladelse.

Mennesker, der kæmper med deres homofile drift, har krav på respekt. De er velkomne i det kristne fællesskab. Vi har alle syndige tilbøjeligheder og begær. Men det kristne fællesskab hjælper ingen - heller ikke homofile - med at tillade det, som Guds klare ord forbyder. Vejledende tale og råd kan føre til, at et menneske udelukkes fra Guds Rige.

Den sande kirke har bare et syn - Skriftens syn. Skriftens tale i denne sag er klar - helt klar, og det syn skal vi med frimodighed bekende, forkynde, tale og vejlede ud fra.

Den nødvendige gudsfrygt

Af Karl K. Riis

Skal vort forhold til den kærlige Gud styres af angst? Er gudsfrygt ikke bare udvortes fromhed og snærende lovtrældom? Er det virkelig nødvendigt at tale om gudsfrygt i en moderne tid?

Mange vil i dag tænke, at det er provokerende at sige, at gudsfrygt er nødvendig. Men, hvad er det, der er så provokerende?

Først er det selve udtrykket. Det virker så negativt, at vort forhold til Gud skal være styret af angst. Gud er nådig og barmhjertig, han er kærlighed, så ham skal vi da ikke være bange for. Fra menneskelivet kender vi, hvor ugunstigt det er, hvis vort forhold til forældre eller foresatte eksempelvis er baseret på angst, sådan også når det gælder Gud.

Udtrykket virker også så utidssvarende. Der er noget museumsagtigt over det med gudsfrygt, noget man talte om på 1600-tallet. Det passer ligesom ikke for mennesker i dag, som er helt anderledes oplyste, selvstændige og selv kan tage ansvar.

Går vi til gudsfrygtens indhold, reagerer mange også. Det, at Gud skal blandes ind i alle forhold i vort liv, er bare for meget. Det er en primitiv tankegang, som udviklingen heldigvis har befriet os fra. Og i øvrigt, så er det at hævde en endegyldig forpligtende sandhed jo noget, der gør mennesker fordømmende over for alt og alle, der ikke svarer til, hvad de selv mener. Fri os fra det! Sådanne tanker møder vi også tit i dag.

Ofte kobles modviljen mod gudsfrygt sammen med en påstand om, at den kristendom, pågældende mødte som barn og ung, var for snæver og negativ. Reaktionen kan være generel og rettes mod alt, hvad der kaldes puritansk og pietistisk livsstil. Den kan også være mere nuanceret, så den retter sig mod et opvækstmiljø præget af lovtrældom, hvor den glæde og frihed, som evangeliet skænker, stort set ikke fandtes.

Der er en berettiget reaktion på en gudsfrygt, hvis indhold kun er en udvortes fromhed og menneskebud. Jesus fordømte den type gudsfrygt hos farisæerne i sin samtid. 1) Vel kan både historien og nutiden fremvise eksempler på, at gudsfrygt er blevet misbrugt. Men når det er sagt, må vi ikke glemme, at misbrug aldrig ophæver den rette brug. Det er den, vi spørger efter - for den er nødvendig!

Det ene nødvendige

Den guds frygt, som er nødvendig, er den, som Skriften taler om: "Øv dig i guds frygt", lyder det til os, for den er til stor nytte, og der er knyttet kæmpestore løfter til den, både for livet her og for det, som kommer, altså både timeligt og evigt. 2)

Den sande guds frygt skænker nemlig et menneske den visdom, som består i at kende Gud og få del i hans frelse. Det, Bibelen kalder "visdom til frelse ved troen på Jesus Kristus" 3).

Den guds frygt vejleder den, der hører Gud til, til at gøre, hvad der er det rigtige, og den opdrager os, så vi bliver modne mennesker, udrustet til at gøre det gode, det, Gud vil!

Men den guds frygt er vi ikke født med, for vi er født med synd, hvilket indebærer, at vi er "født uden guds frygt, uden tillid til Gud og fulde af ondt begær" 4). Derfor må det at frygte Gud have en begyndelse hos os, vi har den ikke i os selv.

Den type guds frygt, som er nødvendig for hver eneste af os, består i *at leve i det rette forhold til Gud* med alt, hvad det indebærer! Uden den er vi nemlig fortabte, vi er uden Gud og uden håb i verden!

Hvor er det underligt, at dette ene nødvendige synes at være så unødvendig for de fleste! Jesus har et indtrængende råd: "Et er fornødent. Maria har valgt den gode del, og den skal ikke tages fra hende" 5). Hvad, der er virkelig nødvendig for enhver, er at tage Gud og det, han har talt til os, for fuldt alvor! For til sidst skal vi alle møde Gud og aflægge regnskab for ham. 6)

Gudskendskab - helt centralt

Hvordan kan vi kende den Eneste, Ene sande Gud - virkelig kende ham, når han i sin ophøjethed bor i et lys, som ingen af os kan komme nær? 7) Det er ikke muligt for os ad tankens eller filosofiens vej at famle os frem til, hvordan Gud er. Her nede fra findes der kun én vej til at lære Gud at kende. Den er, at Gud fra det lys, han bor i, har givet sig til kende for os, *har åbenbaret sig*, som det kaldes. Og det er netop, hvad han har! Bibelens Gud er ikke en tavs Gud. Han har talt ved sine profeter, og aller stærkest har han talt til os ved sin Søn, Jesus Kristus! Derfor er Maria-pladsen, hvor vi lytter til Guds tale med åbne ører og hjerter, helt afgørende for, om vi får det sande kendskab til Gud. For det er de hellige Skrifter, som skænker os visdommen til frelse og sandheden til gudfrygtighed.

Gudsbillede i dag kontra Bibelens

Skal vi forstå guds frygtens vilkår i dag, er forståelsen af gudsbilledet afgørende. Hvad er det for et gudsbillede, vi møder i dag, i forhold til det, vi møder i Skriften?

I en stor del af det tyvende århundrede er det ensidigt blevet forkyndt os, at Gud er kærlighed *og kun det*. Al tale om en hellig Gud, der straffer synd, om en Gud, der vredes, har været henvist til GT. Det er Det Gamle Testaments Gud, men den Gud, vi skal forholde os til, er Det Nye Testaments Gud, og han er kærlighed - har det lydt.

Men med postmodernismens fremkomst er der kommet nye toner. Det er mennesket, det drejer sig om, vi er for alvor kommet i centrum. Det er os - ikke Gud - det drejer sig om. Et træk ved det postmoderne menneske er, at det er krævende. Derfor stiller vor tids mennesker krav, ikke blot til sine omgivelser, men også til Gud. Hvad vi har brug for, er en gud, der er fleksibel, én, der kan tilpasse sig vore behov. En tidssvarende gud, der giver os frihed og selvbestemmelse, som ikke trækker grænser og siger, at noget er forkert og synd. En gud, der sørger for alles frelse til sidst, og en religion, hvor der ikke er noget, der hedder fortabelse. Hvad skulle det ellers betyde, at han er nådig? Så hvis ikke han vil være gud på vore præmisser, har vi slet ikke brug for ham, så fortjener han ikke at være vor gud. Her ser vi et gudsbillede uden gudsfrygt. Men sammenholder vi det med det bibelske, vil vi se, hvor falsk det er.

Bibelens Gud er ikke en gud dannet i vort billede. Gud er skabelsens ophav og opholder, og det er os, der er til på hans præmisser, ikke omvendt. Den evige Gud er ikke én i GT og en anden i NT. Og at han fuldt ud er både hellig og kærlig, taler Golgata aller stærkest om. Det, der skete der, er en tydelig afsløring af, at den Hellige ikke kunne skåne sin egen søn for sin vrede, når han var gjort til synd for at frelse os. Men det afslører også en ufattelig kærlighed, som ikke skåner sin egen søn, men giver ham hen for os alle.

Den Gud, der er lys, og i hvem der intet mørke er, ham er det nødvendigt ikke blot at vise ærefrygt på grund af hans ophøjede guddommelighed og majestæt. Ham er der virkelig grund til at frygte og elske. Jesus lærer os, at vi ikke skal frygte for mennesker, for de kan kun slå vort legeme ihjel. Men vi skal frygte den Gud, der "kan lade både sjæl og legeme gå fortabt i helvede" 8). Han lærer os også, at den Gud skal vi elske af hele vort hjerte, sjæl og sind. 9)

Nødvendig - så vi ikke bedrager os selv

Sætter vi alene vor lid til en indbildt gud, som slet ikke eksisterer uden i vore egne tanker og forestillinger, da føres vi ud i det samme bedrag, som afgudsdyrkelsen efterlader mennesker i. Men selvbedrag kan have mange former. Jakob nævner i sit

brev et meget aktuelt og udbredt selvbedrag, hvor vi nøjes med at være ordets hørere uden at gøre efter det! 10)

Mange læser deres bibel, går til gudstjenester og møder, og når de på den måde hører Guds ord, tænker de, at så er det gjort med det, så er deres sag med Gud i orden.

Men slet ikke alle, som hører Guds ord, lærer den sandhed at kende, som fører dem til gudsfrygtighed. Hvorfor ikke? Fordi de nøjes med at høre Guds ord, men de gør aldrig efter det!

Hvilken ulykke. De tror, at alt er vel, og først på dommens dag afsløres deres selvbedrag.

Det taler Jesus stærkt om i den sidste del af bjergprædiken. Han nævner dels dem, der på dommens dag vil påberåbe sig mange positive ting, men Jesus skal sige dem som sandt er, at han slet ikke kender dem som sine, og videre taler han i lignelsen om de to husbyggere. 11) Krystalklart afslører han, at det at nøjes med at høre hans ord og ikke handle efter dem, gør os til tåber, der bygger vore liv på noget, som fører os til dom og undergang.

Vejen til sand gudsfrygt

Vejen til sand gudsfrygt er at høre Jesu ord og handle efter dem. Vigtigheden af det ser vi, når vi begynder at tage vort forhold til Gud for fuld alvor. Da beslutter vi, at nu vil vi gøre efter det, Gud siger, og det bliver ikke uden konsekvenser.

I første omgang får vi rigtig nok styr på mange ting i vore liv. Især i de ydre ting, der kommer en ny renhed ind i vor tale,

bandeord og eder forsvinder, vi bliver mere pligttopfyldende i vort arbejde, og bryder med tvivlsomme fornøjelser og forretningsmåder.

Men værre er det at styre tankerne. De skulle jo være rene, helt rene, men de er så fyldte af urenhed. Jeg skulle være sand og ærlig, men oplever, hvor meget usandhed og falskhed, der klæber ved mig. Og aller sværest oplever vi det, når hjertets mange former for ondt og urent begær afsløres for os. Vi overbevises om synd! Hvem er jeg? Guds ord siger et, og jeg gør noget helt andet!

Dette skal ikke være et oplevelsesmønster, vi skal præstere, men sådan erfarer en synder sit møde med Gud. Guds ord er både levende og dømmende. Gennem det kaster Guds Ånd sit blændende sandhedslys både ind over vor fortid og over alt det skjulte i vort inderste. Da ser vi for alvor, hvor meget mørke vi indeholder. Men det bliver også klarere og klarere for os, hvor meget vi har brug for den frelser, Jesus er.

Vel kan den følelsesmæssige erfaring af dette være vidt forskelligt fra menneske til menneske. Men det afgørende er vort hjertets erkendelse, dvs. den overbevisning, som skaber sandhed i det inderste af os - i dybet af vort hjerte.

Denne oplysning er nødvendig, om vi skal komme ud af syndens og farisæismens selvbedrag.

Frygte og elske Gud

Selverkendelsens egentlige hensigt er ikke, at du og jeg skal blive et bedre menneske og blive en perfekt kristen, dens opgave er at gøre vort hjerte åbent for Jesus.

Med ham kommer det nye og det, der skaber sand guds-frygt, når jeg smager frelsens rige fylde, forsoningens kraft eller sagt helt kort: smager syndernes forladelse, Jesu blods rensende kraft. Da åbnes vore øjne, og vi ser, hvad vi før ikke så. Vi ser og smager, hvor højt vi er elsket af Gud. Det skaber noget helt nyt i vore hjerter.

Det er sammenfattet i Gal 2,20: "Jeg er korsfæstet med Kristus. Jeg lever ikke mere selv, men Kristus lever i mig, og mit liv her på jorden lever jeg i troen på Guds Søn, der elskede mig og gav sig selv hen for mig". Så kort og klart kan det siges, hvad det vil sige at være en kristen.

Underet er, at vi flyttes ind i Kristus, og han tager bolig i os, og med ham kommer det nye ind i et menneskes liv. Vi får et nyt liv, med en ny lyst og vilje, et nyt sind og en ny kærlighed til Gud gennem Jesus. Det menneske, som har erfaret det, har det ikke svært med at frygte og elske Gud. De to ting er ikke uforenelige modsætninger, men et rammende udtryk for, hvordan vort forhold til Gud nu er. Netop fordi vi har smagt

den nåde og barmhjertighed, hvor Gud ikke handler med os efter vore synder - de blev jo tilregnet Jesus - så elsker et lydigt Guds barn sin himmelske Far og frygter for at gøre sin gode Fars vilje imod. Det er ikke lammende angst, men barnefrygt hos et Guds barn.

Hvad sker der, når gudsfrygten mangler

Samfundsmæssigt bliver der hårde tider!¹²⁾ Det vil sige, at moralen forfalder, lovløshed, selvtægt og egoisme breder sig, og vi oplever opløsning og kaos. Det, der faktisk sker, er, at mennesker af Gud overlades til sig selv og den syndige levemåde, som de hengiver sig til. Det er Guds vrede, som lader mennesker smage, at det, der er ondt og ødelæggende, også kommer til at gøre ondt.¹³⁾ Syndens kræfter i verden er nemlig så stærke, at når Gud slipper mennesker, så har de ikke noget bolværk mod syndens ødelæggende kræfter. Mange lider under disse tilstande og kan se, at noget er galt, men ingen har den kraft, der skal til for at ændre de kaotiske forhold. Sådan er gudsfrygtens modsætning.

I menigheden føres mange bort fra deres oprigtige troskab mod Kristus, der vokser en modstand frem mod sandheden, sådan som Jesus oplevede, når han talte til nogle jøder, som var kommet til tro på ham. ¹⁴⁾ Han ønsker at gøre dem til gudfrygtige og frigjorte kristne, men de har en opposition mod hans ord. De er utilfredse med ham, afviser ham, og hvad sker der? *De forhærdes*, så de til sidst ikke engang kan høre hans røst. De har ører og hører ingenting, så de forstår med hjertet og kan blive omvendt. I et sådant klima gøres den smalle vej bred, verdslig tænke- og levemåde breder sig. I kærlighedens navn tillades utugt og umoral og ting, som er helt imod Guds vilje. Over for verden mistes troværdigheden, og evangeliet spottes på grund af en kristendom, som kun er skin og ydre facade, men uden kraft!

For den enkelte kristne vil de samme ting gøre sig gældende, vort forhold til synd svækkes, og når vores forpligtelse mod Guds vilje i budene løsnes, da bliver kærligheden kold, både over for Jesus og dem, vi er sat iblandt for at tjene, gudslivet dør og frafaldet er en realitet.

Også i lys af dette sidste, ser vi, hvor nødvendig gudsfrygten er! Den er som lys, der vejleder til det, som er godt i samfundslivet, og den er som det salt, der bevarer samfundet mod at gå til i umoral og fordærv. I menigheden skaber sand gudsfrygt åndeligt liv og sand vækst, når den bevarer den enkelte af os i en varm kærlighed til Jesus og giver brændende hjerter i tjenesten for Guds rige og vor næste.

- 1) Mt 23,13-33
- 2) 1. Tim 4,7b-8
- 3) 2. Tim 3,15
- 4) Augustana art. 2.
- 5) Luk 11,42
- 6) Præd 12,13
- 7) 1. Tim 6,16
- 8) Mt 10,28
- 9) Mt 22,37
- 10) Jak 1,22
- 11) Mt 7,21-37
- 12) 2. Tim 3,1 fl
- 13) Rom 1,18-32
- 14) Joh 8,31-47.

Karl K. Riis f. 1938

Prædikant i LM.

Bibelskolelærer på LMH 1977-2001.

Gudsfrygtens hemmelighed

- en sand forkyndelse i lov og evangelium

Af Hans-Ole Bækgaard

Frygt forbinder vi ofte med noget, vi er bange for. Noget, der skræmmer og skaber utryghed. Når frygt kobles sammen med Gud, må gudsfrygt rumme en forestilling om Bibelens Gud, som udelukkende indgyder frygt, angst og rædsel. En Gud, som er utilnærmelig for mig, eller som jeg aldrig kan finde rigtig hvile hos.

Nej! Det er faktisk ikke det sande bibelske vidnesbyrd om Gud. Frygt knyttes langt oftere til positive toner. Der siges f.eks. sådan i Ordsprogenes Bog 9,10: »At frygte Herren er begyndelsen til visdom.« Med andre ord: at have den rette 'Herrens frygt' er vejen til visdom og til at erhverve visdom om Gud og om livet. Samtidig er 'Herrens frygt' årsagen til, at den vise holder sig fra, ja, afskyr uret og alt ondt. Som Job får at vide: »At frygte Herren, det er visdom, at holde sig fra det onde er indsigt.« (28,28). Derfor skal et menneske søge efter visdommen (Ordet), så »forstår du, hvad det er at frygte Herren« (2,5).

Luther har samme positive tilgang til gudsfrygt. I hans forklaring til de ti bud begynder han altid med understregning af, at *vi skal frygte og elske Gud* - som er afledet af det første bud: at vi over alle ting skal frygte og elske Gud og stole på Ham.

Den sande gudsfrygt hænger nemlig uløseligt sammen med det første bud i loven: *Du må ikke have andre guder!* Der er så meget, et menneske kan sætte sin lid til i denne verden. Der er så mange guder, livet kan fyldes med. Men den sande erkendelse af tilværelsen, den virkelige frihed og den ægte troskab findes kun i frivillig lydighed mod den bibelske Gud. Dette er en tro på Gud som den almægtige, hellige, kærlige og sande Gud, sådan som Han har åbenbaret sig i sit Ord. Al sand og sund gudsfrygt har denne begyndelse og fundering.

Gudsfrygtens hemmelighed

Hvis et menneske skal have en ret forståelse af gudsfrygt, og hvad det betyder at leve et gudsfrygtigt liv, må vi se bag ved selve ordet og forstå den virkelighed, gudsfrygt er udtryk for.

Hemmeligheden ligger i »Han«. Sådan siger Paulus i 1 Tim 3,16. Uden omsvøb forklarer han, at hemmeligheden er dét Ord, som er blevet åbenbaret i verden (sml. Joh 1,1ff), ja, som har inkarneret sig. Hemmeligheden (Gud selv) blev kød (menneske): »Han blev åbenbaret i kødet, retfærdiggjort i Ånden, set af englene, prædikeret blandt folkene, troet i verden, taget op i herligheden« (min kursivering). Der er ingen tvivl om, at Paulus henviser til Jesus Kristus. Hans liv, lære, gerning, død, opstandelse og himmelfart er den eneste vej til at forstå den virkelighed, gudsfrygt rummer.

Med al tydelig tale: Hvis du vil kende til den sande gudsfrygt, må du tro på dens hemmelighed, som er Kristus (sand Gud og sandt menneske). Tro på den Kristus, som har åbenbaret sig i Ordet. Du må fordybe dig i og have den rette forståelse af dét Ord, som altså Kristus er.

Derfor er det afgørende, at du læser Guds Ord på dets egne præmisser: som åbenbaring - vel at mærke *en åbenbaring i lov og evangelium*.

Åbenbaring i lov og evangelium

For reformatorerne var begrebet lov-og-evangelium nøglen til at kunne forstå de bibelske skrifter. For mange i dag er lov og evangelium udtryk for noget tungt, støvet og utidssvarende. Det dækker mere over en forudsigelig og kedelig forkyndelse, synes man. Eller, foreslår man, skal lov og evangelium opda-

teres, så vi kan finde nye måder at forkynde Ordet på for post-moderne mennesker.

Desværre møder jeg lidt for tit en forkyndelse i lov og evangelium, som jeg *ikke* glæder mig over. Men dette misbrug af Skriftens klarhed bør ikke få os til at søge nye alternativer, som gør ondt værre. Det bør i stedet få os til at søge tilbage til klarheden og se, hvad der er på spil. Hvorfor det er så livsvigtigt, at forkyndelsen lyder sandt i lov og evangelium.

Hos nogle kan man finde den helt banale opfattelse, at loven er lig med Gammel Testamente og evangeliet lig med Ny Testamente. Nej, hele Skriften er lov og evangelium. Man kan også opleve den antagelse, at forkyndelsen statisk skal være opdelt i en del lov og en del evangelium; måske gerne ligeligt fordelt på antal minutter. Nej, forkyndelsen skal i sin helhed være lov og evangelium. Andre har fået den forståelse, at det gælder om med loven at ydmyge og tvære mennesket ud i sin syndighed for så med evangeliet at understrege, at man intet er uden Kristus og derfor må tro på Ham (derfor levnes der plads til i fem afsluttende minutter at sige, at Jesus er død og opstået for vor skyld). Nej, lovens og evangeliets hensigt er af en hel anden verden. De vil føre mennesker til Gud og ved evangeliet skabe et nyt liv i troen på Gud. De vil vise mennesket et sandt billede af Gud som Gud og af mennesket som menneske.

Ikke sammenblandes, ikke adskilles

Al Guds Ord er lov og evangelium! Der findes en dobbelthed i dette: a) lov og evangelium må ikke sammenblandes; b) lov og evangelium må ikke adskilles. Som vi skal se det nedenfor, har henholdsvis loven og evangeliet sit Ord at tale til et menneske og dermed også sin bestemte funktion.

Hvis disse to opgaver eller funktioner sammenblandes, skabes der forvirring og utryghed for troen og samvittigheden. Der skabes en falsk frygt for Gud. Men samtidig må de heller ikke adskilles. Hvis der finder en ensidig forkyndelse sted af enten loven eller evangeliet, er det et falsk budskab. Den forkynder ikke den åbenbaring af Gud, Bibelen rummer, og som findes i Kristus selv. Loven og evangeliet skal holdes så tæt sammen uden at sammenblandes, ligesom Kristus er sand Gud

og sandt menneske uden adskillelse og sammenblanding af de to naturer. Denne grundlæggende forståelse er uhyre vigtig.

Lad os se på et eksempel:

»Herre, du ransager mig og kender mig. Du ved, om jeg sidder eller står, på lang afstand er du klar over min tanke; du har rede på, om jeg går eller ligger, alle mine veje er du fortrolig med.« (Sl 139,1-3).

Er det loven eller evangeliet, vi møder her? For mange kristne vil svaret nok automatisk være evangeliet. Glæden og trygheden skabes ved at vide, at Gud kender mig fuldt ud. Men forkyndes loven ikke? Jo, for hvad med det menneske, som netop rammes af disse vers og samtidig har en konkret synd i sit liv, som vedkommende gerne vil skjule for Guds ansigt? Ordet taler hudløst ærligt ind i situationen og dømmer.

Ordet, der forkyndes her, sker i både lov og evangelium. Det sker i sin tydelige *adskillelse* og skal ikke sammenblandes. Kravet og dommen på den ene side; trøsten og visheden på den anden. Forkyndelsen sker også i en *samtidighed* af lov og evangelium, som vi ikke er herre over, men som Helligånden bruger til at ramme et menneskets hjerte med, på den måde som tjener Hans sag bedst hos det enkelte menneske, der hører Guds Ord. For det er nemlig ikke forkynderen, men Ordet i lov og evangelium, som skaber syndserkendelse, troen på syndernes forladelse, fred, håb osv. Det er afgørende at holde sig for øje.

På denne baggrund er det rigtigt at fastslå, at vel er forkyndelse i lov og evangelium *statisk* på den måde, at loven skal have sin tydelige plads såvel som evangeliet sin. Tilhøreren må ikke være i tvivl her. Men forkyndelsen i lov og evangelium er langt mere *dynamisk*. Den vil nemlig ikke kun tale 'om' noget, men tale *'til'* nogle. Dens mål må altid være, at Kristus ved troen må bo i hjertet og til stadighed tage skikkelse i det genfødte menneske.

Hermed er vi fremme ved en sidste vigtig ting: tonen i forkyndelsen. Til tider får man den fornemmelse, at når loven forkyndes, sker det dystert og uden kærlighed. Det modsatte, når evangeliet forkyndes. Men ikke altid. Det sker nemlig, at

evangeliet forkyndes i samme mørke, glædesløse toneleje. Og ikke så sjældent kan dette hænge sammen med, at evangeliet får et lovens eller lovisk præg. Det skal jeg udfolde senere.

Her gælder blot at få sagt, at forkyndelsens tone må afspejle den grundtone i Skriften, at Guds Ord - som lov og evangelium - er *lys* for mennesket. Som salmisten siger det: »Herren er mit lys og min frelse, hvem skal jeg da frygte?« (27,1) eller »Dine ord er en lygte for min fod, et lys på min sti.« (119,105).

Loven som lys

Udgangspunktet for den rette forståelse af loven er, at den er givet af Gud. Den er åbenbaring af Guds væsen. Derfor er loven hellig, retfærdig og god, som Paulus udtrykker det (Rom 7,12). Loven er givet til mennesket, for at det må kende Gud og Hans kærlighed. Men på grund af syndefaldet kan loven og dens retfærdighed aldrig blive en vej til frelse og retfærdiggørelse for Guds ansigt. Selvom man hypotetisk kunne forestille sig, at loven kunne opfyldes af et syndigt (men fromt) menneske, vil lovens gerninger ikke være frelsesvej. Loven kan nemlig ikke skabe tro! For det syndige menneske gælder, at kun Kristus-tro kan frelse.

Loven kræver fuldkommen kærlighed og lovopfyldelse. Kun denne praksis, siger loven, gør et menneske værdig for Gud. Over for dette krav står det syndige menneske magtesløs. Loven anklager, skaber fortvivlelse, afslører synd, åbenbarer Guds vrede og døden. Den tiltalte samvittighed oplever sig fordømt, ja kan opleve, at loven åbenbarer helvede. Hvorfor? Fordi Gud træder mennesket nær i sin renhed og hellighed. Derfor bliver mennesket forfærdet, bange og forsøger at skjule sig for Gud. Sådan skete det konkret i paradiset efter syndefaldet (jf. 1 Mos 3), og Skriften rummer eksempler på, hvordan dette møde mellem et menneske og Gud finder sted.

Vejen til hjælp i denne situation og anfægtelse er at høre, at loven ikke er det sidste ord. Ja, over for evangeliet må loven tie, så det anfægtede menneske kan finde trøst, vished og fred ved evangeliet.

Men dette betyder netop ikke, at loven som lov er sat ud af kraft! Det hævdes til tider, at loven er afskaffet og opfyldt for

kristne. Det kan lyde så flot, når det hedder, at vi kun skal forkynde evangeliet - uden lov. Eller vi ligefrem skal være antinomister (mod loven; fri fra loven). Det vil sige, at loven ikke længere spiller en rolle.

Det er rigtigt, at Kristus opfyldte loven - ja, over for Gud for os. Men han ophævede den ikke. Han stadfæstede den. Også Kristus forkyndte loven. Den er jo åbenbaring af Guds eget væsen og vilje.

Kristus vil lære os, at lovens egentligste fortegn er *kærlighed*, selvom vi har en anden erfaring af loven i samvittigheden, når den forkyndes for os - og vi oplever os afsløret og fordømte. Loven er kærlighed. Den kræver kærlighed til Gud og næsten (jf. det dobbelte kærlighedsbud). Denne kærlighed er IKKE evangeliet, selvom den ofte forkyndes sådan i dag.

Lidt enkelt kan det udtrykkes således, at alt, hvad der har med kærlighed at gøre i et menneskes liv og virke, er under lov og har jordisk karakter. Det betyder ikke, at det er betydningsløst eller uden værdi for Gud eller andre mennesker. Det betyder, at vi altid i vore ord, tanker og handlinger er under loven og bedømmes ud fra loven - og derfor bliver alle disse gerninger ikke frelsesvej for os. De kan ikke retfærdiggøre os for Guds ansigt. Nok fordrer loven - og det skal vi lytte til - men den kan aldrig skabe en sand lydighed i os. Det kan kun troen (se videre i næste afsnit).

Gud bruger ikke loven til at fjerne mennesket fra sig. Snarere modsat. I luthersk tradition har man skelnet mellem forskellige brug af loven til at udtrykke denne Guds kærlighed til sin skabning.

Den første brug (politiske) er et udtryk for, at mennesket i verden ikke er overladt til sig selv. Ved loven, dvs. skabelsesordninger, erkendelsen af lovens gerninger i hjertet osv., oprettholder Gud den skabte verden. Herigennem vil Han værne mod syndens totale hærgen og give rammer for et godt liv for skabningen i en falden verden. Guds godhed og kærlighed kan måske fornemmes i dette, men skaber ikke en erkendelse eller åbenbaring af Gud.

Den anden brug (teologiske) - og som i forkyndelsen er den vigtigste - taler til mennesket i dets oprør mod Gud, når det vil

sig selv og ikke erkender sin synd. Altså grundlæggende sætter sig op mod det første bud om ikke at have andre guder. Loven vil her afsløre mennesket og tvinge det til at kapitulere i magtesløshed over selvretfærdighed som frelsesmiddel. På denne måde kan mennesket blive ført til evangeliet, Kristus (Gal 3,23ff), og lade dette budskab lyde i al sin herlighed.

Den tredje brug (vejledende) vil anviser det genfødte menneske Guds vilje, så det kan vandre i gode gerninger. Luther talte ikke direkte selv om denne brug, idet han pegede på, at evangeliet selv skaber det nye liv med frivillige gode gerninger. Men i sagen er det udtryk for samme opfattelse af lovens brug.

Loven er altså fra Gud, men i sin bestemmelse jordisk (menneskets hjerte). Gud bruger loven på forskellige måder. Lovens hensigt er dybest set kærlighed, selvom den virker anderledes i samvittigheden. Luther siger det sådan et sted, at loven er en gud i verden, men en djævel i samvittigheden.

Evangeliet som lys

Udgangspunktet for den rette forståelse af evangeliet er, at det er kommet fra Gud. Det er åbenbaring af Guds eget væsen. Til forskel fra loven, er evangeliet dét, som et menneske ikke kan sige sig selv. Til en vis grad kan mennesket finde noget naturligt genkendeligt hos loven, men ikke ved evangeliet!

Evangeliet må komme til os ude fra, som noget fremmed. Det må blive åbenbaret for os. Ikke forstået på den måde, at vi altid begriber hele evangeliets mysterium, men sådan, at Gud ved evangeliets ord skaber tro i os til at gribe om det nådige tilsagn, Han rækker til os i evangeliet: At Han vil skænke os frelse og syndernes forladelse ved sin egen Søn, Jesus Kristus. At ved tro på den virkelighed, Jesus er, har vi alt, hvad Gud kræver af os. Kristus har ved sin inkarnation gjort sig til ét med os, ved sin dåb taget verdens synd på sig og båret dem op på korset (sml. Joh 1,29). Her har Han båret Guds vrede, straf og forbandelse for os, sonet vores synd og sat os fri fra Satans, syndens og dødens magt. Påskemorgen opstod Han til retfærdighed for os og er nu denne retfærdighed for os i Guds tron-sal, ved Faderens højre hånd (Hebr 7,1-10,18). Alt, hvad der

hører til frelsen, har Han for evigt fuldragt.

Nåden er, at Gud tilregner dig alt, hvad Kristus har gjort og er (Gal 3,13f; Kol 2,14f). Du kan nu og til evig tid stå retfærdig for Guds ansigt og kalde Gud din Skaber og Far. Intet og ingen skal nogensinde tage dette fra dig, når du ejer troen på Jesus (Rom 8,31-39).

Som loven er kærlighed og jordisk, sådan er evangeliet troen og himmelsk. Troen er netop ikke alt det, et menneske gør eller udretter (hvor fromt det end må tage sig ud), men at troen alene har som sit indhold: den korsfæstede og opstandne. Det er nok. Det er nok midt ind i anfægtelsen over lovens mange krav, oplevelsen af fortvivlelse i troslivet og opgivelsen over sin egen ufuldkommenhed. Det er Ordet om syndernes forladelse - for intet.

Her vil evangeliet pege på alle Guds løfter, på alle nådige tilsagn, på alt det, som Kristus er - til passiv modtagelse, hvor Helligånden skaber tro og tillid i hjertet til Ordet (Rom 6,17; Hebr 11,1).

Dette sker igennem nådemidlerne, hvor ordet om syndernes forladelse tilsiges et menneske og giver samvittigheden fred. Det sker i dåben. Det sker i nadveren. Det sker i en sand forkyndelse (og læsning) af Ordet. Den, der tilslører dette klare lys, tilslører Kristus selv. Bringer falsk forkyndelse. Forstyrrer samvittighedens fred. Tager glæden og frimodigheden fra en Kristustroende.

Derfor er det altafgørende, at evangeliet forkyndes rent. Ellers forhindrer vi mennesker i at se, tro og tage imod den sande Kristus, sådan som Han er åbenbaret i Skriften. Evangeliet må forkyndes sådan, at Kristus bliver levende for troen, og bliver hele den virkelighed, et syndigt menneske knytter sin identitet til - ja, så det tror sig som en *retfærdiggjort* synder for Guds ansigt og i den tro lever sit liv for Gud og mennesker. Så det finder trøst og hvile ved Kristus, lader Ham ved Helligånden mere og mere tage skikkelse i sig ved troen og ved troen virker gode gerninger i frimodighed og glæde.

Faren er, at vi kan - selvom det måske er med de bedste intentioner - binde evangeliet, så det ikke lyder fuldstændigt klart. Vi må derfor hele tiden være bevidste om, at evangeliet

forkyndes sandt og rent.

Evangeliet er altså fra Gud og i sin bestemmelse himmelsk (Guds hjerte). Gud bruger evangeliet til at skabe tro på løfterne, Guds nåde, syndernes forladelse ved Jesus Kristus og virke et nyt liv i den retfærdiggjorte synder. Evangeliets hensigt er frelse og at virke fred og vished i samvittigheden.

Sammenblanding af lov og evangelium

Disse to Guds Ords lys skal skinne klart. For det gælder Skriftens klarhed og menneskers frelse. Derfor er det ikke ligegyldigt, hvordan der forkyndes lov og evangelium. Og vi bør ikke være passive over for en falsk forkyndelse - som netop sker, når lov og evangelium f.eks. sammenblandes. Hvordan kan det finde sted?

Lidt enkelt formuleret: Alt, hvad der kræves af eller udvirkes af et menneske, er fra eller under loven; alt det, der gives et menneske fra Gud, er evangeliet.

Det betyder, at hvis det 'at omvende sig', 'at tro', 'at virke i en tjeneste' osv. forkyndes som evangelium, er der sket en sammenblanding. »Hvis du vil tro evangeliet, må du først omvende dig!«. Hvis denne sætning får lov til at stå alene som et evangelisk kald, har man gjort evangeliet til lov. Det er betinget af noget, jeg gør (og hvornår har jeg gjort det godt nok!), frem for hvad Gud gør og skaber. Sætningen: »Hvordan har du det med Jesus?« er også med til at flytte fokus fra evangeliet over på en selv (loven), hvis den kommer til at stå alene - hvad den ofte gør. Luthersk vil sætningen lyde: »Hvordan har Jesus det med dig?«

I disse tider med megen fokus på nådegaver og tjenester får man ofte det indtryk, at det 'at tjene med sin nådegave' er evangeliet - eller i det mindste evangelisk. Evangeliet skænker nådegaver til menighedens opbyggelse, ja, men selve tjenesten for Gud med ens evner, nådegave(r) osv. er under loven. Det betyder ikke en graduering og noget mindreværdigt. Det betyder: at tjenesten, du har fået af tro, må udføres i kærlighed til Gud og næsten. Og at denne kærlighed ikke er en frelsesvej for dig eller et middel til at skabe trøst, glæde eller frimodighed for din samvittighed. Det er nemlig udelukkende evangeliets sag.

Hvor er det befriende at vide, at jeg som en retfærdiggjort synder kan tjene i kærlighed trods synd, fejl, ufuldkommenhed og meget andet. Perfektionisme er ikke krævet i Guds rige. Der er også plads til mig og mine fejl for Guds ansigt i Kristus. Hvis brugen af nådegaver og selve tjenesten forkyndes og gives som et evangelium, er der sket en sammenblanding, som ofte over tid kun skaber frustrerede sjæle. Og dem har jeg desværre mødt flere af i de senere år.

Hvis den åndelige fromhed i forkyndelsen gøres til genstand for, om man nu virkelig har Jesus i sit hjerte, binder man samvittigheder og slører evangeliet. Jeg tænker på, at ikke så sjældent lyder det i forkyndelsen, at 'bøn', 'bibellæsning', 'stilhed for Gud', 'bekendelse af sine synder', 'trofasthed til møder og gudstjeneste' osv. er vigtigt, hvis troen skal holdes i live. Det er ganske rigtigt, at disse redskaber er gode for Helligånden at virke i. Amen til det. Men ... de er ikke og må aldrig i forkyndelsen blive gjort til betingelser for, at tilhøreren kan vide sig frelst eller ej. Det handler altså ikke om, hvorvidt forkyndelsen skal pege på disse ting, men om, hvordan og i hvilken rækkefølge de skal lyde i forkyndelsen. For selv såkaldte evangeliske formaninger kan blive til lov eller måske oftere: blive forkyndt lovsk. Måske netop dette punkt fylder stadig for meget i vores vækkelsestradition.

Lovsang og behovsforkyndelse

Der kunne nævnes mange ting inden for dette område med sammenblandinger. Jeg vil blot standse ved endnu to. Først måske et omtåleligt felt: lovsangen. Ofte fungerer lovsangen som et ekstra nådemiddel i det kristne fællesskab. Det vil sige: som evangelium. At Gud ved evangeliet lægger en lovsang i vore hjerter som gensvar på frelsen er fuldt ud sandt. Men når selve det 'at synge' (indhold, form, følelser m.m.) gøres til noget, hvorigennem evangeliet rækkes til os, er vi på galt spor. For straks kan anfægtelsen og tvivlen opstå i samvittigheden, om jeg nu gør dette godt nok, føler det rigtige, er i den rette stemning, synger de rigtige ord osv. Og så er evangeliet blevet bundet - altså hvis det at synge virkelig er evangelium! For hvor skal jeg finde fred og trøst i min fortvivlelse?

Vi må holde fast ved, at også det at synge lovsange for Herren er under loven, men lovsangens tone er skabt ved evangeliet. Her er den ægte frihed. For så kommer det ikke an på min præstation eller følelse eller stemning. Hvis ordene udtrykker sand bekendelse, kan jeg i lovsangen træde frem for Gud, min himmelske Far, i tilbedelse og ærefrygt. Hvilken hellig stund.

Dernæst og sidst vil vi standse ved et andet område, der fylder meget i den nye trend i forkyndelse, som er inspireret fra megen evangelikal teologi og i Danmark ikke mindst dukket op via Willow Creek. Her tager man primært udgangspunkt i menneskers behov (ensomhed, fremmed, meningsløshed, identitetskrise, konkret problem f.eks. i ægteskab, stress m.fl.) og forsøger via forkyndelsen at dække disse behov med trøst om, at de ikke er alene, at de har Gud som Skaber og Far, at Jesus vil give mennesket et nyt liv osv.

På mange måder kan der siges en del godt om dette, og - indrømmet - der fokuseres på en side i forkyndelsen, som ikke så sjældent har glimret ved sit fravær i traditionel luthersk forkyndelse i de danske vækkelsesbevægelser inden for de sidste flere årtier. Men når det er sagt, er der åbnet op for en farlig vej. Hvis 'behov-orkyndelsen' lidt karikeret munder ud i: At man kun trøster mennesker ved at give dem medhold i tilværelsens til tider ubehagelighed, og at Gud også har tænkt noget bedre for os på det jordiske plan, er det en fattig forkyndelse. Ja, så er det dybest set en forkyndelse uden evangeliet. Eller rettere: så er evangeliet gjort til lov. Loven har ikke fået mulighed for at lyde som lov - og det fratager evangeliet sin mulighed for at fremtone som evangelium. Tilhøreren hører nok gode, positive vinkler på livet med Gud, men aldrig tydeligt, at Kristus er død og opstået for deres skyld.

Jeg plæderer ikke her for en statisk lov og evangelium forkyndelse, som er uden kærlighed, forståelse og liv for tilhøreren. Jeg mener, at en sand forkyndelse i lov og evangelium må tage tilhøreren liv og livssituation alvorlig! Den må forsøge at nå mennesket, hvor det er. Hvis det ikke kender noget til Bibelens Gud, må Han frem i forkyndelsen som den eneste Gud, der virkelig vil godhed for sit menneskebarn, så menneske kan

vide, hvem det skal frygte (jf. det første bud). Hvis mennesket ikke kender sig selv som en Guds skabning, må også det frem i forkyndelsen, at det virkelig er det, og at Gud elsker verden - og hver enkelt skabning - sådan at Han gav sin elskede Søn.

Denne forkyndelse må ikke ske på bekostning af, men netop sammen med Ordets tale om mennesket som synder, og lovens tiltale af synd og krav. Hvordan skal tilhøreren ellers finde ud af, at han/hun ikke blot har brug for at få tilfredsstillet nogle menneskelige behov, men langt dybere, at han/hun har brug for Guds nåde og frelsen i Jesus Kristus? En forkynder må derfor nøje gennemtænke, hvordan nutidens mennesker skal mødes, så Ordet i lov og evangelium kan lyde for dem som Guds lys til liv og frelse. Vi trænger ikke til en opdatering af lov og evangelium eller et tillæg til lov og evangelium, men langt mere en nybesindelse og dybere forståelse af, hvordan vi sandt og kærligt forkynder Guds Ord til dem, vi er sat iblandt.

En sand og sund gudsfrygt i lys af lov og evangelium

Frygt for Bibelens Gud er ikke at være bange for Ham. Gudsfrygt er ved Ånden at nå til den erkendelse, at mit liv - uden Gud - ikke er et sandt liv. Mit liv må begynde med Ham, for Han er min Skaber, Herre og Frelser. Mit liv må leves til Hans ære og til min næstes gavn. Mit liv må slutte i troen på, at Hans frelse har båret mig gennem livet og skænker mig et evigt liv hos Ham i herlighed.

Derfor vil jeg aldrig miste Ham. Hvem skal jeg ellers holde mig til og frygte? Gud vil jeg frygte og forlade mig på Hans nådestilsagn. For Han er troværdig og kærlig mod sit barn - og i troen på Kristus regner Han mig ren og retfærdig, himlen værdig.

Heri ligger gudsfrygtens hemmelighed gemt. Sådan siger Ordet, når det lyder i lov og evangelium til trøst, fred, glæde, vished og frimodighed. Gud ske tak og lov.

Hans-Ole Bækgaard f. 1973

Cand.theol. Fra 1. januar 2005 ansat som præst/ungdomssekretær i Jerusalem af Den Danske Israelsmission (halvtid) og phd-studier.

Frimodigheden stærkere end frygten

Af Birger Reuss Schmidt

En kristen i endetiden kan ikke forkynde ”fred og ingen fare”. Der er virkelig grund til frygt. Men Guds folk skal ikke pakke sig sammen og isolere sig af frygt for at bukke under! Vi skal frimodigt vidne om Kristus.

Peace in our time” (fred i vor tid).

Det var budskabet fra den engelske premierminister Neville Chamberlain, da han i 1938 vendte tilbage til England efter at have forhandlet med Hitler i Nazityskland. Vi ved, hvordan det gik. Chamberlains lyse forhåbninger blev på det frygteligste gjort til skamme, for verdenskrigen kom. Den engelske statsmand fik et politisk eftermæle som den naive politiker, der ikke ville se virkeligheden i øjnene. Som ham, der forkyndte ”fred og ingen fare”, skønt der var alt andet end fred.

Fred?

Kan vi som kristne i dag lære noget af ham? Kendetegnes vor tid og vi kristnes holdning til tidsånden af en tilsvarende ”fred og ingen fare”-holdning? Er det en reel risiko for os, at vi åndeligt talt falder i søvn uden at opdage, at krigen raser omkring os?

Som kristne skal vi hverken være naive eller sortseere. Vi skal i stedet være realistiske.

Når Jesus beskriver den sidste tid, inden han kommer igen for at dømme verden, er han netop særdeles realistisk og nøgtern. Og han bruger meget stærke ord. Tag for eksempel kapi-

tel 24-25 i Mattæusevangeliet, hvor Jesus underviser om disse forhold.

Først en meget alvorlig tale om de sidste tider, hvor Jesus ikke lader os i tvivl om, at hans folk vil blive udsat for både forførelse og forfølgelse i den sidste tid. Dernæst lignelsen om figentræet, hvis pointe er, at Herrens dag vil komme som en overraskelse, og derfor formaner vi til at være årvågne. Så følger lignelsen om de ti brudepiger, hvor halvdelen faldt i søvn, lignelsen om de betroede talenter og endelig beretningen om verdensdommen, hvor det gøres klart, at der er to udgange fra dette liv: Himmel og Helvede. Ved en anden lejlighed rejser Jesus endda det dybt ransagende spørgsmål, om Menneskesønnen, når han kommer, mon overhovedet vil finde troen på jorden (Luk 18,8).

Der er langt fra Jesus til Chamberlain. Jesus forkyndte ikke ”fred og ingen fare”. Han gør det tindrende klart for sine disciple, at denne verdens sidste tid bliver vanskelig for de troende. Her er virkelig noget at frygte!

Forførelse

Mange skal føres vild, siger Jesus (Matt 24,5). Det er tilsyneladende ikke kun en lille minoritet af den kristne menighed, som bliver ført vild i den sidste tid. Bibelen lægger aldrig skjul på, at Guds folk er et mindretal, men selv i dette mindretal findes vildfarelsen.

De konkrete vildfarelser, som Jesus henviser til, er falske profeter, som ”skal gøre store tegn og undere for om muligt at føre selv de udvalgte vild” (Matt 24,25). Vi ser klare tenden-

ser til dette i vor tid. Der er stor efterspørgsel efter ”tegn og undere”. Helbredelsesmøder kan samle mennesker i tusindvis og har en stor appel også til mennesker uden for den kristne menighed. Og jo, Gud kan helbrede syge, og han gør det i dag. Og jo, han kan også gøre det på store helbredelsesmøder. Men er det Kristus, der herliggøres – eller er det personen, der helbreder? Er det syndernes forladelse til angrende syndere, der forkyndes – eller er det alene et budskab om helbredelse af syge?

Når Guds folk går efter det, der ser ud af noget, det, der ”virker”, i stedet for efter sandheden og evangeliet, så er vildfarelsen i fuld gang.

Paulus advarer også mod vildfarelserne. I den gribende beretning, hvor han på stranden ved Milet tager afsked med de ældste fra menigheden i Efesos, vidner han om, at der vil komme glubske ulve til dem, og ”de vil stå frem og tale falsk for at få disciplene med sig” (ApG 20,30) Her er der tale om et frafald, som kommer indefra, fra den kristne kirkes ledere. Hvis der er noget, der har kendetegnet dansk kirkeliv generelt gennem det 20. århundrede, så er det falsk tale efterfulgt af vildfarelse. Synet på Bibelen som Guds ord blev opgivet. Væsentlige områder af Guds ord blev fortiet og i næste omgang modsagt. De glubske ulve tog for sig af retterne!

De sidste 25 år har vi imidlertid set en ny udvikling. Oprettelsen af Menighedsfakultetet og Dansk Bibel-Institut har ført til, at mange bibeltro præster har fået embede i folkekirken, men nu trækker det op til konfrontation. Grosbøl-sagen og presset for at få et ”vielsesritual” for homofile har trukket skillelinjerne op. Kan Guds folk modstå presset, holde fast ved sandhedens ord i både teori og praksis og dermed undgå vildfarelsen?

Vi lever i en tid, hvor det vil være skæbnesvangert at gøre som Chamberlain: Lukke øjnene, tro det bedste og forkynde ”fred og ingen fare”. Det vil hverken være realistisk eller troværdigt. For vi står midt i en åndelig kamp af dimensioner. Og det kan ikke være anderledes, for Jesus har selv forudsagt, at sådan vil det gå.

Der er i sandhed grund til at frygte fremtiden.

Forfølgelse

Men Guds folk er ikke kun udsat for forførelse. Også forfølgelsen er en realitet. ”Da skal de udsætte jer for trængsler og slå jer ihjel, og I skal hades af alle folkeslag på grund af mit navn. Da skal mange falde fra... (Matt 24,9f). Forfølgelsen er et kendetegn for den kristne menighed. Det er virkeligheden for millioner af kristne ud over jorden. Man vurderer, at over 200 mio. kristne lever i lande, hvor de bliver forfulgt på grund af deres tro. Det er et svimlende tal.

Ved første øjekast kan det måske nok synes uvirkeligt for os i det trygge Danmark. Men det er ikke desto mindre også hos os muligt at se konturerne af en situation, hvor bibeltro kristne vil være uønskede. Indtil 11. september 2001 var en kristen fundamentalist betegnelsen for en måske nok usympatisk, men mest af alt naiv og i alle tilfælde ufarlig person. Nu er begrebet fundamentalist blevet næsten synonymt med ordet terrorist, og langt fra alle kan sondre mellem muslimske og kristne fundamentalister.

Hvordan fremtiden konkret bliver, og hvor forfølgelsen vil komme fra, ved kun Gud. Men Jesus gør det helt klart, at den kommer! Og ”da skal mange falde fra”. Det er en skræmmende kendsgerning.

Der er i sandhed grund til at frygte fremtiden.

Frimodighed

Men skal vi som Guds folk da leve vort liv som evigt frygt-somme mennesker, der ser farer bag hver en sten? Nej, for vi er jo ikke overladt til os selv. Vi lever i den kristne menighed og har fællesskab med den opstande frelser, vor Herre Jesus Kristus.

Vi advares mod at forkynde ”fred og ingen fare”, for der er ingen fred! Vi advares på det stærkeste mod at falde i søvn og formanens i stedet til at være årvågne. Når vi ”ser alt dette ske” (Matt 24,33), så skal vi vide, at ”han står lige for døren”. Forførelsen og forfølgelsen varslers Herrens genkomst, og den må ikke komme bag på os.

Vi skal være nøgterne og realistiske. Vi skal se virkeligheden i øjnene. Derfor siger Jesus om forførelserne: Se til, at ingen

fører jer vild! (Matt 24,4).

Men midt i alt dette skal vi bevare frimodigheden. Derfor siger Jesus om forfølgelserne: Se til, at I ikke lader jer skræmme (Matt 24,6).

Når veerne tager til i styrke og intensitet, så er det jo blot tegn på, at vores forløsning nærmer sig. ”Men når disse ting begynder at ske, så ret jer op og løft jeres hoved, for jeres forløsning nærmer sig.” (Luk 21,8).

En kristen i endetiden kan ikke forkynde ”fred og ingen fare”. Der er virkelig grund til frygt. Men vi kender jo Jesus. Derfor er frimodigheden stærkere end frygten. Da Jesus tog afsked med sine disciple inden tilfangetagelsen, sagde han: ”I skal have fred i mig. I verden har I trængsel; men vær frimodige, jeg har overvundet verden” (Joh 16,33).

Vi har al mulig grund til at være realistiske og frygte fremtiden, men den kristnes grundholdning er alligevel frimodighed, og vores frimodighed er Kristus. Han, som kommer igen og skal samle sine udvalgte sammen fra alle verdenshjørner (Matt 24,31).

Forkyndelse

Derfor skal vi som Guds folk heller ikke pakke os sammen og isolere os af frygt for at bukke under! Vi skal frimodigt vidne om Kristus, og gøre det til verdens ende. ”Og dette evangelium om Riget skal prædikes i hele verden som vidnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme” (Matt 24,13).

Det gælder i vores nærmiljøer, hvor vi må være vidner om den frelser, som vi har set og hørt. Det gælder i menigheden, hvor vi må bede Gud udruste os med evangelister med nådegaver til at forkynde Guds ord for vor tids ikke-kristne mennesker. Det gælder i ydre mission, hvor kaldet er, at evangeliet skal forkynde for alle folkeslag.

Der er en kolossal udfordring til os, og her er et redskab til at modvirke forførelsen. ”Den, der holder ud indtil enden skal frelses”, siger Jesus, hvorefter han umiddelbart bagefter fortsætter: ”Og dette evangelium om Riget skal prædikes i hele verden som et vidnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme” (Matt 24,13).

Når vi står ved det, vi tror på, og når vi tager den overvældende missionsudfordring på os, bliver vi afhængige af Jesus.

Frelseren

Vi lever i en tid, hvor vi ikke kan prædike ”fred og ingen fare”. For tiden er alvorlig, og der er grund til frygt. Men frimodigheden er større end frygten. For Kristus selv er vores frimodighed, og han har endegyldigt vundet den krig, som vi i dag står i. Det gjorde han, da han døde og opstod for os. ”Han slettede vort gældsbevis med alle dets bestemmelser imod os; han fjernede det ved at nagle det til korset; han afvæbnede magterne og myndighederne, stillede dem offentligt til skue og førte dem i sit triumftog i Kristus” (Kol 2,14-15).

Da Winston Churchill, som efterfulgte Chamberlain og var engelsk premierminister under anden verdenskrig, talte efter ”slaget om England”, sagde han om det engelske luftvåben Royal Air Force: ”Newer have so many owed so much to so few” (aldrig har så mange skyldt så meget til så få). Hvor meget mere gælder det ikke om vi kristnes forhold til Jesus. Vi skylder ham alene alt. Han alene har vundet frelsen for os. Han har vundet krigen mod Satan og magterne og myndighederne én gang for alle. Han er vor frimodighed.

Birger Reuss Schmidt f. 1958

Cand.theol. Regionschef i ASE.

Formand for Hillerød Frimenighed.

Tilbage til den gamle vækkelsesforkyndelse ?

Af Egil Sjaastad

Oversættelse: Annlise Larsen

Skematisk opbyggede helvedesprædikener skaber angst-neuroser, siger kritikere af den gamle vækkelsesforkyndelse. Men hvordan kan vi så i en ny tid fastholde frygten for den Hellige og samtidig møde enkeltmenneskets sårbarhed med evangelisk trøst?

Det er ikke let at karakterisere ”den gamle vækkelsesforkyndelse”. For hvad mener vi med udtrykket?

Den første afgrænsning vi kan gøre, er at relatere udtrykket til forkyndelsen indenfor de lutherske lægmandsbevægelser i norden.

Den anden afgrænsning gælder tidsepoken. Vi tænker på en forkyndelse, der har præget lægmandsbevægelserne fra begyndelsen af 1800-tallet, men som i langt mindre grad gør sig gældende i dag.

Den tredje afgrænsning har at gøre med det faktum, at ”den gamle vækkelsesforkyndelse” ikke var/er entydig. Den har været præget af forskellige strømninger med forskellige profiler på forkyndelsen. I denne artikel vil vi begrænse os til den forkyndelse, som hovedsagelig har været præget af de strømninger, som for alvor brød igennem i slutningen af 1800-tallet, og som havde en stærkere evangelisk klang end den ældre bodsforkyndelse. Samtidig har fanebærerne af denne forkyndelse følt sig i et vist spændingsforhold til den nyere reformerte retning.

Men berøringspunkterne mellem disse strømninger er

stærke, og vi kan ikke overse de mange fællestræk. For de velorienterede i kirkehistorie vil vi alligevel lade navne som Brorson og Rosenius repræsentere en toneangivende trend i det, vi er ude efter.

Kritikken mod den gamle vækkelsesforkyndelse kommer forskellige steder fra. Jeg vil prøve at sammenfatte den i nogle punkter. Vi har hørt den med forskellig tyngde - indhold - i flere årtier. Ja, kritiske røster har vi altid hørt på. Der vil altid være meningsbrydninger angående forkyndelsen.

Vi vil begynde med at sætte to citater op mod hinanden for at tydeliggøre noget af *særpræget ved* - tildels også *modsetningsforholdet mellem* - ”den gamle vækkelsesforkyndelse” og nyere tendenser.

”Du er vigtig her og nu!”

”Men hovedformålet er, at mennesket skal se sig selv som et Guds barn, skabt og ønsket af Gud, uanset hvordan dette menneske er, eller hvordan dets livsforløb har været. At de skal tro sig omsluttet af Kristi kærlighed, som er stærkere end al ondskab og død, og at man kan se sit liv i denne verden i lyset af dette!”¹

Dette udsagn kom fra en præst som hendes vision for forkyndelse og sjælesorg. Vi vil se det som en kontrast til et citat af Brorson. Det er hentet fra en af hans salmer, hvor kaldet til frelse lyder. Gennem syv vers ridser han den fortabte sjæls egentlige tilstand op, den ufortjente godhed som synderen vil møde, hvis han omvender sig, og tager imod evangeliet:

Akk skulle du deg dertil lade tigge?
 Det gjelder dog din egen sjeletarv,
 Det er så hårdt i helvede å ligge,
 Det er så godt å tage himlens arv,
 Å, hvilken evig fryd du fikk,
 Om du begynte nu, i dette øyeblikk 2

Afstanden mellem disse to forkyndere og sjælesørgere er unægtelig stor. Præsten regner dybest set alle for Guds børn. Brorson sætter et tydeligt skel mellem frelst/ufrelst.

Et andet eksempel er et udsagn fra en nyere sang sat op mod en formulering hos Per Nordsletten (1837-1923).

Du vet väll om att du är värdefull,
 att du är viktig här och nu.

Denne sang af Ingemar Olsson - og andre sange med tilsvarende syn på budskabet - har stor udbredelse i mange kristne miljøer i dag.

Derimod er det ikke ofte, vi hører sange med en vinkling, som svarer til den, vi finder i nedenstående sangstrofe af Per Nordsletten. De kristne i missionsforeningen hjemme sang ofte denne sang i min barndom:

O min frelser så kjær hvor elendig jeg er
 Med et hjerte fordervet av synd.
 Ifra hode til fot, hjertets innerste rot
 Kun en eneste masse av synd.

At fokus i disse sange er meget forskelligt, kan alle se. Spørgsmålet bliver, om sådanne udsagn i det hele taget kan forenes, og hvis det kan, hvordan det så skal fremføres.

Med denne artikel ønsker jeg at kalde præster, forkyndere og sjælesørgere til grundig besindelse. Læseren vil af indledningen ane, hvad mit hovedanliggende er. Men allerførst vil vi

lade kritikken mod den gamle vækkelsesforkyndelse komme til orde. Det hører med til sund ydmyghed både at stille ransagende spørgsmål, og modtage kritiske korrektioner.

Nogle hovedpointer i kritikken

I mange miljøer vil tonen fra Brorson og hans lige virke helt fremmede. De er ukendte med så radikale formuleringer. Præsten, som vi ovenfor citerede, har en dagsorden præget af omsorg for mennesker, men omsorgen synes ikke forankret i noget "enten/eller". Hun kender næppe den gamle vækkelsesforkyndelses profil. Det er helt tydeligt, at hun tænker i andre baner.

Det kirkelige lederskab og lærerne ved de teologiske fakulteter kender naturligvis noget til vækkelsens historie. Men de "dystre toner" fra "pietistisk kristendom" hører fortiden til. "Barske kategorier" fungerer ikke i dag. Sådanne er der mange, der tænker. De stærke reservationer mod at operere med en skillelinje mellem frelst/ufrelst i forkyndelsen er en konsekvens af deres bibelsyn og dåbsteologi.

Indenfor de lutherske missionsbevægelser er brydningen mellem den gamle vækkelsesforkyndelse og den nyere trend levende, og her kommer da også oftest de kritiske røster til udtryk.

Første trosartikel fylder for lidt

En hovedpointe i kritikken har været at *skabelsteologien* ikke kommer til sin ret i vækkelsesforkyndelsen. Første trosartikel har for lidt plads. Vi er værdifulde mennesker i en verden skabt af Gud. Mennesker har en værdi uafhængig af tro og frelse. Enhver er unik, skabt i Guds billede. I mødet med darwinismen og naturalismen må sådanne sider ved det kristne budskab op på prædikestolen, og det må afspejles i sjælesørgens rum.

I forlængelse af dette ligger *hensynet til folks selvfølelse*. Folk i dag kæmper med negative følelser. De mangler en fast forankret selvtillid. De leder efter en bekræftelse på, at de er noget.

At høre, at de er *fordærvede*, er mildt sagt at slå dem i ansigtet. I vor tid må det positive i det kristne menneskesyn frem. Vi må forkynde noget, som løfter dem, som giver dem værdighed og livsmod. Forkyndelse og sjælesorg må møde mennesker, sådan som de er, og give dem livshjælp.

Dette understreges gerne med stærke og grusomme eksempler på mennesker, som har gennemlevet store traumer. Nogle er gennem overgreb eller mobning frataget troen på egen værdi. De oplever livet som et helvede. At male et evigt helvede for øjnene af disse mennesker, kan ikke andet end at føre dem længere ned i depressionens mørke.

Ude af trit med tidens problemer

Videre hævdes det med rette, at ikke-kristne mennesker i dag ikke har megen kristendomskundskab. De kender ikke ret meget til katekismens sandheder fra deres skoletid. De har derfor ikke den referenceramme som tidligere generationer havde, når de hørte vækkelsesforkyndelse. Gudstroen fra barndommen er der ikke længere. Derfor vil den gammeldags type forkyndelse virke malplaceret og fremmed for dem. De vil ikke kunne tolke ord og udtryk inden for den ramme, som det kristne livssyn og forkyndelsen forudsætter. Synd og nådeforkyndelsen vil uvægerligt blive misforstået. Dagens mennesker føler sig ikke hjemme i det, og rammes ikke i det, *de* kæmper med, og i de forestillinger, de har.

Vi har ofte hørt, at forkynderne i missionshuset stadig prædiker omvendelse til en lille flok troende. Med nedladende tonefald har vi ofte hørt, at forkyndelsen i vækkelsestraditionen er så forudsigelig. Bibelteksterne tvinges ind i et mønster, der er lagt på forhånd. Forkyndelsen hæmmes af vækkelsestraditionens skema. Sprogføringen bliver gammeldags og meget lidt jordnær. Forkynderen er bange for at løsrive sig fra teksten.

Nu har unge kristne desuden behov for aktuel undervisning. De vil have hjælp til at leve som kristne i hverdagen. Den gamle vækkelsesforkyndelse giver dem ikke hjælp nok til at

vokse som kristne.

Helvedes-prædikener skræmmer folk

Et begreb som *dommedagsprædikant* høres ikke så ofte længere. Men når en prædikant taler om fortabelsens alvor og mulighed, får han hurtigt det prædikat. Er Bibelen mon også så entydig, når det gælder fortabelsen? Selv i missionskredse har jeg

hørt følgende: En sådan forkyndelse er fundamentalistisk. Den jager mennesker væk. Den skræmmer dem.

Bagved kritikken fornemmer man kritikerens problemer med at ville identificere sig med sådan en kristendom. Det skulle nødtigt være sådan, at deres ikke-kristne venner, eller troende i andre miljøer, betragtede dem som ekstreme kristne.

Dette har enkelte massemedier også opdaget. Deres indtryk er blevet, at "dagens kristendom" ikke længere er som Hallesby-versionen fra halvtredserne. De synes at have registreret, at kirken i dag stort set ikke længere regner med en evig fortabelse.

Når klimaet er sådant, koster det at lade sig identificere med Brorsons kristendom, som taler om den brede og den smalle vej, og som kalder folk til omvendelse, jfr den citerede salme ovenfor.

Kulturforskrækket getto-kristendom

Den gamle vækkelsesforkyndelse havde desuden en meget *rigid etik*, siges der. Tilhørerne fik enkle svar på vanskelige spørgsmål. Man lagde vægt på at bryde med verdslige miljøer, som så skabte en kristengeneration, der isolerede sig i missionshusene. I stedet for at erobre kulturen positivt trak de sig bort fra den. Mottoet blev "ikke-som-verden". Både den ene og den anden kulturelle begivenhed "ledte til synd". Men i dagens medieverden er denne holdning til "adiafora" for længst passé.

Det kan vi høre fra troende missionsvenner, som selv er vokset op med missionshusforkyndelsen, sådan som den lød i 50-60'erne. Når de mærker sådanne toner i dag, bliver de skeptiske. En så konservativ kristendom vil ingen finde sig i nutildags, hævdes det.

(Tidligere blev begrebet radikal brugt for at karakterisere dem, som vi nu ofte kalder konservative. Derved blev fokus sat på en forkyndelse, som gik dristigt til værks, vovede at sige alvorlige ting rent ud. Den fremmede en "konservativ"

kristendom på en "radikal" måde. Den rystede folk i deres grundvold, fordi den talte så direkte om synden og arvesynden, korset og omvendelsen.)

Tendens til loviskhed

Kurt Kristensen har i hæftet: *Menighedsliv og forkyndelse - en tyngende byrde?* taget et fænomen, han kalder "ekkklesiogene neuroser" op til behandling. Med det udtryk mener han neuroser i kristne miljøer, som har sin grund i bl.a. uforløst psyke hos forkyndere med autoritet i miljøet. Årsagen kan ligge i en lovisk kristendomsforståelse. Et eksempel, han bruger, er netop hentet fra den gamle pietistiske vækkelsestradition. At opleve Guds arbejde i sjælen som et krav bliver hængende i luften, et krav, som prædikanten selv har oplevet det. En bestemt saliggørelses orden fremstilles som et ideal. En vis dybde i angeren ligger implicit i måden, der prædiktes på. I forsamlingen sidder nogle med en psykologisk struktur, som ikke helt kan genkende sig selv i det mønster. Så følger forsøget med en krampagtig efterligning. Udadtil bruger man de samme ord og udtryk og erfaringer, som man fornemmer prædikanten forudsætter. Det kan også dreje sig om strenge krav til ydre ting, som egentlig hører ind under adiaforaspørgsmål.

Her står vi overfor en selvkritisk refleksion fra en, som selv definerer sig inden for den lutherske vækkelsestraditions rammer.

Endelig må det også nævnes, at mange kritikere selv er blevet præget af den nyere trend, som lægger stor vægt på *fællesskab, lovsang og opmuntrende forkyndelse*, som de føler er bedre i takt med de behov, der er oppe i tiden. Moderate, karismatiske strømninger har ikke mindst præget sangskatten og fromhedsmønsteret. Den gamle vækkelsesforkyndelse med sine ransagende toner, bliver ofte betragtet som dystre. Det er primært glæden, der skal præge os kristne. Tredje trosartikel må have plads i forsamlingen.

Kritikken giver grund til eftertanke

Der findes ting i kritikken, som der er grund til at tænke over. Lad os nævne nogle: Der findes helt sikkert forkyndere, der ikke lader teksterne komme til deres ret. Budskabet bliver det samme, uanset tekstens indhold. Den tradition, de kender, bliver en spændetrøje.

Men kommer teksterne altid til deres ret hos andre forkyndere? Bliver den ikke også hos de mere moderne forkyndere farvet af de briller forkynderen bærer? Kristendommens helhedsforståelse slår igennem hos alle.

Kurt Kristensens refleksioner om ekklesiogene neuroser er meget tankevækkende. Primært ønsker han at understrege, hvor helt afgørende det er, at vækkelsesforkyndelsen fører folk til en frigjort tro på evangeliet. Det sker ikke altid.

Vi kan godt tilføje, at forkyndelsen i nogle tilfælde har givet for entydige råd om, hvordan forholdet til kulturlivet som f.eks. sport, klædedragt, sminke, biograf og anden underholdning skulle være. Disse råd er givet med stor alvor. Unge kristne er blevet bundet i samvittigheden, hvor de i stedet for skulle bruge den kristne frihed til at *vurdere* kulturlivet omkring sig. Neuroser er et stærkt begreb, men nogle har i de modne år følt, at de måtte gennemleve en frigørelsesproces.

Anklagen om en alt for rigid etik har efter min mening en vis berettigelse. Den kulturkritiske holdning i den pietistiske tradition har i nogen grad hæmmet de troende. Glæden over Skaberens gaver og positive ting i kulturen fik aldrig frit løb. De muligheder natur- og kulturgoderne giver til rekreation og sund livsudfoldelse, blev ikke altid værdsat.

Dette har forandret sig kraftigt hos de fleste af dem, som vil være repræsentanter for "den gamle vækkelsesforkyndelse". Desuden har det nu længe været rimeligt at spørge: Er Bibelen ikke fuld af advarsler om ikke at skikke sig lige med denne verden? Bør det ikke konkretiseres? Hvis disse tekster blev forkyndt på en uheldig måde enkelte steder, hvordan forkyndes det så i dag? Hvor er den alvor, Bibelen lægger i formaning

om at stride troens gode strid? Forudsætter Bibelen ikke, at en kristen må forsvare nogle goder for det bedstes skyld?

Evighedsalvor skal forkyndes med omsorg

At "dommedagsprædikanter" kunne skræmme folk, er der eksempler på.

Ikke alle har taget tilstrækkeligt hensyn til, *hvor stærkt* talen om helvede og fortabelse kan virke, og hvor vigtigt det er, at - som Billy Graham ofte har understreget - man altid forkynder evighedsalvoren med smerte og kærlighed. Det samme gælder forkyndelsen om loven. Mennesker, som kæmper med livet, kan opleve forkyndelsen mere som et hårdt slag end et ransagende lys. Tore Tungland talte engang om ikke "å slå i køjt". Er forkynderen træt, eller har han ikke været inde i evangeliets varme i sin forberedelse, kan lovforkyndelsen blive hård og miste sin vækkende funktion. Eller forkynderen bliver stor i slaget, fordi han vover at vise, at han er radikal.

Alligevel kan man fristes til at spørge: Hvornår lader dagens præster og gennemsnitsforkyndere evighedsalvoren lyde klart og stærkt? Hvornår rammer loven samvittigheden alvorligt - og ransagende? Og de stærkeste advarsler mod hårdhed i forkyndelsen kommer fra dem, som selv repræsenterer den gamle vækkelsestradition. Den sjælesørgeriske indsigt har jo netop været et særpræg ved denne tradition. Vi citerede fra Brorsons salme om, "hvor hårdt det er i helvede å ligge". Men ser vi salmen som en helhed, opdager vi, hvor stærkt evighedsalvoren er forenet med dyb omsorg. Ak vidste du... Det radikale budskab forenes med dyb kærlighed til den fortabte verden.

Bivirkninger af den grundlæggende krise

Endvidere er det nødvendigt at tage folks ændrede livsopfattelser alvorligt. Nogle af vore kritikere er værd at lytte til, når de præsenterer os netop for dette faktum. Forkyndelsen kan ikke forskanse sig inden for vore egne mure, eller holde sig for

god til at indrømme, at vi må tænke over, hvordan budskabet skal kommunikeres.

Men vi imødekommer ikke denne kritik kun ved at forandre prædikensproget. Og sandt nok, nogle af os burde arbejde med sprog og formuleringer. Der er en pointe i at sætte sig ind i tilhørernes verden og formulere budskabet i et sprog og en billedrigdom, som overrasker og tvinger folk til at reflektere over ting, de aldrig før har været nødt til at reflektere over. Det gælder ikke kun for teenagere og unge.

Men vigtigere er alligevel forkynderens kontakt med tidens "livsfølelse".

Nogle siger - måske med rette - at paradigmeskiftet i den vestlige kultur består i en overgang fra en skyldkultur til en skamkultur. Postmodernismen har gjort folk rodløse, de behøver en grundfæstet identitet. Følelsen af tomhed og skam dominerer manges sind. Spørgsmålet om mening med tilværelsen er i folks bevidsthed mere presserende end spørgsmålet om en nådig Gud. Det har de lutherske kritikere sagt i mange år. Vi kan godt sige, at det er en sandhed med modifikationer. Men der ligger en pointe her, og den tendens, der sigtes til, er forstærket de seneste år. Det kan forkyndelsen ikke overse.

Forkynderen tvinges derfor til at møde meningsløsheden med en kristen livsfortolkning, som ikke bare opererer på forløsningens plan. Første trosartikel må aktualiseres. I mødet med alle traumerne og sårbarheden hos det rodløse menneske må Guds omsorg for sine skabninger træde klart frem. Han har skabt alt og kender os ud og ind. Og han elsker hver enkelt med en fuldkommen kærlighed. Præsten, i det citat, vi begyndte med, er tydeligvis optaget af dette og vil gøre det til hovedsagen i forkyndelse og sjælesorg.

Folks livsproblemer og eksistentielle kriser skal altså ikke være uden interesse for forkyndelsen. Men de må tolkes som bivirkninger af den grundlæggende krise. Fordi vi er syndere, er vi underlagt syndens og dødens lov, og vi møder forskellige slags frustrationer. Men den levende Gud kommer os i møde

gennem evangeliet.

Med andre ord må vi bruge mere tid på det, som før var en forudsætning: Erkendelsen af, at vi er Guds elskede skabninger, og at vi som skabninger ejer en værdi, som Gud selv har givet os. "Skammen", oplevelsen af "lavt selvværd", oplevelsen af, at "jeg er et nul", må tematiseres og mødes med skabertroen og Guds ufattelige omsorg for sin skabning. Det er bibelsk at understrege, hvor højt Gud sætter os, hvilken værdighed han har givet os i skabelsen, og at han har en plan for den enkeltes liv. Mange ved ikke, at de er værdifulde - for at sige det med de ord, der blev brugt i den sang, vi refererede fra. Og hvis de ved det, dominerer det ikke deres selvforståelse.

Men også på dette punkt kan kritikken let blive for unuanceret. I lighed med f.eks. Brorson eller Nordsletten, som vi citerede ovenfor, er mange repræsentanter fra den gamle vækkelsesforkyndelse optaget af at tage hensyn til målgruppen. Selv om de ikke så ofte gør første trosartikel til prædikentema, er den slet ikke fraværende. Og de er *ikke* fremmede for den smerte og rodløshed som nutidens mennesker kender.

Hvad sagen dybest set drejer sig om

Det store spørgsmål bliver, hvordan det i en ny tid bliver muligt at fastholde det hovedperspektiv, som den gamle vækkelsesforkyndelse stod for. Hvordan kan vi møde tidens skamkultur og enkeltmenneskets sårbarhed uden at ende i en ny form for almenreligiøsitet? Hvordan kan vi kommunikere med det postmoderne menneske på en måde, så Bibelens vigtigste problemstillinger får tag i det, og kalder det til eftertanke?

Det kan i alle tilfælde ikke ske, hvis de idealer for forkyndelsen, som den nævnte præst står for, skal følges. Der findes ingen anden vej, end at vi som vidner, prædikanter og sjælesørgere tager Bibelens budskab alvorligt, *samtidig* med at vi bevarer nærheden til menneskers problemer. Vi er bundet til Jesus, hans død og opstandelse. Hvis apostlenes tolkning af Jesu værk er forpligtende for os, så er det et langt større svigt

mod tilhørerne at fortie dét end at overse folks umiddelbare livsproblemer. Jesu død og opstandelse kan kun tolkes rigtigt, når spørgsmålet om, hvordan vi kan møde Gud på dommens dag, dirrer i luften. Bibelens evighedsalvor danner jo baggrunden for hele Jesushistorien. Uden den ville han aldrig være sendt her til jorden. At dette er rigtigt, kan vi være sikre på ved at lytte til apostlenes tale i Apg, f.eks. kap 10,38ff, 13,42ff og 17,31. Budskabet om frelse fra dommen ved syndstilgivelsen i Jesus er selve pulssløget. Men dette kan og skal ikke ske uden mødet med Guds lov.

Men svækker forkyndelsen af loven og synden ikke selvverdet, rent psykologisk? Ikke nødvendigvis. Den kan snarere fremme det. Det er nemlig i mødet med loven, at vi *ansvarliggøres*. Gud tager os alvorligt. For hans ansigt er synden - og ikke skammen - vort hovedproblem (Rom 7,9f;3,19ff).

Tilhørerne må møde den Hellige

Hvis den "gamle vækkelseslinje" fortsat skal have gennemslagskraft i kristne miljøer, må der derfor ske et opgør med den antinomistiske tendens i kirkeliv og teologi. Antinomisme er en betegnelse for en holdning, der ikke tager det så nøje med Guds bud. Antinomismen fremmer ligegyldighed. Den repræsenterer døden over al gudsfrygt. Spørgsmålet om gudsforholdet bliver så selvfølgeligt. Gud er en ufarlig Gud, som accepterer endog en livsstil i strid med sine bud. Han kræver ingen omvendelse, i alle tilfælde ikke fra andre end de intolerante og dømmesyge kristne, som "roser sig" af deres bekendelsetroskab. At tale om, at Guds brændende vrede måtte ramme Sønnen, falder ikke i tråd med den antinomistiske tendens i tiden. Naturligvis sender han aldrig nogen i Helvede, sådan som Brorson - i pagt med Bibelen - beskriver det.

Antinomismen må mødes med en forkyndelse, som uddyber, forklarer og aktualiserer budene. Lige så vigtigt er det at forkynde, hvem *han* er, han, der i sin hellighed har givet os dem. Hvis vi ikke i vores etik kommer længere end til at rekla-

mere med, at Guds bud er til vort bedste, har vi kun fulgt tilhørerne et lille stykke på vej. De må møde ham, der har givet os budene. Han er hellig. Denne side må have en fremtrædende plads i forkyndelsen.

At forkynde skabelsen som basis for at kalde alle mennesker Guds børn, at forkynde at syndefaldet aldrig har fundet sted, som om forsoningen ikke var nødvendig, og som om, at det er i orden at leve i strid med Guds bud i uomvendt tilstand - det er at forføre sjælene. Så vil de jo heller aldrig lære Guds ufattelige kærlighed i Kristus at kende. Det kunne jeg ønske mig at fortælle den præst, hvis citat vi begyndte artiklen med.

Visionen er at tilsige evangeliet

Kritikken mod det, vi her har kaldt den gamle vækkelsesforkyndelse, overser for øvrigt ofte *hovedsagen* i denne forkyndertradition. For det er selve evangeliet. Jeg har flere gange hørt troende sige om de mijøer, der er præget af denne forkyndelse: Her forkynder de ikke kun *om* evangeliet, her *forkynder* de det! Her ligger livsnerven, i alle tilfælde hvis vi tænker på toneangivende stemmer som Brorson og Rosenius. De prædikede loven med ransagende alvor. Og læren om arvesynden blev slået fast. Men deres store *vision* var at lede anfægtede syndere til Jesus. De kunne skildre troens retfærdighed på en måde, som kaldte frimodigheden og glæden frem. Kristne, som kendte til fortvivlelse over den syndige natur, fik lov til at se ham, som kom for at frelse syndere. Han lader bodfærdige syndere leve i nådens rum. Her er glædestonerne i f.eks. Lina Sandells sange forankret.

"O Jesus, åbne du mit øje, at jeg må se, hvor rig jeg er!" (ÅSS 463)

I Brorsons og Rosenius' fodspor fremstod en hær af forkyndere, som var dybt præget af disses syn på evangeliet. Der findes stadig nogle, som har den nådegave at aktualisere denne

forkyndelse ind i en ny tid. Med indlevelse kan de citere gamle strofer med dyb sjælesorg - og faktisk bane vej til tilhørerne!

“På nåden i mit hjerte jeg stolede en tid.
Men snart ved syndens smerte jeg tabte freden blid.”
(Rosenius, ÅSS 375)

Hvo vil mig anklage
Og for dommen drage
hen på Sinai?
Synden jeg bekender
mig til Jesus vender,
dermed er jeg fri!
(Brorson, ÅSS 219)

Genkender folk ikke det? Jo, mange af os gør. Og hvis det lykkes at aktualisere disse tanker, kan unge kristne, ja, endda sekulariserede kirkefremmede mennesker mærke: Dette giver jo mening!

Jeg vil sige det så stærkt: Hvis forkyndelsens hovedproblematik ikke ligger her, er det ikke længere evangelisk luthersk forkyndelse, der lyder.

I profeternes og apostlenes fodspor

Det er fristende at anklage kritikerne af den gamle vækkelsesforkyndelse for at være for optaget af at kommunikere og for lidt bevidste om, at korsets budskab er og bliver dårskab i verden. Vi taler om korsets anstød - og sigter til det, der skurrer i det naturlige menneskes øre ved det kristne budskab. “Det tilhører kirkens grundlæggende kendetegn, at den kristne tro vækker modstand og had, foragt og fjendskab” (Ralph Kolnes).

Det burde være unødvendigt at komme med eksempler fra Bibelen om dette. Guds sande profeter i GT blev forfulgt. Folk tålte ikke deres budskab. Apostlene og de første vidner ople-

vede det samme. Alt dette er i pagt med Jesu eget ord. At lancere en kristendom uden anstød er absolut umuligt. Resultatet bliver religiøsitet. Det må den gamle vækkelsesforkynderes kritikere lægge sig på sinde.

Hvis kritikerne kun henviser til de negative reaktioner, baseret på uklog eller ufølsom måde at forkynde på, maner sagen alligevel til eftertanke. Vi skal være opmærksomme på, hvad Kolnes videre omtaler, når det drejer sig om folks negative reaktioner på forkyndelsen: “Imidlertid er ikke præmisserne for disse reaktioner ligegyldige for kirken”.⁴ Vi har alle et ansvar for at ransage vor egen forkyndelse og spørge, hvorfor den eventuelt møder reaktioner.

Forkyndelse uden evighedsperspektiv

Jeg undrer mig over, om ikke folk i det lange løb bliver trætte af en forkyndelse, som aldrig tydeliggør det, som er anstødeligt, og som vækker modsigelse. Lad os lære af historien. Ved århundredskiftet 1800 var mange præster farvet af rationalismen. Menighederne hørte fine ord om treklangen *Gud, dyd og udodelighed*. Den moralske livsnære forkyndelse manglede ikke. Men da de ikke havde nogen teologi, som *virkelig rejste og besvarede de grundlæggende evigheds-spørgsmål*, manglede forkyndelsen åndeligt liv.

Er det for stærkt at sige, at der i dag sker noget tilsvarende? Mange forkynder et godt og engagerende budskab om fredsarbejde og miljø og medmenneskelighed og omsorg og positivt selvværd og kommunikation osv. Man prøver at se alt dette med første trosartikel som referenceramme. Hvis Jesus trækkes frem, bliver det hans formaninger og omsorg og hans gode eksempel, der lægges vægt på. Det er alt sammen godt. Men hvad sker der? Forkyndelsen bliver horisontal. Logikken synes at være: Siden folk ikke længere spørger efter en nådig Gud (en sandhed med store modifikation), må forkyndelsen finde noget andet, som er væsentligt.

Hvad bliver resultatet så i det lange løb af sådan en forkyn-

delse? Ofte ikke meget mere end en idealist eller en humanist eller en socialarbejder eller en psykolog kunne sige. Evangeliet om Jesus som person, hans gerning som frelser for syndere trænges i baggrunden eller forkyndes uklart.

En forkynder skal bevæge sig bort fra det almenreligiøse. Det indebærer, at tilhørerne forstår forkyndelsen: Med hele mit engagement for det gode her i verden, er jeg fortsat en fortabt synder, som må have svar på spørgsmålet om evigheden! Hvis ikke det sker, sætter tilhøreren prædikantens forkyndelse ind i den almenreligiøse ramme. Det vil oftest betyde, at den tolkes *lovisk* - i en eller anden form - på trods af den underliggende antinomistiske tendens!

Opsummering

Den gamle vækkelsesforkyndelse skal meget bevidst stikke fingeren i jorden og lytte til kritiske røster. Men for så vidt, den viderefører reformationens skel mellem lov og evangelium og har sit kendemærke der, *må dens indhold og sjælesorgeriske indsigt fremelskes mellem os*. Lov og evangelium skal forkyndes i Åndens kraft, og den problematik, som da rejses og besvares, er Bibelens centrale problematik. Uden den bliver det til syvende og sidst ikke kristendom, vi har at gøre med - omend der tales aldrig så meget om Gud.

Noter:

- 1 Sognepræst Berit M. Andersen i tidsskrift for Sjelesorg, Modum Bad, nr. 2- 98, s 82
- 2 Åndelige Sange og Salmer nr. 156 har ikke dette vers med, derfor gengivet på norsk.
- 3 Forlaget Kolon, Århus 1987
- 4 Kolnes, Ralph Ditlev Åpenbaring og oplevelse, Luther Forlag, Oslo, 1978, s 59.

Egil Sjaastad, f. 1949

Cand.theol. og lektor ved Fjellhaug Skoler i Oslo. Ansat ved Fjellhaug siden 1983, i perioden 1986-99 som rektor.

Har været missionssekretær og landsungdomssekretær i Norsk Luthersk Mission (NLM).

Forkynder i NLM og redaktør af tidsskriftet "Fast Grunn".

Forfatter til en række artikler og bøger, senest:

Vi forkynder Kristus - en resursbok for predikanter, Lunde 2001 og

Han vekker mitt øre, 373 andagter, Lunde 2004.

På dansk er udkommet: teenage-andagtsbogen Spotlight, 1989 og Når troen prøves, 1995.

Kan fortabelsen aflyses?

Hvis fortabelsen ikke eksisterer, mister synden sin alvor, Jesu død sin betydning, omvendelsen mister sin betydning, og mission bliver unødvendig. Hvis fortabelsen ikke eksisterer, må vi samtidig tro, at Gud holder os for nar, for hvordan kan vi tro på Bibelen i andre spørgsmål, hvis vi håber, at den ikke siger sandheden om fortabelsen?

For et par år siden blev en lederartikel i en lokal avis ang. homofilstriden i kirken kommenteret på flg. måde: "Heldigvis er der ikke nogen, der taler om fortabelse længere, sådan som Hallesby gjorde det i sin berømte radiotale i 1953".

Dette citat har skabt stor eftertanke hos mig. For hvad siger det om forkyndelsen i kirker og missionshuse? Er advarslen om fortabelsens mulighed væk? Taler vi så lavmælt, at mennesker uden for vore rækker ikke længere ved, hvad Bibelen faktisk siger om fortabelsen?

Det er vanskeligt at skrive og tale om fortabelsen. Vi møder bibeltekster, som ingen præst eller prædikant bryder sig om at tale over. Tanken om, at mennesker står uden for Guds himmel, gør ondt. Denne smerte kender alle, der hører Jesus til. I Filipperbrevet, som i den grad er præget af jublende glæde, møder vi Paulus' smerte over dem, som er på vej mod den evige fortabelse: "For der er mange- jeg har ofte nævnt dem for jer, og nu nævner jeg dem også med gråd - der lever som fjender af Kristi kors. De ender i fortabelse." (Fil 3, 18-19).

Alligevel kan vi ikke gøre andet end at finde ud af, hvad

Af Espen Ottosen, Norge

Oversættelse: Annlise Larsen

Bibelen siger og forkynder. Det er en opgave, alle kristne står overfor. Tror vi på, at det er nødvendigt at lytte til det, Bibelen siger, så må vi også være villige til at finde ud af, hvad den siger om fortabelsen, og hvad det betyder for os.

Hvad siger Bibelen?

Ikke så sjældent påstås det, at Bibelen ikke har et klart budskab om fortabelsen. Der er modstridende ord, og derfor kan vi ikke forkynde tydeligt om dommen. Ofte viser det sig, at mange mener, at fortabelsen slet ikke er vigtig i Bibelen. Det påstås ofte, at vi skal være tavse om de få enkeltstående vers, fordi de kan slå budskabet om Guds kærlighed ihjel.

Vi vil nu gennemgå en del tekster i NT, som taler om fortabelsen. Fordi mange tekster er aktuelle, har vi valgt kun at tage de mest centrale tekster med.

De synoptiske evangelier (Matthæus, Markus og Lukas)

For mange er det måske overraskende, at Jesus i evangelierne til stadighed advarer mod fortabelsens mulighed. Disse advarsler finder vi også i kendte tekster, blandt andet i Bjergprædike-

.....vid er den port, og bred er den vej, der fører til fortabelsen.....

nen: ”Gå ind ad den snævre port; for vid er den port, og bred er den vej, der fører til fortabelsen, og der er mange der går ind ad den. Hvor snæver er ikke den port, og hvor trang er ikke den vej, der fører til livet, og det er få, der finder den!” (Matt 7, 13-14). I denne tekst siger Jesus klart, at der findes en vej, der fører til fortabelse.

Også et andet vers fra Bjergprædikenen viser klart, at Jesus taler om muligheden for, at mennesker kan gå fortabt: ”Ikke enhver, som siger: Herre, Herre! til mig, skal komme ind i Himmeriget, men kun den, der gør min himmelske faders vilje” (Matt 7,21). I Matt 5,29 advarer Jesus mod syndens konsekvenser: ”Hvis dit højre øje bringer dig til fald, så riv det ud og kast det fra dig; for du er bedre tjent med at et af dine lemmer går tabt, end at hele dit legeme kastes i Helvede”. En af de tydeligste tekster om fortabelse møder vi i Matthæus 10,28: ”Frygt ikke dem, der slår legemet ihjel, men ikke kan slå sjælen ihjel, men frygt derimod ham, der kan lade både sjæl og legeme gå fortabt i Helvede”. Her er det tydeligt, at Jesus fokuserer på dommen: Det er Gud, du skal frygte, for det er ham, som dømmer mennesker til fortabelse.

I Jesu lignelser møder vi flere gange en forkyndelse om fortabelse. I Matt 13,24-30 sammenligner Jesus Guds rige med en mark, hvor både Gud og Djævelen sår. Først ved verdens ende skilles kornene ad: ”Ved høsttid vil jeg sige til folkene: Tag først ukrudtet fra og bind det i knipler, så det kan brændes, men saml hveden i min lade”. Her tales altså om ukrudtet, altså mennesker, der hører djævelen til, der vil brænde op.

En af de mest konkrete fortællinger om fortabelsen findes i Luk 16, 19-26. Der skildrer Jesus situationen efter døden for to mænd. Den fattige Lazarus, som havner i ”Abrahams skød”, mens en rig mand havner i dødsriget, hvor han i pine råber til Abraham: ”Fader Abraham, råbte han, forbarm dig over mig, og send Lazarus, så han kan dyppe spidsen af sin finger i vand,

og læske min tunge, for jeg pines i disse luer. Men Abraham svarede: Barn, husk på, at du fik dit gode, mens du levede, og Lazarus på samme måde det onde; nu trøstes han her, mens du pines. Desuden er der lagt en dyb kløft mellem os og jer, for at de, som vil herfra og over til jer, ikke skal kunne det, og de heller ikke skal komme over til os derovrefra” (v 24-26).

Denne alvorlige tekst viser, at menneskets evige skæbne bliver endelig afgjort i løbet af livet. Der findes ingen fortrydelsesmulighed i Helvede. Der er et stort svælg mellem fortabelsen og himlen. I Matthæus 25 møder vi tre fortællinger om Jesus, hvor dommen og denne verdens afslutning er i fokus. I alle tre fortællinger fokuserer Jesus på fortabelsens mulighed.

Til de fem brudepiger, der ikke havde olie på deres lamper, blev der sagt, at ”døren var lukket”. Og Jesus siger til dem: ”Jeg kender jer ikke”. Fortællingen afsluttes med en opfordring fra Jesus: ”Våg derfor, for I kender hverken dagen eller timen” (Matt 25,1-13).

Lignelsen om talenterne slutter med, at manden, der gravede sit talent ned får følgende besked: ”Og kast den udelige tjener ud i mørket udenfor. Der skal være gråd og tænderskæren” (Matt 25,30).

Den sidste fortælling, den kendte skildring af dommen, viser også, at menneskeheden en gang vil bestå af to grupper.. Og de, som gjorde uret ”skal gå bort til evig straf” (Matt 25,46).

Johannes-evangeliet

Flere tekster i Johannes-evangeliet fokuserer på fortabelsen. Ikke mindst det meget kendte vers, som omtales som den lille Bibel, taler klart om livets to udgange: ”For således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortages, men have evigt liv. For Gud sendte ikke sin søn til verden for at dømme verden, men for at verden skal frelses ved ham. Den, der tror på ham, dømmes

Ikke enhver, som siger: Herre, Herre! til mig, skal komme ind i Himmeriget.....

ikke; den, der ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har troet på Guds enbårne søns navn” (Johs 3,16-18).

Også det kendte vers i Joh 14,6 taler indirekte om fortabelsen: ”Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig”. At ingen kommer til Faderen uden ved Jesus, indebærer logisk, at de, som ikke vil have med Jesus at gøre, ikke kommer ind i Guds himmel. Endnu klarere er teksten i Joh 5,29 om dommen: ”Alle, der er i gravene, skal høre hans røst, de, der har øvet det gode, for at opstå til liv, men de, der har gjort det onde, for at opstå til dom”.

Den samme tankegang møder vi i Joh 3,36: ”Den, der tror på Sønnen har evigt liv; den, der er ulydig mod Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede bliver over ham”. Her præciseres også årsagen til fortabelsen. Det er Gud, der i sin vrede straffer menneskene.

Brevene og Åbenbaringen

Paulus taler i mindre grad om fortabelsen, end Jesus gør. Alligevel finder vi mange tekster, som klart taler om, at nogle kommer til at stå uden for Guds rige.

”Ved I ikke, at uretfærdige ikke skal arve Guds rige? Far ikke vild! Hverken utugtige eller afgudsdyrkere eller ægteskabsbrydere eller mænd, der ligger i med mænd, eller tyve eller griske mennersker; ingen drukkenbolte, ingen spottere, ingen røvere skal arve Guds rige” (1Kor 6,9). Næsten identiske ord finder vi i andre tekster.

Vi ser også i Paulus’ brev, at han klart taler om fortabelsen. Han taler om dem, ”der fortages, fordi de ikke har taget imod kærlighed til sandheden”(2 Tess 2,10). Og han siger: ”For vel er ordet om korset en dårskab for dem, der fortages, men for

fortabelse. Tillige møder vi tekster, der taler om, at syndere er under Guds vrede: ”Lad ingen føre jer bag lyset med tomme ord; for det er den slags, der nedkalder Guds vrede over ulydighedens børn”(Ef 5,6). Og i Rom 2,5 siger han det på denne måde: ”Med dit hårde og ubodfærdige hjerte samler du dig vrede på vredens dag, da Guds retfærdige dom skal åbenbares”.

Også i de andre breve møder vi tekster, der taler om dommen og fortabelsen. Peter omtaler, at alle skal ”stå til regnskab” for ham, som er rede til at dømme levende og døde (1 Pet 4,5) I 2 Pet 3,7 taler han om dommens dag, hvor de ugudelige mennesker skal gå fortabt.

Hele Åbenbaringen er præget af vished om, at Gud skal dømme menneskene, djævelen og alle Guds modstandere. Og der siges klart, at de, som ikke hører Jesus til, kommer til at stå uden for Guds himmel: ”Men de feje og troløse og afskyelige og mordere og de utugtige og troldmændene og afgudsdyrkerne og alle løgnerne skal få deres lod i søen, der brænder med ild og svovl; det er den anden død” (Åb 21,8). ”Og hvis nogen ikke fandtes indskrevet i livets bog, blev han styrtet i ildsøen” (Åb 20,15).

Kan vi mildne eller afvise fortabelsen?

Det er ikke vanskeligt at forstå, at mange føler behov for at mildne eller endog afvise fortabelsens realitet. For det er hårdt at forkynde, at mennesker for evigt skal være uden for Guds himmel. Disse ord er vanskelige at leve med.

Under dette punkt vil vi drøfte de almindelige påstande, som er fremme for at reducere den smerte, vi føler ved tanken om fortabelsen. Helt afgørende for vor vurdering er selvsagt,

.....du er bedre tjent med at et af dine lemmer går tabt, end at hele dit leger

os, der frelses, er det Guds kraft” (1 Kor 1,18). I Fil 3,19 taler han om dem, der lever som fjender at Kristi kors. De ender i

om vi kan hente støtte i Bibelen for nogle af disse tankegange.

En kærlig Gud kan ikke lade mennesker gå fortabt?

Denne påstand er måske den mest almindelige, når fortabelsen afvises. Mange vil mene, at tanken om fortabelsen kolliderer med billedet af en kærlig Gud. Er Gud egentlig god, hvis han udelukker mennesker fra sin himmel? Denne påstand kan der siges meget om.

For det første er det ikke vores opgave som kristne at finde ud af, hvad vi synes er rimeligt og fornuftigt. Det er os syndere, som må overbevises om, hvad der er rigtigt og sandt.

For det andet taler Bibelen om, at Gud er hellig. Og hans hellighed er et resultat af, at han er kærlig. De ting kan ikke skilles ad. Fordi Gud er kærlig, kan han ikke lukke ondskaben ind i himmelen. Han ville ikke være kærlig, hvis han ikke reagerede med vrede i mødet med ondskaben. Vi gør Gud til en jovial bedstefar, hvis vi tror, at hans kærlighed gør ham så tolerant, at synden ikke længere er alvorlig.

For det tredje er det altså en kærlig Jesus, som advarer mod fortabelsens realitet. Tror vi, at vi er mere kærlige end Jesus, når vi mener, at talen om fortabelsen er ukærlig?

Bibelen taler ikke klart om fortabelsen

Denne påstand møder vi i dag på Universitetets teologiske fakultet. Og her står vi over for selve hovedargumentet for den moderne bibelkritik i mange spørgsmål: Det er Bibelen, der er uklar. Derfor behøver vi ikke tage selv klare tekster om dommens dobbelte udgang alvorligt. Sådant et udgangspunkt er yderst nedbrydende i forhold til Bibelen, og også påstanden om, at Bibelens tale om fortabelsen er uklar og helt ubegribelig. For Bibelen taler om fortabelsen, som vi har set det, på næsten hver eneste side. Det er ganske enkelt ønsketænkning

Det interessante er, at bibelkritiske teologer, som ønsker at være videnskabelige og neutrale, ganske mister klarsynet i mødet med teksterne om fortabelsen. For vi møder så mange tekster, at selv ikke de mest kritiske forskere kan afvise, at det er ord, der viser tilbage til Jesus. Vi møder hans advarsler mod fortabelsen i lignelser, i taler og samtaler. Det gennemsyrrer evangelierne. Hvis det hævdes, at Jesus egentlig ikke har talt om fortabelsen, så bliver resultatet, at Bibelen er fuldstændig upålidelig.

I mødet med bibelteksterne om fortabelsen giver det ingen mening at hævde, at det alene er Paulus, som omtaler fortabelsen, eller at skriftmaterialet er for mangelfuldt. Det modsatte er faktisk tilfældet: Det er få læremæssige spørgsmål, der behandles mere dybtgående i Bibelen.

Nu mener mange liberale teologer, at det er sandt, at fortabelsen præsenteres klart i mange tekster. Samtidig mener de, at der findes tekster, der peger i en anden retning. Hermed menes, at Bibelens forfattere er forvirrede mennesker uden et klart syn. Hvordan kan man da bygge sit liv på denne bog?

Apokatastasis-teorien

Dette fremmedord henviser til en teori, som hævder, at Gud vil genoprette alt. Ingen vil komme til at stå uden for Guds rige. Alle frelses. Denne forståelse har Rosemarie Køhn fremholdt, selv om hun indrømmer, at der findes tekster i Bibelen, som taler om fortabelse.

Teksterne, som vistnok skal pege på, at fortabelsen ikke findes, er, når alt kommer til alt, få.

Det mest almindelige er at henvise til 1 Kor 15,28: ”Men når så alt er underlagt ham, skal også Sønnen selv underlægge sig

ne kastes i Helvede.....kast den uduelige tjener ud i mørket udenfor.

at hævde, at Bibelen ikke taler både klart og ofte om fortabelsen.

under ham, som har lagt alt under ham, for at Gud kan være alt i alle”. At Gud skal være alt i alle, betyder så, at alt gen-

oprettes, og på den måde vil ingen komme til at stå uden for Guds rige. Her er det helt åbenbart, at teologerne ikke vil høre, hvad teksten siger. De holder fast i, at fortabelsen ikke er en realitet, hvis Gud er alt i alle. Men hvordan kan vi sige det? Teksten taler kun om Guds totale herredømme, den siger ingenting om, at fortabelsen ikke findes. At tale om, at Gud engang vil genoprette alt, er manglende respekt for Guds ord, det er en menneskeskabt kristendom. Bibelen taler om fortabelsens realitet, om at den, som ikke hører Jesus til, er under Guds vrede. Det er ord, vi ikke kan afvise.

Annihilationsteorien

Annihilation betyder udslettelse. De, der hylder annihilationsteorien, mener altså, at fortabelsen egentlig er en udslettelse. Det hævdes, at Bibelen ikke taler om evig fortabelse, en tilstand under Guds vrede og uden for hans himmelske rige. Dommen indebærer udslettelse for dem, som ikke hører Jesus til.

Historisk set har denne teori været en hovedsag for adventisterne og er derved en af årsagerne til, at man fra anden kristen hold har set på adventisterne med stor mistro. I det lutherske bekendelsesskrift *Confessio Augustana* fra 1530, som gælder i Den Norske Kirke, fordømmes de, som mener, at "der skal være en ende på straffen over de fordømte mennesker og djævelen" (CA XVII).

rien er betydelig mindre radikal end talen om alles frelse. At tale om de fortabtes udslettelse fjerner ikke alvoren ved fortabelsen. Fortsat forkyndes de to udgange, at den, som siger nej til Jesus, vil stå uden for Guds himmel.

Alligevel er teorien en teori og ikke Bibelens budskab. Den er helt tydeligt udformet for at dæmpe fortabelsens smerte. Det er lettere at acceptere fortabelsen, hvis det ikke drejer sig om evig pine, men om udslettelse. Men det mest alvorlige ved teorien er, at Bibelen klart siger, at fortabelsen er en tilstand uden for Guds rige. Jesus taler i Matt 25 om "den evige pine" og "den evige ild" som en modsætning til den evige himmel. Det at tolke ordet "evig" som en afgrænset periode er ret og slet ikke muligt, hvis konsekvensen bliver, at himlen også er en begrænset periode! I Åb 20,10 står der, at de fortabte "skal pines dag og nat i evighedernes evigheder".

Så ondt er altså Bibelens budskab om fortabelsen. Vi kan græde over det, og i vort indre kan vi protestere. Men, hvis vi tager Bibelen alvorligt, kan vi ikke tale om fortabelsen som en udslettelse.

Gud kan ikke tabe 9-1

Per Lønning er fremkommet med en påstand om fortabelsen, som mange støtter sig til: "Hvis Gud taber kampen om sjælene sådan som 9-1, kan vi da kalde det en sejr?"

En sådan påstand er selvsagt tankevækkende, men har over-

Der skal være gråd og tænderskæren.....gå bort fra mig, I forbandet

I dag er tanken om fortabelse og udslettelse ikke kun noget, der forkyndes i forskellige sekter. I den senere tid har også konservative teologer som John Stott og Michael Green fremkommet med en variant af annihilationsteorien. For Stotts vedkommende er fortabelsen, at mennesket frem til dommedag er under Guds vrede, for så at blive kastet i ildsøen og udslettet på dommens dag. Det må selvsagt siges, at annihilationsteo-

hovedet ingen relevans i Bibelen. Tværtimod afviser Jesus hele problemstillingen, da disciplene møder ham med spørgsmålet, om det er få, der bliver frelst, (Luk) 13,23-24). Jesus svarer på en enkel måde: "Kæmp for at komme ind gennem den snævre port; for jeg siger jer: Mange skal stræbe efter at komme ind, men de vil ikke kunne". Vi opfordres altså til at tænke på, om vi selv har vores sag med Gud i orden, i stedet for at fundere

over, hvor mange, der vil gå fortabt,

I øvrigt er fortabelsens tragedie ikke afhængig af statistik. Det skulle lige mangle. Fortabelsen er og bliver en forfærdelig tanke, om det så kun rammer en person. For dem, som ser nære familiemedlemmer vandre på den brede vej, er det ingen trøst at vide, hvor stor eller lille en procent af verdens befolkning, der vil fortabes.

Bibelen taler om, at Gud har sejret, fordi han overvandt djævelens og dødens magt. En konsekvens af denne sejr er, at syndige mennesker alligevel kan blive frelst ved forsoningen i Jesus. Ville det have været en større sejr, hvis han havde tvunget mennesker til himmelen?

Vi kan jo alligevel håbe..

Mange indser, at bibelteksterne om fortabelsen er så klare og entydige, at de ikke kan afvises. Derfor fastholdes det, at Bibelen taler om fortabelsens mulighed. Alligevel udtrykker mange et håb om, at Gud alligevel finder på en løsning, så alle bliver frelst.

Et sådant håb er fuldt forståeligt. Og så længe dommendag venter forude, så er det på en måde sandt, at vi ikke kender resultatet af dommen. Selvfølgelig håber vi alle, at selv mennesker, der ikke bekender Jesus, alligevel vil nå frem til en frelsende tro. Ingen andre end Gud kender hjerterne.

Dog, hvis fortabelsen alligevel ikke bliver en realitet, er man

Er læren om fortabelsen vigtig?

Mange tænker sikkert, at læren om fortabelsen kan neddæmpes eller afvises, uden at vi rækker ved det centrale i Bibelen. Ja, nogle vil endog mene, at det bliver lettere at forkynde om Gud som en kærlig Gud, hvis vi holder op med at tale om fortabelsen.

Men sagen er den, at fortabelsen er en central del af det bibelske budskab. Fjernes den, så forsvinder sand kristendom. Det, der så står tilbage, er kun tom religiøsitet.

Jesus død mister sin betydning

Hvorfor døde Jesu? Bibelens ord er tindrende klart: "For således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv". Jesus blev sendt til jorden, for at mennesker skulle reddes fra fortabelsen. Men hvis fortabelsen ikke er en realitet, så bliver Jesu frelsesgerning meningsløs.

Nu vil nogle lægge vægt på, at Jesus måtte dø og opstå, for at alle skulle frelses. Men det finder vi ikke udtrykt i Bibelen. Tværtimod ser vi, at der tales om, at vi må tage imod frelsen. En forkynner er et sendebud, som beder: "Vi beder på Kristi vegne: Lad jer forlige med Gud!" (2 Kor 5,20), "Men alle dem, som tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn" (Joh 1,12). Budskabet om forsoningen indeholder ingen automatisk

e, til den evige ild, som er bestemt for Djævelen og hans engle.....den,

på kollisionskurs med Bibelen. Hvis vi tror og håber på, at fortabelsen ikke eksisterer, så må vi samtidig tro, at Gud har holdt os for nar, for hvis Bibelen ikke taler sandt, er mennesker blevet skræmt og advaret uden grund, og vi får en anderledes Gud, end den Gud, Bibelen taler om. Det skaber et tragisk resultat for troen. Hvordan skal vi tro på Bibelen i andre spørgsmål, når vi håber, at den ikke altid siger sandheden?

frelse. Vi må tage imod tilbuddet om frelse.

Omvendelsen mister sin betydning

Bibelen taler om omvendelsens betydning. Den, som tror bliver frelst, den, som ikke tror går fortabt. Men hvis det er sådan, at alle mennesker bliver frelst, så er det vanskeligt at se,

at omvendelsen betyder noget.

I Matthæus 23,37 står Jesus uden for Jerusalem og siger: ”Jerusalem, Jerusalem! Du som slår profeterne ihjel og stener dem, der er sendt til dig. Hvor ofte ville jeg ikke samle dine børn, som en høne samler sine kyllinger under vingerne, men I ville ikke”. Hvis alle bliver frelst, var Jesu tårer helt unødvendige. For så spiller det ingen rolle, at jøderne afviste Jesu frelsesgerning.

Det betyder så heller ikke noget, at et menneske bliver tilgivet og retfærdiggjort. ”Lykkeligt det menneske, som Herren ikke tilregner synd” (Rom 4,8), skriver Paulus. Men er det ene menneske lykkeligere end det andet, når tilgivelsen ikke gør hverken fra eller til? I 2 Pet 3,9 forklarer Peter, hvorfor Jesus venter med at komme igen: ”Herren er ikke sen til at opfylde sit løfte, sådan som nogle mener, men han har tålmodighed med jer, fordi han vil, at ingen skal gå fortabt, men at alle skal nå til omvendelse”. Dette vers bliver helt meningsløst, hvis alle bliver frelst. Gud behøver ikke vente på, at mennesker vil tage imod ham, men han bryder sig ikke om, at mennesker siger nej til ham. Han tvinger ingen.

mener, at Bibelen taler om, at de får en mulighed efter døden (1 Pet 3,19) Det er imidlertid at læse mere ud ad et enkelt bibelvers, end der er dækning for.

Uanset, kan vi ikke andet end forkynde, at de, som ikke hører Jesus til, står uden for Guds rige. Og netop derfor er det så vigtigt at nå længere ud med evangeliet.

At lide for Jesus bliver meningsløst

Vi ved fra Apostlenes Gerninger og fra kirkehistorien, at de fleste disciple blev dræbt på grund af deres tro. Vi ved fra Paulus' breve, at hans liv som Jesu apostel førte til lidelse og modstand. Hvorfor holdt de første kristne fast ved troen?

Et vigtigt svar finder vi i 2 Kor 4,17: ”For vore lette trængsler her i tiden bringer os i overmål en evig vægt af herlighed”. Som kristen havde Paulus himmelen i vente. Og en evig salighed hos Gud er vigtigere end at undgå modstand og forfølgelse.

Men hvis alle bliver frelst, så var Paulus' prioritering meningsløs. Hvorfor sætte sit liv på spil, hvis alle alligevel kommer ind i Guds rige?

der ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har troet på Guds enbårne søn

Mission bliver unødvendig

Bibelen taler om, at den, der ikke har hørt evangeliet, er adskilt fra Kristus og uden håb og uden Gud (Ef 2,12). Derfor må evangeliet forkyndes, så mennesker kan få arveret til himmelen.

Men hvis det er sådan, at alle bliver frelst, og at det er lige-gyldigt, om man tager mod Jesus eller ej, så er mission unødvendig. Det vigtigste bliver så, at mennesker får et bedre liv her på jorden.

Nu kan vi ikke ud fra Bibelen vide helt klart, hvad der sker med de mennesker, som aldrig har hørt evangeliet. Nogle

Synden bliver aldrig alvorlig

Ifølge Bibelen er synden årsagen til, at verden er, som den er: Det er syndefaldets skyld, at mennesker dræbes og voldtages i krig, at naturen er ude af balance, at jordskælv og hungersnød opstår. Det er synden, der gør, at mennesker skader hinanden på utallige måder.

Årsagen til, at fortabelsen eksisterer, er også syndens skyld. For synden gør, at mennesker ikke får adgang til himmelen. Afvises fortabelsen, bliver synden ikke alvorlig. Der bliver ikke noget, som skal holdes uden for himmelen.

Bibelen taler om, at Gud bliver vred i mødet med synden:

”For Guds vrede åbenbares fra himlen over al ugudelighed og uretfærdighed hos mennesker, der undertrykker sandheden med uretfærdighed” (Rom 1,18). Hele verden er skyldig for Gud, siger Bibelen. Men hvis alle bliver frelst, også dem, som ikke ønsker at have noget med Gud at gøre, så bliver Guds vrede bare en talemåde og et skuespil: Han er egentlig ikke vred over synden.

Når vranglæren ikke bekæmpes

I Bibelen, især i brevene, møder vi kraftige advarsler imod vranglære. Årsagen er de dramatiske konsekvenser, som falsk forkyndelse fører med sig. Paulus taler om ”vranglære, der fører til fortabelse” (2 Pet 2,1).

Men hvis fortabelsen ikke findes, bliver vranglæren ikke alvorlig. Hvad betydning har det så, når alle alligevel bliver frelst uafhængigt af troen?

Hvis vi afviser fortabelsen, bliver Paulus' kamp mod vranglæren en misforståelse. Og så må vi også forkaste store dele af budskabet i hans breve, for de er tydeligt præget af rædslen for, at mennesker forføres: ”Som vi allerede har sagt, siger jeg

det ikke. Det er blevet en teoretisk mening, et teologisk standpunkt. Vi ser det ikke mindst i Rosemarie Køhns afvisning af fortabelsens realitet. Ingen biskop har før taget et så afgørende og tydeligt opgør med et sådant standpunkt, selv om vi her står over for helt kvalificeret vranglære.

Det er selvsagt trist, når kristne ikke forkynder og kæmper for det, som Bibelen tydeligt forkynder. For det første handler det om at være lydige mod Guds ord, og forkynde det, som Bibelen siger, uafhængigt om vi synes, det er behageligt eller ej. For det andet er tavsheden om fortabelsens mulighed det samme som at sige, at dette lærepunkt egentlig er unødvendigt. For det, vi ikke forkynder, er selvsagt heller ikke vigtigt for os. Er vi tavse om fortabelsen i forkyndelsen, siger vi dermed, at Bibelen lægger vægt på forkerte ting, fordi den stadig advarer os mod fortabelsen.

At skræmme folk til himmelen

Vi skal ikke skræmme nogen til himmelen, siges der ofte, og det er på mange måder helt rigtigt. Men hvorfor skal vi ikke det? Hvis der faktisk findes en eller anden, der ved at høre

s navn.....den, der er ulydig mod Sønnen, skal ikke se livet, men Guds

nu igen: Hvis nogen forkynder jer et andet evangelium end det, I tog imod, forbandet være han!” (Gal 1,9).

Fortabelsen i forkyndelsen

Mange har ment, at fortabelsen har haft for stor plads i forkyndelsen i missionshusene. Ældre mennesker kan fortælle, at de som børn blev skræmt ved at høre helvedesprædikener. Det kan også for nogles vedkommende være sandt. I dag er situationen sådan, at det er sjældent at høre fortabelsens grusomhed i forkyndelsen.

Og her er vi ved et vigtigt punkt. Mange vil i dag holde fast ved dommens dobbelte udgang. Alligevel forkynder de

advarsler mod fortabelsen, kommer til tro, bør vi så ikke glæde os over det? Det er vel vigtigere, at mennesker havner i himmelen, end at undgå lidt rædsel her på jorden?

Jeg tror, at situationen på en måde er sådan. Det kan ikke være rigtigt, at det værste, der kan ske, er, at mennesker bliver skræmt. Det værste må være, at mennesker går fortabt. Det kan vi ikke komme udenom.

Jeg har hørt mennesker sige: ”Jeg er kristen, fordi jeg er bange for at gå fortabt”. Er denne tankegang helt forkastelig? Det tror jeg ikke. Det beviser blot, at uden Jesus, er jeg fortabt, det er en helt central, kristen bekendelse. Den, som er bange for at gå fortabt, og derfor tror på Jesus, bekender, at han er en

synder, som behøver Jesus. Er det ikke den sande tro?

Alligevel tror jeg ikke, vi skal skræmme nogen, af den enkle grund, at det ikke er meningen. Troen på Jesus kan ikke base-res på frygt for fortabelsen. En levende tro er en gave, som Gud giver den, der lytter til hans ord (Ef 2,8). At høre sig frelst er at høre ord om tilgivelsens mulighed, om Jesu stedfortrædende død, og om, at den, der hører Jesus til, er ren og retfærdig, himmelen værdig. Sådant en forkyndelse fører mennesker til frelse, ikke en skildring af fortabelsens gru.

Kun baggrundsstof

Selv om forkyndelsen om fortabelsen ikke fører mennesker til tro, så må vi ikke gå uden om fortabelsens mulighed. Disse alvorlige ord skaber ikke tro, men de kan skabe behov for frelse. De kan føre til, at mennesker forstår, at uden Jesus er de under Guds vrede. Derfor må forkyndelsens indhold også

stendom. Møder et menneske udelukkende den vrede Gud, som vil straffe, så kan budskabet om den gode far, som ønsker fællesskab med mennesker, forsvinde ud i horisonten. Her er det vigtigt, at forkyndelsen er afbalanceret og sjælesørgisk, så den viser, at den vil mennesker noget godt. Vi er kommet for at række frelsens gave fra ham, som var villig til at lide og dø for vores skyld.

Med omsorg

I dag vil mange sikkert mene, at den forkynder, som giver mennesker en valgmulighed, og som prædiker om alvoren ved at sige nej til Jesus, er en "helvedesprædikant". En sådan betegnelse er skarp og gør ondt på de fleste. Man vil jo helst opfattes som en forkynder, der bringer et glædesbudskab.

Til en vis grad er det et problem, som det ikke er muligt at slippe udenom. En forkynder er altid i fare for at blive misfor-

vrede bliver over ham.....den som ikke har Guds Søn, har ikke livet....

pege på fortabelsens mulighed.. Ikke for at gøre nogen bange, men for at få mennesker til at forstå, hvad konsekvensen er, hvis de møder den hellige Gud som urene og syndige mennesker.

Evangeliet handler om Guds kærlighed i Jesus Kristus. Budskabet er, at Jesus sonede vores synd og af kærlighed døde på korset for os.

Denne sandhed skal forkyndes, men på baggrund af den forfærdelige sandhed om fortabelsen og synden. For uden vished om, at Gud sendte sin søn for at redde os, forstår vi ikke evangeliet.

Men fortabelsens realitet bliver kun baggrundsstof. Budskabet om Jesus er budskabet om den kærlighed og den godhed, Gud har vist os. Det var derfor Ludvig Hope engang åbnede et møde på følgende måde: "Jeg er kommet for at fortælle dig om vejen til Himmelen. Vejen til fortabelse finder du selv".

Et stærkt fokus på fortabelsen kan nok skygge for sand kri-

stået og angrebet på grund af sin forkyndelse. Det hører med til kaldet. Han skal ikke kun forkynde det, der er populært og kildrer ørerne. Det er et angreb fra djævelen, når vi møder påstanden om, at fortabelsen helst skal være fraværende i forkyndelsen. Mange præster og prædikanter har oplevet dette som en konkret åndskamp, hvor de er kaldet til at forkynde noget, ingen vil høre.

Samtidig er det vigtigt, at evighedens alvor i forkyndelsen er præget af omsorg. Forkynderen skal tale om vejen til livet, fordi så mange går på vejen til fortabelse. Det er omsorgen, der skal være drivkraften, omsorgen for menneskers frelse. Derfor må vi, når vi står på talerstolen, overveje, om vi virker arrogante, overlegne eller selvsikre.

Som forkyndere kommer vi med et glædesbudskab. Men det er rettet til mennesker, som vandrer i mørket. Det må vi fortælle dem, så de kan vende om.

Afslutning

Bibelens lære om fortabelsen er ubehagelig. Det er den del af det kristne budskab, som tynger os. Sådan har situationen været for kristne til alle tider. Alligevel er læren om fortabelsen blevet fastholdt i kirken helt frem til nyere tid. Det skyldes ikke, at vi er ukærlige, eller at kristne før i tiden var hjerteløse. Nej, tanken om fortabelsen har altid været smertelig, det kendte Paulus også til. Derfor græder alle kristne i mødet med den side af Bibelens budskab.

Det nye er, at i dag er der ikke så mange teologer og kristne ledere, der græder, for de afviser fortabelsens mulighed. Ikke fordi den ikke findes i Bibelen, men fordi de laver sig deres egen kristendom og tilsidesætter Bibelens ord.

Teksterne om fortabelsen sætter bibeltroskaben på en hård prøve. For fornuften, logikken og kærligheden protesterer. Alligevel er det afgørende at give Bibelen ret. Den må afgøre,

hvad der er rigtigt og forkert. Vi har ingen ret til at afvise det, som Bibelen klart forkynder og lærer.

Når fortabelsen afvises, står vi over for en tragisk vranglære. Vi møder mennesker, der vil være mere kærlige end Jesus var, og kirkeledere, som uden videre afviser Bibelens klare ord. Det mest tragiske er, at i stedet for at være optaget af mission og kæmpe for menneskers frelse, så løses fortabelsens smerte ved at forkaste de advarsler, vi er kaldet til at bringe frem. Måske bliver livet lidt mere behageligt, men Jesus og hans ord bliver forrådt.

Espen Ottosen f. 1971

Cand.theol., redaktør af Utsyn, NLM's organ.

Har skrevet fire bøger foruden en række artikler.

Er præsenteret yderligere i Budskabet nr. 4-2004.

Avisen Tro&Mission

Følg med i verdensbegivenhederne i
Luthersk Missionsforening
- og i kirkelivet iøvrigt
Få nyheder hver 14. dag

**Bliv abonnent på Avisen Tro&Mission
GRATIS resten af 2004!**

Mail til tm@dml.dk eller ring 48 20 76 60

Frem i lyset med hele Bibelen!

Af Jacob Kofod-Svendsen

Det Gamle Testamente kan virke fremmedartet, teksterne er svært tilgængelige, og man fristes til skynde sig hjem til Joh 3,16! Men vi må ikke glemme GT. Hverken som bibellæsere eller i forkyndelsen.

Jeg har i adskillige år haft stor fornøjelse af en bestemt århusiansk popgruppe. Flere gange har jeg haft den oplevelse at få fingrene i "ukendte" sange: plader udgivet under pseudonymer, sange fra støtteplader etc. Oplevelsen er dobbelt: Først og fremmest er det fantastisk at høre numre, man ikke kendte eksistensen af. Men det er ikke let; stilen kan være fremmedartet, teksterne svært tilgængelige, og man fristes til at hente de velkendte favoritnumre frem, som man kender ud og ind.

Hvorfor læse GT?

Sådan kan det også være, når man beskæftiger sig med GT! Stilen kan være fremmedartet, teksterne er svært tilgængelige, og man fristes til skynde sig hjem til Joh 3,16! Men vi må ikke glemme GT. Ikke som bibellæsere og ikke i forkyndelsen.

Der er mange gode grunde til at få GT frem i lyset! Både prædikanter og bestyrelsesmedlemmer har mulighed for at sætte GT på dagsordenen. Man kan samle grundene til, at GT bringe frem, i to store grupper:

1) GT lærer os nyt om Gud.

Mange bibelske sandheder om Gud og mennesket omtales af flere forskellige grunde ikke i NT. Jeg tror, at netop mange af disse sandheder er meget underbelyste i vores menigheder i dag.

2) GT lærer os nyt om Kristus.

GT fortæller den historie, der leder til Kristus. Det er klart, at et kendskab til den, vil øge kendskabet til Kristus. Men GT er ikke bare *historisk* baggrund for Jesus, det danner også en *teologisk* ramme, der kan uddybe forståelsen af Kristi person, gerning og lære. Endelig har næsten alle nøgleordene, NT bruger om Jesus, rod i GT. Man undgår en vilkårlig forståelse af disse ord ved at kende den betydning, de har i GT.

Alt afhængig af definitionerne har NT mellem 250-600 citater og mellem 650-4.000 mere indirekte henvisninger til GT. Kun ganske få kapitler i NT henviser slet ikke til GT. Så det er klart, at et øget kendskab til GT hjælper på forståelsen af NT.

Bibelen taler med én stemme

Israels Gud er kirkens Herre - og han taler i hele Bibelen! Sammenhængen mellem GT og NT er dyb og kan formuleres på mange måder:

1) Kristus er sammenhængen.

Jesus lever i GT's verden med de samme løfter, love og håb som alle andre i GT.

2) Gud er sammenhængen.

Gud er den samme og vil det samme og handler på samme måde i de to testamenter.

3) Frelshistorien er sammenhængen.

GT er en ufuldendt bog, der vender sig mod fremtiden og finder sin slutning i NT.

4) Bibelen er sammenhængen.

NT's mange henvisninger til GT gør det til en legitim kontekst for tolkningen af GT.

Hele Bibelen er Guds ord, men Guds ord før og efter Kristus. Og Jesu liv på jorden gør altså en forskel, der også kan ses i forholdet mellem de to testamenter.

Bibelen taler flerstemmigt

Bibelen modsiger ikke sig selv, og den taler ikke tvetydigt. Men den kan tale flerstemmigt, med forskellig betoning afhængig af tid og sted. Skal vi prædike ret over GT, er det nødvendigt at gøre sig nogle overvejelser om disse ting!

Med Kristus bliver mange ting tydelige, ting, der før kun anedes svagt. Og flere ting ændrer helt karakter.

GT er skabelsesorienteret, NT fokuserer på frelsen og er dermed mere åndelig i sin opfattelse af verden. I GT er Israel et "lys for folkene", fokus er nationalt, hvor budskabet i NT universelt; hvor GT taler til folket og menigheden, taler NT til menigheden og enkeltpersonen; hvor GT er løfte, er NT opfyldelse.

Disse forskelle gør, at GT ofte uddyber emner, som NT ikke arbejder med. Enten fordi det forudsættes kendt - eller fordi det ikke har samme relevans. Skabelsesteologiske pointer underkendes ikke i NT, men den stærke oplevelse af gudsrigetets komme gør, at de måske kunne virke irrelevante for forfatterne i NT. Men derfor er det ikke irrelevante for os! Tværtimod - missionske kredse er ikke berømte for deres fokus på første trosartikel.

Andre steder underkender NT direkte GT, hvor vi følger denne underkendelse - og endelig vil jeg hævde, at der er emner, hvor vi må erkende, at GT taler anderledes end NT, og hvor vi må sige, at Bibelen taler flerstemmigt!

Lidt skematisk er der altså to grupper, den sidste delt op i endnu to:

- 1) GT siger mere end NT
- 2) GT taler anderledes end NT
 - 2a) NT afskriver GT
 - 2b) de to stemmer må fastholdes samtidig

GT siger mere end NT

Hvilke temaer skal frem, hvis vi også ønsker GT's budskaber

i vores forkyndelse? Følgende emner finder jeg særdeles centrale - og forholdsvis stedmoderligt behandlet i vores forkyndelse.

Gud er verdens skaber

Vi ved også fra NT, at alt er skabt af Gud (Kol 1,15), men det er GT, der lader det skabte være et vidnesbyrd om Gud (Sl 19,1). GT lader Guds magt i skabelsen være et udtryk for hans suverænitæt (Es 45,5-12) og lader skabelsen udtrykke Guds vedvarende magt (Sl 93). Bliver der ikke prædiken om dette emne, får det mange skadelige følger for opfattelsen af verden, menneskelivet, Guds indgriben i dag etc.

Mennesket er skabt i Guds billede

Både GT og NT lærer os om menneskets synd, GT taler klarere om det eneste andet, som Bibelen finder lige så væsentligt at sige om mennesket: at vi er skabt i Guds billede! Hvor ofte anklages kirken ikke for, at den kun taler om synd og skyld? Det gør Bibelen ikke! Hvem har ikke kæmpet med selvværdsproblemer og mindreværdsfølelser? De ting må blandt andet mødes af en forkyndelse, der understreger menneskets herlighed og ære (Sl 8,6), dets lighed med Gud (1. Mos 1). Tænk, hvis vore kirker var fyldt af kristne, der ærligt kunne se på sig selv, takke Gud og sige: 'jeg er underfuldt skabt' (Sl 139,14).

Frelse for det hele menneske

Menneskesynet er det samme i NT og GT: Vi er ånd, sjæl og legeme. Men GT betoner det fysiske mere. Både i oplevelserne med Gud og i metaforer om evigheden (Es 11,6-9) er GT mere legemlig. Vi kan forbinde kristendommen med vores hverdag ved at prædike over GT. Også for troen på kødets opstandelse er dette vigtigt at prædike over!

Gud er historiens Herre

Igen og igen finder Israel trøst og opmuntring i Guds indgriben i historien (fx Sl 77,12-21). Gud står bag storpolitik (Es 44,14) og er hele klodens hersker (Mal 1,11). Jeg tror, at påstanden om kristendommens historiske karakter er noget af det,

der virker mest provokerende. Den narrative teologi er gået os alle i blodet! Men mister vi troen på kristendommens historicitet, er næsten alt tabt.

Guds hellighed

Moselovens stadige begrundelse er Herrens hellighed, men også i de historiske bøger (fx 2 Sam 6,7-8) og hos profeterne (fx Hos 13,7-8) møder vi Gud, så forskellig fra os, og hvad vi forestiller os om ham. At Gud er anderledes, frygtindgydende, ja, langt større end vi begriber, er et tilbagevendende tema i GT.

Gud ønsker social retfærdighed

Betoning af det skabte udmønter sig i bud om omsorg for fattige (5 Mos 15) og i domsord over social uretfærdighed (fx Amos 6,4ff). NT advarer kraftigere mod rigdom end GT, men det er mere ud fra individuelle end sociale hensyn. At disse temaer burde være mere fremhævet i vores tid, er indlysende.

Praktisk, konkret rådgivning i kristenlivet

Moseloven og visdomsbøgerne rummer mange helt konkrete ord om livet i Guds nærhed. Ganske ofte bliver forkyndelse anklaget for at være abstrakt, ude af kontakt med dagligdagen. Kapitel efter kapitel melder sig med konkrete råd om hverdagslivet.

NT ophæver GT

Det er ikke alt i GT, der uden videre kan læses i dag. Man kan finde to yderpositioner i opfattelsen af, hvordan vi skal læse GT:

a) den systematiske

vil mene, at da Gud er den samme, er alt, hvad GT siger, gyldigt, medmindre NT tydeligt kan vise os andet.

b) den historiske

mener, at Kristi komme til jorden er så enestående, at tiden efter ham er fundamentalt anderledes. Guds ord i GT skal derfor bekræftes af NT, for at stå ved magt.

Jeg tror, man må finde en vej midt i mellem. En vej, man finder ved at betragte Jesu syn på GT. Der må to ting fremhæves: For det første omtaler Jesus GT med en uforbeholden anerkendelse (Mt 5,17ff), for det andet møder han GT med unik autoritet og myndighed (Mt 7,29). På én gang anerkender Jesus loven - samtidig med, at han har myndighed til at korrigere den (Mk 2,18-22; 2,27f; 7,1-8). Særligt en ting påvirker opfattelsen af GT, nemlig frelsen.

Alt det, der påvirkes af frelsen i Kristus

Kristi død og opstandelse forandrer gudsforholdet radikalt. Det, der med et teknisk udtryk kaldes ceremonilove, altså fx offerlove og renhedskravene er ophævet (Heb 10,18, Apg 10,14). Med Kristi død ændrer Israels rolle sig også, hverken Israel eller kirken skal længere leve som et land med Gud som hersker. Guds rige er i NT et åndeligt rige! Det, man kalder civillovene, altså de retslige love, er altså ophævet, i stedet skal man følge de forskellige landes love (Rom 13,1). Denne forandring har i øvrigt også afgørende indflydelse på forståelsen af krig i GT og NT.

Indholdet i det øvrige lovstof kan stadig gælde, men *motivationen* for at overholde loven er helt forandret. Budene er de samme, det nye er, at Kristus står bag dem (Joh 13,34).

Alt det, det er bundet til tid og kultur

Endvidere må man sige, at som NT rummer ting, vi med sindsro lader ligge som formaninger knyttet til en bestemt tid - fx opfordringer til at hilse med kys, at bede med løftede hænde etc., så rummer GT megen af den slags, der naturligvis skal behandles på samme måde.

Hvor de to stemmer må fastholdes

Hvis det er vanskeligt at bestemme, hvor NT ophæver GT, så bliver det ikke lettere nu! Inden for visse temaer er der nuanceforskelle mellem GT og NT. Ikke bare sådan, at GT siger mere om det emne, end NT gør - men sådan at GT og NT betoner tingene forskelligt. Og jeg tror, at begge stemmer må med på prædikestolene.

Guds magt

Også GT hævder, at det vigtigste, man kan sige om Gud, er, at han er kærlighed. Samtidig betoner GT hans almagt. Når Satan handler, er det Gud, der står bag. Jesu død gør, at NT omtaler Guds kærlighed tydeligere - og viser dermed, at der er grænser for Guds almagt, grænser ikke sat af afmagt, men af kærlighed. Der er ting, Gud ikke kan: Han kan ikke vise dem bort, der kommer til ham; han kan ikke gøre noget egentligt ondt; han kan ikke gå fra sit tilsagn osv.

Men derfor bliver der også i NT en større interesse for Satan - for nu betones det stærkere, at der kan ske noget i denne verden, Gud ikke vil. Fordærvmagterne betragtes stadig som tjenere (Åb), men også som egentlige modstandere, som Gud nedkæmper (fx Kol 1,13; 2,15).

Rigdom, ægteskab og lykke

Rigdom opfattes i GT som et udtryk for den velsignelse, der følger overholdelse af loven (5 Mos 28,11. Selvom vi også finder NT's advarsler til de rige (Matt 6,19ff; 1 Tim 6,6-10) i GT (Sl 86,1; Amos 2,6), så bliver rigdom typisk opfattet som udtryk for velsignelse. *Velsignelse* skifter også karakter; i GT har velsignelsen primært materiel karakter, fx i form af løfter om god høst (Mal 3,10f), langt liv (Sl 128,5) eller efterkommere (5 Mos 28,4). I NT er velsignelsen åndelig, i Kristus (Ef 1,3). Tilsvarende med *lykke*, der i GT både kan forstås åndeligt (Sl 16,2) og mere jordisk (Sl 127,5). I NT erstattes ordet lykkelig af "salig" (som ret beset burde være anvendt adskillige steder i GT, i stedet for lykke). Et af de eneste steder, hvor NT bruger ordet lykkelig, handler om, at en enke er mere lykkelig ved at forblive ugift end at gifte sig (1. Kor 7,40). Direkte modsat siges det i GT, at "har man fundet en hustru, har man fundet lykken" (Ordsp 18,22). *Ægteskabet* omtales også forskelligt; GT sætter det højt, både i principielle og konkret tekster (Højs; 1 Mos 2,21-25 & 1 Mos 24,67; 1 Sam 1,8). Dette syn findes også i NT (Matt 19,5), men udfordres af opfordringen til at leve ugift (1 Kor 7,8f).

Lidelsen

Her er det tydeligst, at vi må prædike nuanceforskellene mellem GT og NT. Hvor GT udtrykker tvivl og protest i troen (Job, Sl 42-44, 73), kan NT opfordre til glæde over lidelserne (1 Pet 4,13), en glæde, der udspringer af visheden om Guds kærlighed, der er stærkere i NT. I dette spørgsmål føler vi os i dag vel tættere på tonen i GT end i NT!

Både NT og GT må prædikkes, også når deres tone er lidt forskellig. Jeg tror, at både forkyndelse og evangelisation kan finde flere fælles referencer med tilhørerne, når skabelsen og GT's livssyn danner udgangspunkt!

GT lærer os nyt om Kristus

Det er ikke kun skabelsesteologiske emner, GT kan bidrage med. Forkyndelse over GT kan være dyb og opbyggelig Kristusforkyndelse.

NT er den ramme, GT skal tolkes ud fra. Ikke ved søgte allegorier eller mærkværdige indlæsninger i teksten, men ved at lade NT være kontekst for GT-teksten, på samme måde som tekstens egen nære sammenhæng er det. At prædike om Kristus ud fra GT er at finde og udlægge tekstens mening - og integrere den med Kristi person, gerning og lære. Ud fra GT kan Kristus forkyndes på i hvert fald fem måder:

Kristus er fuldendelsen af GT's historie

Gud frelser Israel i GT - på mange måder. Gideons sejr over midjanitterne (Dom 6-8) var en reel frelse, der er med til bestemme betydningen af, hvad frelse egentligt er. NT giver nye dybder til forståelsen af den frelse, Gud bragte gennem Gideon - men sejren over midjanitterne, giver også en bedre forståelse af frelsen i Kristus (jf Es 9,3).

Det betyder, at mange prædikener over historiske tekster fra GT ikke må begrænses til at fremhæve personerne som forbillede for os - for de er snarere forbillede på Kristi frelse. Vi kan lære mere om Kristi sejr over det onde, end om vores sejr over synd, ved at beskæftige os med dem.

Hvordan man undgår, at den slags bliver til rene indlæs-

ninger? Diskussionen er lang; efter min mening må den slags forbilleder på Kristus: a) tage udgangspunkt i den historiske beretning (og ikke i fx et specielt udtryk i teksten), b) være tydelig og nærliggende, c) have fokus på ligheder i Guds væsen og handlinger, d) være eskalerende - NT er "mere end" GT (fx Matt 12,42).

En anden tilgang til samme emne er at prædike over evangelietekster og fremhæve tekstens spil på geografien og historien! Især i Mattæusevangeliet vrimler det med den slags hen-tydninger, der åbner op for hele GT.

Kristus er opfyldelsen af profetierne

Kirken har altid opfattet profeternes forudsigelser af Kristus som noget af det mest forunderlige. Man kan finde direkte profetier (Mika 5,2; Zak 9,9) og mere indirekte, applicerende (Hos 11,1). Målet kan være dobbelt: Kristus er kommet og har opfyldt profetierne - og som profeterne venter også vi på, at han kommer igen.

Kristus er fuldendelsen af loven

GT's offerinstitution er NT's primære forståelsesramme for betydningen af Jesu død. Kender vi den, forstår vi den, så forstår vi også langt mere af Jesu liv og død. Jeg ved, at megen forkyndelse handler om dette emne, men vist kun sjældent på en måde, hvor man bruger teksterne og udlægger dem. Gør man det, så tror jeg, man vil have meget opmærksomme tilhørere!

Kristus er 'manden bag titlerne'

Mange titler, som NT bruger om Jesus, har omfattende rødder i GT. Ved at gennemgå dem vil forståelsen af Jesus liv og gerning uddybes. Det gælder fx "Guds Søn" (Jesus/Israel som Guds søn (Sl 2,7; Es 42,1; Hos 11,1)); det gælder "Messias" (fx omtalen Kyros, som den salvede i Es 45,1); "Menneskesønnen" (Dan 7,13) og "Herrens tjener" (Es 42-52).

Kristus er kontrasten til den ikke-inkarnerede Gud

Frelsen i Kristus ophæver som allerede nævnt adskilleligt i GT.

Denne modsætning er ofte nok blevet overbetonet, så GT er blevet mere fremmed, end det er, men det må dog alligevel fremhæves i forkyndelsen. Selve forståelsen af Gud ændres også - Jesu komme til jord skaber en kontrast til fx GT's udsagn: "Gud er i himlen, og du er på jorden" (Præd. 5,1).

Forberedelsen af prædikenen

Til sidst et par ord om, hvordan en prædiken over GT må forberedes. Min egen erfaring er, at det tager lang tid! Teksterne kan være nærmest ukendte eller alt for kendte, og begge dele giver problemer! Det tager tid at forstå tekstens egentlige mening. Man må læse teksten

- 1) *historisk*: hvilken tid, sted, politisk kontekst etc. befinder vi os i?
- 2) *litterært*: genrebestemmelse, stil, billeder, metaforer etc. Det kræver nærlæsning at trænge udover 'søndagsskolelæsninger'. Både den historiske og litterære læsning kan finde god hjælp i kommentarer
- 3) *teologisk*: hvad skulle Israel lære af denne tekst, hvilke pointer rummer teksten for de første læsere?
- 4) *frelshistorisk, kanonisk*: hvilken betydning har teksten med hele GT som horisont - og med NT som horisont? (det sidste gøres fx ved at undersøge alle NT-referencer og gennemtænke om de temaer, teksten omhandler, genfindes i NT).
- 5) og stille ikke ét, men mange spørgsmål til forskellige tekster. Fx: Hvad lærer teksten mig om Gud, verden og samfundet, mennesket, om Guds relation til mennesket, om etisk og åndeligt liv og om Kristus?

Der er mange gode grunde til at prædike over GT. Det kan være et frisk pust til menigheder, der føler, at de hører den samme prædiken uge efter uge. Og vigtigere end det: Forkyndelse over GT vil kaste lys over halvt glemte sandheder og uddybe vores forståelse af Kristus.

Jacob Kofod-Svendsen f. 1976.

Cand.theol. og studentersekretær i KFS.

Af Jens Olsen

Jeg kan ikke tro

Det er et helt grundlæggende bibelsk udsagn, at vi frelses ved tro alene. Men hvad så, hvis man ikke kan tro? – Kan man så ikke blive frelst? Hvad enten dette spørgsmål nu stilles som en teologisk spidsfindighed eller som et nødråb fra et anfægtet hjerte, så fortjener det at blive taget alvorligt.

Hvad nu, hvis jeg ikke kan tro...? Det lyder måske for enkelt; men det er jo en helt grundlæggende forudsætning for at besvare et spørgsmål, at man undersøger, hvad der spørges om. Derfor er det vigtigt først at undersøge: *hvad er tro?*

Tro er ikke et begreb i sig selv. Det må knytte sig til noget: ”Tro på *hvad*”, ”Tro på *hvem*”. Tro er forbundet med tiltro – tillid – overbevisning. Sådan optræder ordet i vores almindelige sprog, og præcis sådan bruges ordet også i bibelsk sprogbrug.

Mest systematisk finder vi ordet tro defineret i Hebræerbrevet kapitel 11, v 1-3, hvor det beskrives ved hjælp af to begreber. Det ene oversættes ”fast tillid” og betyder den faste grundvold for livet, det bærende. Det andet oversættes ”overbevisning” og betyder det, man er kommet til erkendelse af ved at lytte til overbevisende tale. Dernæst beskrives troens genstand som ”det, der håbes på” og ”det, der ikke ses”.

Det er almindeligt i vor tid at hævde, at vi ikke behøver nogen

tro, vi kan nøjes med det, vi ved. Men hvad ved vi da? Når jeg ringer til lægen og fortæller stemmen i den anden ende fortrolige ting om mig selv, så sker det, fordi jeg er overbevist om, at den person, jeg ikke kan se, er min læge. Når jeg kører over en bro, så ved jeg ikke, om den holder, men jeg håber det, fordi jeg har fast tillid til de ingeniører, der har bygget den. Blot disse to eksempler viser, at tro efter bibelsk definition er helt fundamentalt i menneskelivet – det kan slet og ret ikke lade sig gøre at være menneske i denne verden uden tro.

Udsagnet: ”Jeg kan ikke tro...” giver derfor kun mening, hvis det betyder: ”Det udsagn eller de ting kan jeg ikke tro på”. Men hvad er det i den kristne tro, som kan være svært at tro på?

Først er der vel troen på en guddommelig skabelse. Men hvad er der i udviklingslæren, som er værd at fæste lid til? For det første hænger den ikke sammen. Alle fænomener i naturen forsøger man at tolke ved hjælp af udviklingslærens begreber, men der mangler sammenhæng. Bare et klassisk eksempel, nemlig de nødvendige mellemformer i den biologiske udvikling. Om dette skrev for snart mange år siden den svenske botaniker Haraburk Nielson følgende:

»Alle mine forsøg gennem 40 år på at bevise evolution eksperimentelt er mislykkedes totalt. Ingen kan med rette beskyldes mig for at have haft et anti-evolutionistisk udgangspunkt. Det kan med sikkerhed hævdes, at der ikke på paleo-biologisk

grund (og det er tolkning af fund af forhistoriske dyre- og planterester) kan leveres skyggen af et bevis for evolutionslæren. Det tilgængelige fossilmateriale er så fuldstændigt, at man endog har kunnet konstruere nye dyreklasser, og da ser vi, at manglen på mellemformer er så iøjnefaldende, at den ikke lader sig bortforklare med, at der mangler materiale. Der er ingen mellemformer, og de vil aldrig blive fundet! Udviklingslæren er og bliver et spørgsmål om tro! »

Ovennævnte er kun et enkelt af mange eksempler. Dertil kommer, at både kosmiske, fysisk/kemiske og biologiske strukturer i vores verden bedre kan forstås som intelligent design end som resultat af tilfældigheder; og så er der jo stadig problemet med at forklare, hvordan noget kan blive til af intet (hvad der skete et mikrosekund før ”Big Bang”).

På mange områder viser det, som mange opfatter som deres eksistentielle livsfundament, sig altså at være så gennemhullet, at det mere minder om en schweizerost end om en fast klippe. Det er altså ikke et spørgsmål om tro eller ikke tro. Det handler om, hvorvidt det er den gudløse evolutionslære eller Bibelens skabelseslære, der bedst overbeviser én om det, der ikke ses.

Jeg skrev indledningsvis, at troen er en overbevisning, noget man er kommet til erkendelse af ved at lytte til overbevisende tale. Det er derfor så vigtigt, at det, man lader sig overbevise af, er troværdigt. Og her vil jeg som personligt vidnesbyrd henviser til Den hellige Skrift, Bibelen, som Guds tale og derfor det mest troværdige af alt.

Siger nogen nu, at det jo netop er problemet med troen, at man ikke kan anerkende Bibelen som autoritet, ja så kan jeg vist desværre ikke hjælpe – kun sige: tillid kommer gennem

samvær. Prøv at læse i Bibelen – og ikke for lidt; måske kommer du så til at opleve dens troværdighed, for ”Troen kommer af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord”(Rom 10,17). Det har mange oplevet.

Der er noget, der har undret mig: Det ser ud som om, det, der er let at tro, nemlig Guds skabermagt, har mange meget svært ved at tro, medens det, som er virkelig svært at tro, nemlig at vi syndige og onde mennesker kan eje Guds nåde, det har de fleste ingen problemer med at tro.

Den tro, som mange tilsyneladende har så let ved at antage, er troen på Guds kærlighed og omsorg: Gud er kærlighed, derfor elsker han mig og har ingen problemer med, at jeg har mange fejl og mangler, gør mange dumme ting, ja, slet ikke lever op til hans bud, for han er jo almægtig og så storsindet, at han uden videre kan tilgive og se bort fra alt dette.

Meget typisk i den forbindelse er følgende udsagn, citeret fra et interview i Kristeligt Dagblad: Den interviewede, der ”efter lang tids søgen nu har valgt at blive kristen”, udtrykker det sådan:

”For mig er Gud kærlighed. Det er min far i Himlen, som kan og vil hjælpe mig. Han guider mig, så jeg får det bedste ud af det liv, jeg har her på jorden ... Han vejleder og styrker mig i dagligdagen. Han betyder, at jeg altid føler mig elsket, og han fjerner utryghed og usikkerhed. Jeg behøver ikke at frygte noget, for han vil altid være ved min side. Der er mening med alt, hvad han gør. Han har en plan for mit liv”.

Hvad galt er der nu i den udtalelse? Der er vel ikke noget andet galt, end at denne beskrivelse af Guds kærlighed er

ufuldstændig og derfor fører mennesker ud i et selvbedrag, der kan føre til evig fortabelse. Gud er kærlighed, ja! – men hans kærlighed har flere sider. En side er Guds skabende og opholdende kærlighed, der bevirker, at han tager sig af sin skabning med uendelig omhed og omsorg. Den kærlighed er umiddelbar og gælder alle mennesker. Bibelen siger det sådan: ”Han lader sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige.” (Mat 5,45).

Men Guds kærlighed har også en anden side, som tit helt overses, og som netop kan give vanskeligheder for troen. Det er Guds frelsende kærlighed. For den, som tænker lidt dybere over det, bliver det indlysende, at Guds frelsende kærlighed aldrig kan være, at han i storsind ser bort fra vores ufuldkomne liv. For det første er synd ikke bare nogle dumme ting, vi kommer til at lave; synd er overtrædelse af Guds fuldkomne vilje og dermed krænkelse af hans guddommelige person.

Og synd er ikke noget, mennesket kommer til at gøre trods sin gode vilje, for synden er menneskets totale bortvendthed fra og fjendskab mod den hellige Gud. Derfor har Gud i sin hellighed ikke nogen anden udvej end at bortstøde og evigt for-dømme en synder. Når et menneske opdager denne frygtelige sandhed, så får man for alvor problemer med at tro på Guds kærlighed. For det er klart, at hverken Guds kærlighed eller hans almagt kan omgøre den virkelighed, at mennesket med sin synd krænker og foragter Gud!

En despot er en person, der er blevet så (al)mægtig, at han kan bruge sin magt til at tilsidesætte al lov og ret. Men Gud er ikke en despot! Hans retfærdighed er total. Derfor kan han ikke umiddelbart tilgive synd. Derfor er der ikke frelse fra Guds vrede i hans umiddelbare kærlighed. Det er derfor budskabet om Guds *middelbare* kærlighed er så vigtig – ja, er selve evan-

geliet: Guds kærlighed i Kristus Jesus.

Evangeliet om Guds frelsende kærlighed er hovedbudskabet i Bibelen. Det er ved at lytte til budskabet om, hvad Gud i sin kærlighed til det syndige menneske har gjort, for at vi kan blive frelst fra Guds vrede, at troen vækkes og skabes i hjertet. Og det er denne tro, der frelser.

I Romerbrevet kapitel 5,1 står der, at den, som tror, erklærer Gud selv for retfærdig. Men hvordan får man denne tro? Man kan da ikke bare give sig til at tro – nej, så vist ikke; troen må skabes. I en salme om dette skriver C. O. Rosenius: ”Du kan ikke tro, o, men kære, så hør: Gud har jo sin søn for os givet!”

I Romerbrevet kapitel 5,1-11 gennemgår Paulus årsagerne til, at Gud kan erklære et menneske retfærdigt; netop det, som troen hviler på og griber om, men som også skaber troen. Det, Paulus her så stærkt vil understrege for os, er, at Guds frelse helt og holdent blev bragt til veje uafhængigt af os – ja, på trods af os:

Initiativet til vor frelse blev taget af Gud selv – uden at et eneste menneske havde ønsket det – endsige bedt om det. Gud frelste os ikke fordi vi tryglede om frelse.

Gerningen blev gjort af Gud selv, uden et eneste menneskes medvirken.

Modtagelsen af det, nemlig **troen, virkes af Gud** selv, uden at vi beder om det; for selve ønsket om frelse skaber Gud ved Helligånden i vore hjerter.

Hvad står der nemlig i Rom 5?

- Vi var svage (v 6). Dvs. vi var helt ude af stand til at gøre noget som helst til vor frelse.
- Vi var ugudelige (v 6). Dvs. vi ønskede ikke at have noget med Gud at gøre.
- Vi var syndere (v 8). Dvs. vi handlede bevidst imod Guds vilje og overtrådte hans bud.
- Vi var fjender (v 10). Dvs. vi ønskede at stå Gud imod – at være borte fra Gud og kæmpe imod hans herredømme.

Sådan er et syndigt menneske – sådan er du og jeg, også selvom vi måske ikke selv føler eller oplever det sådan. Men sådan er det, og det var medens vi var sådan, at Gud i Kristus gjorde det, der skulle til, for at vi kunne blive frelst fra Guds vrede. Gud viste sin frelsende kærlighed i gerning. Hvad gjorde han da?

- Han døde for ugudelige (v 6)
- han døde for syndere (v 8)
- hans død virkede forligelse med Gud (v 10).

Kristi død var nemlig en forsoningsdød. Ved sin død sonede han alle vore synder: Han tog al vor synd på sig og gik ind under Guds vrede og dom. Guds straf, som skulle ramme syn-

Jens Olsen, f. 1944

Cand.Scient. i kemi og fysik 1968.

Højskolelærer på LMH 1969-72.

Lærer på Ethiopian Evangelical College i Etiopien 1972-75.

Lektor på Det Kristne Gymnasium i Ringkøbing siden 1979.

deren, ramte Jesus. Derfor kan Gud se hen til Jesu blod og erklære den, der er inde under blodet, for retfærdig.

Jeg kan derfor ikke være stolt af noget som helst, som jeg har gjort eller gør til min frelse, for det var gjort alt sammen, for jeg overhovedet var klar over, at jeg havde behov for frelse.

”Men”, indvender du måske, ”Jeg må dog tro!” Men som sagt: man kan ikke bare bestemme sig for at tro. Det er Gud selv, der ved Helligånden virker troen i vore hjerter. Rom 5,5 siger jo: Guds kærlighed (dvs. hans kærligheds gerninger til vor frelse) er udgydt (”hældt ned”) i vore hjerter ved Helligånden.

Når du hører dette evangelium, så vil Helligånden ikke bare vise dig Guds kærligheds væren og væsen – han vil også levendegøre det for dit hjerte, så troen skabes. Hvad skal jeg da gøre til min frelse? - INGENTING!

Når ordet om korset forkyndes, må jeg få lov til at tro det og tage imod det. Jeg fortjener det ikke – men det er gjort alt sammen af Gud, før jeg vidste, at jeg havde brug for det. Det skænkes mig ufortjent. Og jeg skal heller ikke bagefter gøre mig fortjent til at måtte beholde det, for Guds frelse gælder helt ind i evigheden – ufortjent af nåde alene.

Gud er treenig

Af Johnny Søndberg-Madsen

Treenighed betyder, at Gud er tre personer og samtidig én. Den ene sande Gud er Faderen, Sønnen og Helligånden. Gud er på den ene side én og på den anden side tre helt forskellige personer. Ordet treenig bruges ikke direkte i Bibelen. Alligevel påstår den kristne kirke, at Skriften fortæller os, at Gud er treenig.

Bekendelsen til treenigheden er væsentligt for kirken. Det får jo store konsekvenser for synet på Kristus, dersom vi forkaster læren om treenigheden (var Kristus ikke en person i treenigheden, var han heller ikke almægtig Gud). Omvendt får det også konsekvenser for læren om frelsen ved Kristus, når vi holder fast ved treenigheden.

Læren om treenigheden er den kristne tros måde at udtrykke sin monoteisme på (troen på, at der kun er én Gud). I den kristne tro kan troen på Faderen, Sønnen og Helligånden aldrig være andet end troen på den ene almægtige Gud. Troen på Gud, som et generelt begreb, uden for treenigheden, er i bedste fald folkereligiositet, ikke kristendom.

Læren om treenigheden i GT

Først og fremmest er det GT's opgave at forkynde monoteisme. Israels folk blev jo påvirket af en polyteistisk kultur (folkeslag som tilbad flere guder). Derfor siger GT: "Du må ikke have andre guder end mig." (2 Mos 20,3) og "Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én." (5 Mos 6,4).

Som bekendt var det ikke let for hverken folket eller dets konger at følge budet om Guds enhed. Det er bemærkelses-

værdigt, at det er præsten Aron, der første gang begynder på afguderiet. Han får fremstillet en tyrekalv af guld, som han og folket tilbeder, mens Moses er på Sinajbjerget for at modtage åbenbaringer fra Gud.

Dette bliver indledningen til en meget lang række af perioder med afgudsdyrkelse. Det ender med, at det ligefrem er sjældent, at en af Judas eller Israels konger holder fast ved bekendelsen om den ene almægtige Gud. De falder for fristelsen til at dyrke de omkringliggende folkeslags guder.

Bibelen kalder disse guder for møgguder (hebraisk: gilulim). Betyder oprindeligt: gødningkugler. Altså et nedsættende ord for afguder, amuletter o.l.). Ordet møgguder anvendes 40 gange i GT. Første gang i 3 Mos 26,30. Sidste gang i Ez 44,12. Dette viser, at fleguderiet var et væsentligt problem i GT's tid. Og derfor er GT's opgave først og fremmest at forkynde, at Gud er én. Hvis Helligånden klart havde forkyndt treenighedslæren fra begyndelsen, ville det givet vis have skabt problemer for forståelsen af Guds person.

Men dermed er ikke sagt, at GT ikke forkynder treenigheden. Lige siden oldkirken har fortolkere af Skriften fundet en skjult treenighedslære i Skaberens omtale af sig selv som 'vi':

"Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden" (1 Mos 1,26). "Lad os stige derned og forvirre deres sprog, så de ikke forstår hinanden" (1 Mos 11,7).

Man så også de tre mænd, der opsøgte Abraham, som treenighedens besøg: "Han så op og fik øje på tre mænd, som stod

BUDSKABET • 6 • 2004

der, og da han så dem, løb han dem i møde fra teltåbningen og kastede sig til jorden for dem" (1 Mos 18,2).

Og endelig blev det sagt, at den aronitiske velsignelses tre led er Guds tre personer, der er aktive i velsignelsen (4 Mos 6,24-26).

Uanset hvordan vi i dag forholder os til disse oldkirkelige fortolkninger, så er det rigtigt, at det som åbenbares i NT allerede er til stede i GT (Joh 5,46).

Derfor kan vi konstatere, at læren om treenigheden ikke, som det nogle gange påstås, er en opfindelse, teologer har fremsat på forskellige kirkemøder. Der er heller ikke tale om, at læren har været under udvikling fra dunkle antydninger til den stående lære, vi kender i dag. Når Kristus kan fremlægge læren om treenigheden på GT's grundlag, er det fordi denne lære findes i GT. Se Matt 22,41-42, hvor Jesus på grundlag af kongesalmen, Sl 110, gør rede for, at han er Herre.

Læren om Treenigheden i NT

NT udtaler sig altså ikke direkte om treenighedslæren. De dogmatiske udformede læresætninger blev fremsat efter, at NT var skrevet. Men vi skal gøre os klart, at vores lære om treenigheden alligevel er hentet fra Skriften. Det vigtigste udsagn, vi har om treenigheden, er Jesu egne ord i dåbsbefalingen (Matt 28,18-20). Her fremtræder treenigheden stærkt, idet Jesus ikke taler om at døbe i Faderens, Sønnens og Helligåndens navne. Jesus bruger ental, og befaler at døbe i Faderens, Sønnens og Helligåndens *navn*. Der er med andre ord kun én Gud, som er Faderen, Sønnen og Helligånden.

Eksempler på klare sammenstillinger af Faderen, Sønnen og Helligånden:

Luk 1,26-37: Intet er umuligt for Gud. Derfor skal Helligånden komme over Maria, og hun skal føde Guds søn.

Matt 3,13-17: I beretningen om Jesu dåb handler Treenigheden. Røsten fra himmelen (Faderen) forkynder Jesus som sin søn, efter at Guds Ånd var faldet på ham.

Matt 12,22-29: Som Messias uddriver Jesus onde ånder ved Guds Ånd. Derved kommer Guds rige.

2. Kor 13,13: Treenighedstanken har haft en fremtrædende

plads i den ældste forkyndelse.

Ef 4,4-6: At leve efter kaldet er bl.a. at stræbe efter at fastholde Åndens enhed med fredens bånd. Dvs. én Ånd, én Herre og én Gud.

Hermed fremstår det klart, at den kristne kundskab om Gud ikke er blevet til på forskellige kirkemøder op gennem kirkehistorien, men allerede fra den første begyndelse var kundskaben om den treenige Gud de kristnes tro pga. apostlenes forkyndelse gennem deres skrifter.

Imidlertid er det også en kendsgerning, at kirken har måttet kæmpe hårdt for at bevare sin lære om treenigheden fri fra vranglære. Nogle gange har vranglæren fornægtet, at der er tre personer. Andre gange har vranglæren fornægtet, at Gud er én.

Fornægtelse af Guds tre personer

Man plejer at sammenfatte fornægterne af de tre personer under samlingsbetegnelser som monarkianere, unitarer, antitrinitarier osv. Op gennem kirkehistorien optrådte de med forskellige påstande:

Nogle sagde, at der kun findes en guddommelig person, men han har åbenbaret sig på tre forskellige måder, eller han har spillet tre forskellige roller som Fader, Søn og Helligånd. Når Gud f.eks. spillede faderrollen, hang kostumerne for Søn og Helligånd i garderoben.

Andre sagde, at Kristus ikke er en guddommelig person, men blot et menneske, som Gud virkede i på en så speciel måde, at han kan kaldes for Gud. Man kunne evt. forestille sig, Jesus som et almindeligt menneske, Gud havde valgt at adoptere som sin søn. Men den, der har læst Johannes prologen (Joh 1,1-14) ved, at Jesus er Guds evige Ord. Han er ikke først blevet Guds søn, efter at Maria fødte ham.

Nutidens fornægtere af treenigheden er de moderne teologer, der forkaster læren om Kristi to naturer: Jesus som sand Gud og sandt menneske på samme tid. Vi fornemmer nok, hvilke konsekvenser det får for forkyndelsen af Jesu liv og gerning, hvis det siges, at Jesus ikke er guddommelig, men man vil alligevel kalde ham Guds Søn, fordi han udtrykker Guds vilje.

Skriften afviser klart fornægtelsen af Guds tre personer som

vranglære gennem de tre navne: Fader, Søn og Helligånd. Det er ikke navne på tre forskellige former for åbenbaring af Gud, men de betegner tre personer, jf Matt 28,19.

Fornægtelse af Gud som én

Guds enhed fornægtes, når man taler om tre guddommelige væsner i samme guddom, eller når man regner med, at de tre guddommelige væsner har forskellig værdi og er af forskellig slags.

Når det gælder Guds egenskaber, lærer vi, at Sønnen og Helligånden har samme egenskaber som Faderen: Sønnen er almægtig (Joh 10,28), alvidende (Joh 21,17), Alle steds nærværende (Matt. 28,20). Helligånden er også almægtig (sl. 33, 6), alvidende (1. Kor 2,10) og alle steds nærværende (sl. 139,7).

Når det gælder Guds skaberværk, fortæller Skriften, at Faderen, Sønnen og Helligånden er skaber. Først Faderen: 1 Mos 1,1. Derefter Sønnen: Joh 1,3; Kol 1,16; Hebr 1,10.

Endelig Helligånden: Sl. 33, 6; Job. 33, 4.

Når det gælder Gud som Frelser, fortæller Skriften, at Faderen, Sønnen og Helligånden er frelser. Først Faderen: Job 22,29; Zak. 8,7. Derefter Sønnen: 1. Joh. 4,14. Endelig Helligånden: Joh 3,5.

Når det gælder Gud som vejleder, fortæller Skriften, at Faderen, Sønnen og Helligånden er vejleder: Først Faderen: Sl 25,9. Derefter Sønnen: Joh 10,14. Endelig Helligånden: Rom 8,14.

Der kunne nævnes mange flere eksempler af tilsvarende art. Men nu der må være brugt spalteplass nok for at kunne påvise, at de tre personer i den ene Gud, hver især er lige meget Gud. Eller for at bruge en sætning fra Den athannasianske Trosbekendelse: ”Og dette er den fælles kristne tro, at vi ærer én Gud i Treenigheden og Treenigheden i enheden” (Konkordieboken, Mæland s.19).

Treenigheden er uforståelig

På den ene side kan man ikke gøre forskel mellem en guddommelig person og det guddommelige væsen. Skriften tilskriver jo hver person hel guddommelighed - ikke kun Faderen, men også Sønnen og Helligånden. Hver især er personerne hele guddommen og ikke kun en del af Gud, jf Kol 2,9. Det er ikke

muligt for os at skelne mellem personen og guddommen.

På den anden side må vi foretage en skelnen mellem personer, som Skriften selv gør det i beskrivelsen af Faderen, Sønnen og Helligånden. Det er jo f.eks. kun Sønnen, der blev menneske og ikke Faderen eller Helligånden.

Man har påstået, at læren om treenigheden i praksis fører til tilbedelse af tre guder. Tre forskellige personer i den ene Gud skulle indebære, at tilbedelsen må fordeles på Fader, Søn og Helligånd, hvilket skulle medføre, at gudsdyrkelsens enhed skulle umuliggøres. Men Skriften lærer og kræver netop tilbedelse af den ene Gud i tre personer: ”Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn” (Matt 28,19).

Konklusion

Vi står overfor noget, fornuften ikke kan gøre rede for: Hvordan kan noget uadskilleligt som den ene sande Gud være deligt i tre personer? Vi må erkende, at Gud ikke kan forstås matematisk, og forsøg på at gøre treenigheden acceptabel for fornuften er mislykkede på forhånd.

Og egentlig er det vel rimeligt nok, for når vi mennesker ikke kender os selv til bunds, og når vi på uendeligt mange områder kun har et overfladisk kendskab til den natur, vi er omgivet af i himmel og på jord, hvordan skulle vi så kunne gøre rede for Guds inderste væsen. Det, vi ved om Gud, er noget, Gud har fortalt os, og der, hvor Gud ikke har lukket op, der kan vi ikke udtale os (1 Tim 6,16; Joh 1,18).

Kirkens lære skal altså ikke begive sig af med en beskrivelse af treenigheden ud fra fornuften, idet treenigheden jo, efter kirkens egen lære, er over fornuften.

Gud er i Kristus endnu din fader.

Sønnen er endnu din broder så kær.

Trofast jo Ånden

Endnu ved hånden

Stedse dig leder, mon nok det ej er?

C. O. Rosenius.

Budskabet I 40 år

Kristen holdning til Israel

af *Samuel Roswall*

Den sidste jubilæumsartikel i forbindelse med Budskabets 140. årgang er en lederartikel fra Budskabet nummer 4 i 1979 med overskriften: Kristen holdning til Israel.

I gennem hele Budskabets historie har det jødiske folks placering i Guds frelsesplan stået central. Christian Møller var meget optaget af jødernes rolle i Guds frelseshusholdning, og emnet blev taget op med jævne mellemrum i bladet, og Møller bragte mange små klip om jødernes situation rundt omkring i verden.

Kort tid efter anden verdenskrig blev bevægelsen "Ordet & Israel" stiftet. Her var højskoleforstander Frits Larsen og LM's senere mangeårige næstformand Mads Mogensen meget aktive. Dette førte til, at artikler om Israel og jøde-folket blev mere hyppigt behandlet i bladet i 1950'erne. Frode Thorgreen blev redaktør i 1965, og han stod også som aktiv i "Ordet og Israel", så Israel-linjen fortsatte. Det var også tilfældet efter Thorgreens afgang i 1971, hvor redaktionen kom til at bestå af tre personer, nemlig Ejner Madsen, Hasle, Søren Brosbøll, Hillerød og Samuel Roswall, Hillerød. De to sidstnævnte havde begge Budskabets syn for Israel og jødefolkets placering. Samuel Roswall var redaktør af Budskabet indtil februar 1981, hvor Jørgen Bernhard fik ansvaret, også han var aktiv i "Ordet og Israel". Fra 1992 bliver billedet mere uklart, og Israelsstoffet blev betydeligt nedskåret.

Indledning og udvalg af artikel er foretaget af Ebbe Kaas.

Historiens gang er ikke noget, vi mennesker suverænt klarer i FN og andre politiske hovedkvarterer. For Gud er historiens Gud. Han handler og griber ind. Det gør han i det enkelte menneskets liv, og det gør han i historiens store linjer. Ganske vist kan man ikke om alle historiske hændelser tale om en direkte guddommelig indgriben, al den stund, at verden ligger i Den ondes vold (1. Joh. 5,19), og begivenhederne således kan være virket af Den onde. Derfor er Bibelen også nuanceret i talen om Guds forhold til denne verdens begivenheder: Begivenheder kan være virket af Gud - Gud lader noget ske - Gud tillader at noget sker. Og er noget positivt ondt, kan Gud vende det til det gode (1. Mos. 50,20). I sidste instans er intet i denne verden uvedkommende for Gud.

Det gælder også den politiske bevægelse, som kom til at betyde så meget i tilblivelsen af staten Israel, nemlig zionismen. Zionismen er heller ikke Gud uvedkommende. Ja, det kan tilmed tænkes, at zionismen ikke bare tillades af Gud, men at vi må bruge et stærkere udtryk, særligt, hvis zionismen satte sig mål, som kan være brikker i fuldbyrdelsen af Guds vilje og plan med Israel og folkene. Spørgsmålet bliver da, om det er med i Guds plan at skabe en jødisk samling - altså netop hvad der blev det grundlæggende i zionismen.

Her må det da siges, at der for så vidt ikke i Bibelen tales om en egentlig israelsk statsdannelse. Men at Bibelens profetiske ord taler tydeligt om en ordnet samling er uomtvisteligt.

I 5. Mos. 28 og 30 har vi nogle afsnit fra Moses' afskedstale til Israels folk. Der tales i disse kapitler om den forbandelse, som vil komme over folket, "hvis du ikke omhyggeligt handler efter denne lovs ord..." (28,58). Resultatet heraf vil blive, at "Herren skal adsplitte dig blandt alle folkeslagene fra den ene ende af jorden til den anden..." (28,64). Det er vigtigt at notere sig, at der er en nøje sammenhæng mellem dette, at Israel

bliver et frafaldent folk, og at folket spredes globalt. - Selv med et beskedent kendskab til historien vil man have mærket sig virkeliggørelsen (opfyldelsen) af Moses' tale til folket.

Men Moses' ord rakte videre. Vi læser nemlig i 30,4-5: "Om så dine forstødte befinder sig ved himmelens ende, vil Herren din Gud samle dig sammen og hente dig derfra. Og Herren din Gud vil føre dig ind i det land, dine fædre havde i eje, og du skal få det i eje, og han vil gøre dig endnu lykkeligere og talrigere end dine fædre."

Af sammenhængen i Moses' tale fremgår det, at denne samling har adspredelsen til forudsætning, ja, rækkefølgen - (1) adspredelsen (2) samling - er tilmed logisk.

Hvad man yderligere mærker sig, er, at den adspredelse og samling, som Moses taler om, er af global karakter og ikke bare af mere lokal karakter (som f.eks. bortførelsen til og hjemkomsten fra Babel).

En samling, som den, vi her er inde på ud fra 5. Mosebog, er jo unægtelig noget sammenfaldende med zionismens mål - men rækker blot længere og har større mål end zionismen. For Guds plan rækker videre. En (begyndende) samling af Israel er ikke for Gud et mål i sig selv. Men samlingen er et skridt på vejen (og altså et forudsat skridt) mod fuldbyrdelsen af Guds mål, sådan som det siges i 30;8: "Da skal du omvende dig og adlyde Herren din Guds røst..."

Det, som Gud bruger zionismen til, er altså noget så "bibelsk-kristeligt", som at han vil frelse Israel - en frelse, som kun kan blive virkelighed i Jesus Kristus, jfr. Zak 12,10 og Rom 11,25-26 - og en frelse, der som yderligere mål har, at "folkene må kende Herren" - et udtryk, vi møder flere gange i det profetiske ord, netop i sammenhæng med talen om Israels samling og frelse.

At Gud i virkeliggørelsen af sin plan gør brug af en national-politisk bevægelse som zionismen, behøver ikke nødvendigvis betyde, at det er rigtigt, alt hvad der gøres i zionismens navn.

Når det kommer til stykket, gør Gud brug af selv onde og genstridige, når det gælder herliggørelsen af hans navn - jfr. F.eks. Faraos ved udfrielsen af Ægypten.

På den anden side er grundtanken i zionismen med til at fremme Guds plan med Israel, med folkene, med denne verden. Det kan derfor ikke undgås, at den kristne på denne baggrund får en forståelse af zionismen og den israelske statsdannelse, som fører til en positiv holdning - selv om man selvfølgelig kan være kritisk over for nogle af de politiske handlinger.

Men dette syn, som her er skitseret, fører til en forståelse og en holdning over for den israelske statsdannelse. Når man læser læser sin bibel og opdager Bibelens tale om Israels land og folk, fødes der i ens sind:

1. En kærlighed til det jødiske folk, som fremelskes *fordi* man ser, at Israels folk er bærer af den guddommelige åbenbaring, en gudgiven opgave, som på forskellig måde bl.a. har ført så megen lidelse ind over folket.

2. En interesse og forståelse for den israelske statsdannelse, *fordi* den er udtryk for en folkesamling, der er en begyndende opfyldelse af de bibelske profetier.

3. En længsel efter at se folket frelst ved tro på Jesus Messias, *fordi* denne længsel er efter Guds vilje og plan.

4. En længsel efter, at Gud endelig virkeliggør sin frelsesvilje og plan med denne verden, en længsel som forstærkes, *fordi* den jødiske folkeforsamling bærer bud om, at dagen nærmer sig.

Samuel Roswall var redaktør af Budskabet 1972-81

Prædikant- vækkelse

Af H.E. Nissen

Forkyndelsen er til debat. Der siges meget godt og rigtigt, som ikke mindst vi prædikanter bør tage ved lære af.

En givende forkynder bliver ikke ved at være givende, hvis han slår sig til ro med, at hans forkyndelse er, som den skal være. Men alt skal ikke være ransagelse. Der skal også være en hvile i tjenesten. Hver for sig skal vi tjene med det, Herren har givet os. Vil en forkynder forvalte et pund, han ikke har fået, kommer der noget anstrengt ind i kaldet, og glæden i opgaven mistes.

Der sker så lidt

Er det rigtigt? Ved afslutningsmødet af en missionsuge sagde formanden blandt andet: Nu har vi igen holdt missionsuge uden at have nået dem, vi så gerne ville nå. Da han var færdig, rejste en i forsamlingen sig og sagde: Jeg vil gerne sige, at jeg er kommet til tro i denne uge. Og sådan er det: Igen og igen er der nogle, der kommer til tro. Den dag, det ikke sker, er det bare et spørgsmål om tid, før der ikke længere er nogen at prædike for.

Vi må også spørge: Er det lidt, at troen næres gennem forkyndelsen, så et Guds barn bevares på rejsen til himlen? Hvordan det går, når en kristen ikke kommer og hører Ordet forkyndt, er der desværre mange ulykkelige eksempler på. Det helt store flertal af Guds børn bevares gennem vor forkyndelse, så der sker store ting iblandt os. Der er grund til at omslutte vore forkyndere med taknemmelighed, kærlighed og forbøn.

Godt, men tørt

Tænker man sig, at denne verden står en rum tid endnu, og vores forkyndelse skal indgå og vurderes i en større sammenhæng, hvad vil man så sige om den? På den positive side vil man fremhæve dens binding til Ordet. Der er megen god bibeludlæggende og forklarende forkyndelse. Til det negative hører forkyndelsens manglende jordforbindelse. Forkyndelsen har mistet meget af sin menneskelighed. Den er blevet for teologisk i teoretisk forstand. Som jeg hørte en udtrykke det om en forkynder, der bestemt er værd at høre på: Det er godt, men hvor er det tørt!

Vidnesbyrdet mangler

Det er utroligt, hvor præcist et billede vi kan tegne af Paulus. Om nogen er bibeludlæggende teolog, er det ham. Hvis vi ikke havde haft Apostlenes Gerninger, ville vi alligevel få et indgående kendskab til ham som person gennem de knapt hundrede sider, hans breve fylder. Han talte og skrev som et vidne.

Nogle af de prædikanter, jeg husker bedst fra min ungdom, var vidner, når de stod på prædikestolen. Det var de på mange og forskellige måder. De oplevede noget med Gud i livets hverdag og i mødet med Guds ord, og det klang med i deres forkyndelse, så vi tilhørere mærkede Gud som en virkelighed, der griber konkret ind hverdagen eller levendegør og rækker et ord, som bringer lys ind i alt det svære. Gennem deres forkyndelse fødte de en længsel i vore hjerter efter at leve samme liv med Gud, som vi fornemmede, de levede.

Man må ikke føle noget

Misbrug ophæver ikke ret brug. Nogle kristne kommer ind under følelsernes tyranni, og det er frygteligt, men der er også

Tro i tiden

en fare til modsat side. Det gælder både i menneskelivet og i det åndelige liv. Jeg vil aldrig til et brudepar sige, at de ikke må føle noget over for hinanden. Tværtimod, jeg ønsker dem stærke og rige følelser! Dem kan man nemlig godt have uden at bygge sit ægteskab på dem. Sådan er det også i det åndelige liv. Den guddommelige verdens nedslag i et menneskehjerte sætter sit præg på hele mennesket. Hverken tanke, følelse eller vilje forbliver uberørt. Det er en af forkyndelsens opgaver at lede dette ind i et sundt spor. Det sker gennem den personlige prædiken, hvor prædikanten bliver en model for sine tilhørere. De skal ikke være kopi af ham og gå i hans sko, men de skal følges med ham på vejen. Det er derfor Paulus siger til filipperne: Brødre, vær mine efterfølgere! Og agt på dem, der vandrer efter det forbillede, I har i os.

For år tilbage var den nu afdøde norske bibelskolelærer Øivind Andersen i USA, hvor han prædikede i en af de norsktalende menigheder, hvor der udbrod vækkelse. Nu var det gode præster, der var hyrder for menigheden, og Øivind Anderen undrede sig over, at vækkelsen kom i forbindelse med hans prædiken. Han syntes ikke, der var forskel på hans og præsternes forkyndelse. Men en af tilhørerne sagde til ham: Der er forskel. Din forkyndelse er mere menneskelig. Den udtalelse tog han med sig i sin fremtidige tjeneste.

Forkyndelse med åndskraft

Det er alene Helligånden, der giver forkyndelsen gennemslagskraft. Derfor må en prædikant leve i stadig bøn om og stadig modtagelse af Helligånden. Uden ham bliver der hverken overbevisning om synd eller nåde. Der bliver heller ikke glæde, for sand glæde er Åndens frugt.

Men det er svært for en prædikant at leve i Åndens kraftfelt, hvor der ikke bliver plads til ham selv. Et liv i Åndens fattig-

dom opleves ydmygende for kød og blod.

En ældre forkynder fortalte ved et prædikantmøde, at hans allerførste prædikenrejse havde været den mest velsignede, og som grund angav han, at han dengang var så lille og hjælpeløs og totalt afhængig af Den hellige Ånd. Et tankevækkende vidnesbyrd. Guds kraft fuldkommes i vor magtesløshed. Hvad sker der så med Guds kraft, når vi mere eller mindre kan selv?

En forkynder må leve i stadig bøn om åndskraft ind over sin forkyndelse. Der er en sammenhæng mellem at få det og Helligåndens virke og gerning i hans liv som helhed. Er han ikke drevet af Ånden i hverdagen, kan han ikke forvente at være det på prædikestolen. Ånden må føre ham ind i opgøret med synden i hans eget liv og ind i kampen for renhed og hellighed, så han i både ord og gerning er et levende vidne om sin Frelser. Kampen vil give ham erfaringer, der beriger hans forkyndelse, og gøre ham i stand til at hjælpe andre, der står i samme kamp.

Må Herren give os prædikanter, som kan føre os fra en teoretisk kristendom til et levende kristenliv. Der er i dag hunger og tørst efter selv at gøre åndelige erfaringer i livet med Gud. Meget afhænger af, om vi prædikanter er i stand til at imødekomme den. Vejen dertil er også for os prædikanter personlig vækkelse og fornyelse. Vi må åbne os for Helligånden, som vil føre os ind i et liv tættere sammen med Gud.

Hans Erik Nissen f. 1938

Cand.theol. og pensioneret højskoleforstander.

Modsatninger og GT-påvirkning

Gennemgang af Johannes' Åbenbaring II

Af Christian Maymann

Vi skal i en række artikler prøve at se lidt nærmere på Johannes' Åbenbaring. Den introducerende artikel blev bragt i Budskabet nr. 5. Denne artikel kommer ind på hvordan Johannes' Åbenbaring trækker på Det Gamle Testamente og på nogle bærende modsætninger.

En af de kristne børnesange, som mange har sunget, er den, hvor drengene skal synge "Jeg vil ligne Daniel", og pigerne skal synge "Jeg vil ligne Ruth". Hvis en person, der ikke kender Gammel Testamente, hørte den sang, må de uvilkårligt tænke: "Hvem er Daniel" og "Hvem er Ruth". Formuleringerne "Jeg vil ligne Daniel" giver ikke særlig god mening. Hvorfor ikke Hans eller Jens, og hvad er pointen?

Men for én, som er kendt med Gammel Testamente, giver sangen endog særdeles god mening. Man kender beretningen om, hvordan Daniel var i Babylon og forsøgte at leve et gudfrygtigt liv i en hedensk verden. Og når vi synger "Jeg vil ligne Daniel", så er det jo præcis det, det handler om. At vi på samme måde som Daniel vil leve et gudfrygtigt liv. Vi kender den *sammenhæng*, hvori personen Daniel levede – og derfor giver udsagnet "Jeg vil ligne Daniel" mening. Jeg vil leve det liv, som Daniel levede midt i de hedenske omgivelser.

Johannes Åbenbaring forudsætter et godt kendskab til Gammel Testamente. Der er næsten ikke nogle vers eller større sammenhænge i bogen, som ikke på en eller anden måde knytter til ved Gammel Testamente. Hvis ikke vi er opmærk-

somme på det, bliver det lige så vanskeligt for os at forstå Johannes' Åbenbaring, som det vil være for en, der ikke kender sin bibel at forstå sætningen "Jeg vil ligne Daniel". Jeg skal i det følgende give eksempler på *billeder* og *større sammenhænge*, der alle henter deres betydningsindhold fra den gammeltestamentlige sammenhæng. Og på præcis samme måde som udsagnet "Jeg vil ligne Daniel" forudsætter kendskab til tekster og begivenheder i Daniels bog, forudsætter disse forskellige billeder kendskab til Det Gamle Testamente.

Enkeltbilleder

Der findes en lang række enkeltbilleder i bogen, der har rødder i GT, og hvor et kendskab til GT hjælper meget på forståelsen. I slutningen af synerne ser Johannes det nye Jerusalem og bemærker om denne by, at "længden og bredden og højden er ens" (21,16). For en umiddelbar betragtning kan det virke som et rent geometrisk udsagn. Byen har form som en terning. Men GT beskriver, at da Salomo byggede Guds tempel, da byggede han det allerhelligste med præcis de samme geometriske former – en terning (1 Kong 6,20). Når man altså har den beretning i baghovedet, når man kommer til Åb 21,16, kan man uden videre se, at pointen er: *at det nye Jerusalem er der, hvor Gud bor*. Byen er blevet til det allerhelligste.

Et andet eksempel på stof, der er hentet fra GT, er, når det til menigheden i Smyrna hedder: "I får trængsel i ti dage". Hvorfor lige 10 dage? Sandsynligvis skal vi her tænke på Daniel og hans tre venner, der blev prøvet ved kongens hof i præcis 10 dage (Dan 1,15).[1]

Christian Maymann f. 1973
Cand. theol. 2002. Lærer på LMH.

Større sammenhænge

Andre steder i skriftet ligger der større tekstafsnit i GT til grund for det, som bliver sagt. Et eksempel er brevet til Filidelfia i 3,7-13. Sammenhængen i det brev kan for en umiddelbar betragtning mangle. Men når man sammenholder brevet med en ganske bestemt tekst i GT – Es 22,20-25 – så falder brikerne på plads. Jeg skal i det følgende prøve at ”gennemløbe” brevet med Es 22 som ramme.

Esajas taler om Eljakim. Eljakim skal være tjener i Davids hus (v.20), og han skal have Davidnøglen (v.22a)[2]. Denne nøgle er et billede på den magt, han skal have over Davids hus, hvilket kommer frem i formuleringen: ”Når han lukker op skal ingen lukke i, og når han lukker i skal ingen lukke op” (v.22b).

Men så sker der det, at selv Eljakim, som Gud har udvalgt, mister sit embede og sin position, hvilket udtrykkes med formuleringen i vers 25: ”På den dag...skal naglen gå løs, selv om den var sat solidt fast”. Eljakim var altså ikke den endegyldige leder i Davids hus. Med denne tekst som baggrund skal vi se på brevet til Filidelfia.

Jesus præsenterer sig for menigheden som den, der har Davidsnøglen. Dermed er forbindelsen til Esajas allerede antydet. Jesus er den, der har magten over Davids hus. Det kommer også til udtryk i formuleringen, at han kan ”lukke op, så ingen lukker i, og lukke i, så ingen lukker op”. Altså: Jesus har *myndigheden* over davidsriget. Det ligger helt i tråd med, at Jesus et par steder i skriftet præsenteres som den sande Davidskonge. [3]

Så siger Jesus til menigheden, at han har lukket en dør op for den, som ingen kan lukke i. Denne dør er typisk – med udgangspunkt i 1 Kor 16,9 – blevet tolket som missionsmuligheder. Forslaget er godt, men der findes et endnu bedre. Vers 7b og vers 8 hænger tydeligvis sammen:

v.7b: som lukker op, så ingen lukker i

v.8a: Jeg har lukket en dør op for dig, som ingen kan lukke i. [4]

Denne sammenhæng peger i retning af, at døren, som Jesus taler om hér, er *døren ind til Davidsriget*. Jesus har åbnet frelsens vej for menigheden, og den er der ingen, der kan tage fra dem. Det bliver tydeligt, når man læser brevet i sin helhed og læser det i lyset af Esajas 22. Først (v.7b) har Jesus præsenteret sig som den, der kan lukke døren op til Davids hus. Dernæst, siger han, at det er, hvad han har gjort for menigheden i Filidelfia.

Går vi videre i brevet, så lover Jesus, at den, der sejrer, skal blive en søjle i Guds tempel, og at han aldrig mere skal fjernes (v.12). Dette synes igen oplagt at læse i lyset af Esajasteksten. Der hed det jo om Eljakim, at ”På den dag, siger Hærskarers Herre, skal naglen gå løs, selv om den var sat solidt fast;” (v.25). I modsætning til Eljakim, vil de, der kommer ind i Davidsriget, aldrig blive nødt til at forlade det igen.

Dette fænomen, at større tekstsammenhænge ligger ”bag ved” afsnit i Åbenbaringen, findes ikke kun her. 2 Mos 7-10 danner baggrund for Åb 8,7-13 og dele af Åb 16. Dan 7 ligger som baggrund for Åb 13,1-18.[5] Ez 38-39 giver en stor del af baggrunden for 19,11-20,10.

Den danske oversættelse giver god hjælp, da den giver mange af de relevante henvisninger i noterne. Når man støder på et billede i skriftet, er det altid en god ide at følge henvisningerne og se, hvad GT-teksten handler om og så stille sig selv spørgsmålet: Hvad kan være meningen med, at Åbenbaringen indeholder denne parallel? Når man begynder at stille de spørgsmål, begynder skriftet at åbne sig lidt mere fx:

- I. Hvorfor bruges betegnelsen 1260 dage i kapitel 11-13?
- II. Hvorfor ligner de dyr, Johannes ser, nogle af dem, som Daniel så, og som devist beskrev Daniels egen

- samtid – og verdens fremtid?
 III. Hvorfor er det lige på Zions bjerg, at Gud samler sin menighed (14,1ff)

Alle de spørgsmål kan man prøve at reflektere over i lyset af, hvordan de temaer er brugt i GT.

Modsætninger

Verden er sort, og verden er hvid. Og de mange gråtoner findes ikke. Det er set fra én synsvinkel, hvad Johannes' Åbenbaring forkynnder. Og vi skal prøve at se på et par af de bærende modsætninger i bogen. Hensigten med dem er at spænde vores liv ud i et enten eller. Enten tilhører vi Guds rige – eller også tilhører vi Satans rige.

En af de bærende modsætninger i bogen handler om tronbillede. Bogen indeholder to typer af troner. Troner, der findes i Guds verden – og troner, der findes i Satans verden!

Guds trone

Allerede i den indledende hilsen hilser Johannes de syv menigheder fra de syv ånder, som er *foran hans [Guds] trone*. Næste gang vi møder dette tema, er i 3,21, hvor Jesus siger, at han har taget sæde hos sin fader på hans trone

Tronen møder vi beskrevet i kapitel 4. I det syn orienterer Johannes sig fuldstændigt ud fra tronen.

- I. Jeg så en trone stå i himlen
- II. En sidde på tronen
- III. Rundt om tronen (v.4)
- IV. Fra tronen (v.5)
- V. Foran tronen (v.6)
- VI. Midt for siderne [af tronen] (v.6b)

Og flere gange, når Gud omtales i bogen, er det med bemærkninger, der knytter til ved denne trone:

- I. "I højre hånd, på ham, der sad på tronen" (5,1)
- II. "Derfor står de foran Guds trone" (7,15)
- III. "Drengen blev borttrykket til Guds og *hans trone*" (12,5)

- IV. "Floden med livet vand...vælder ud fra Guds og Lammets *trone*" (22,2)
- V. "Og Guds trone skal stå i byen" (22,3).

På den måde kommer tronen til at stå uhyre centralt i bogen. Guds trone er på en måde det, som store dele af bogen har som omdrejningspunkt.

Satans trone

Modsætningen til Guds trone, er Satans trone. Den nævnes første gang i brevet til Pergamon: "Jeg ved, hvor du bor: dér hvor Satans trone står"[6]. Denne trone beskrives ikke så indgående som Guds trone, men vi hører om den et par gange i bogen (13,2 og 16,10).

Satans trone består ikke Den må vige pladsen for ham, der er stærkere – Guds selv! Det er ham, der skal regere i den nye verden. Det kan godt være, at Satans trone står på jorden nu (2,13), men den, der indtager verdensherredømmet til sidst, er Gud (21,3 22,1ff).

Dette er ikke de eneste modsætninger, vi møder i bogen. I kapitel 4 til 11 møder vi tre "repræsentanter" for Guds rige: Gud selv (kapitel 4), Jesus (Kapitel 5), og de to vidner (Kapitel 11)[7]. Den måde, de beskrives på, kommer til at stå i direkte kontrast, for de tre "repræsentanter" for Satans rige, vi møder i de næste 9 kapitler, er nemlig Satan selv (=Dragen)[8], Dyret fra havet[9] og dyret fra jorden.[10]

Gud eller Satan – deres trone er modsætninger, men hele den måde, de to beskrives på, viser, at de står som absolutte og diametrale modsætninger.

Jesus – eller Antikrist

Ordet "Antikrist" kan betyde to forskellige ting. Det kan enten betyde "I modsætning til Kristus", eller "I stedet for Kristus". Den måde, antikrist eller dyret fra havet, beskrives på, viser uden diskussion, at de skal ses som modsætninger. De står nemlig som spejlinger af hinanden.

Kristus	AntiKrist (13,1ff)
Syv horn (5,6)	Ti horn (13,1)
Død, men blev levende	Et hoved <i>dødeligt såret, men blev lægt</i> (13,3)
De troende tilbeder ham	Dem der bor på Jorden <i>vil tilbede det</i> (13,8)
Får Herredømmet (12,10)	Får Herredømmet (13,7)

De to vidner – eller dyret fra jorden

På samme måde, som Antikrist og Jesus står som modsætninger, gælder det for de to vidner (kapitel 11), og dyret fra jorden (13,11ff). Nogle af de centrale modsætninger er som følger:

De to vidner (11,1ff)	Dyret fra jorden (13,11ff)
TO vidner	TO horn
Magt til at lukke himlen	Får ild til at falde ned fra himlen
Profeterer	Kaldes for falsk profet (16,13)
Står foran Herren	Udøver det førstedyrsmagt <i>for dets øjne.</i>

Med risiko for at blive forstået politisk kan man kalde Satan/AntiKrist/Dyret fra jorden for "Ondskabens akse" i bogen. Og deres virksomhed er den, som fordærver jorden og gør livet vanskeligt for de troende. Dette stilles op som modsætning til det Guddommelige rige, hvor Gud Jesus, og de to vidner er aktive.

De to byer

De to treheder er ikke den eneste fundamentale modsætning i bogen. I kapitel 17-22 beskrives en anden modsætning, som også er væsentlig at få fat på. Fra GT møder vi de to byer "Babylon" og "Jerusalem". Babylons fald beskrives i 17,1-19,10, og Det nye Jerusalem beskrives i 21,9 – 22,9. Der skal ikke mange læsninger til for at se, at de står (igen) som kontraster i bogen. Begge begynder med at beskrive, hvordan Johannes føres af Ånden.[11] Johannes bliver lovet at se en skøge hhv en brud. I 17,3ff ser Johannes så denne skøge, og det interessante er så, at det, der er en skøge i kapitel 17 bliver til en by i kapitel 18. Det siges direkte i 17,18 og et par sammenligninger viser dette klart:

17,5 På panden var der skrevet et navn, en hemmelighed:
»Det store Babylon... .«

18,2 Faldet, ja, faldet er det store Babylon.

17,6: Og jeg så, at kvinden var beruset af de helliges blod og af Jesu vidners blod

18,24: I byen var der blod af profeter og hellige og af alle, som er blevet myrdet på jorden.

Den brud, som Johannes skal se i 21,9ff, viser sig også at være en by, nemlig det nye Jerusalem. Sammensmeltningen af de to billeder – byen og bruden – finder vi allerede i 21,2, så den skal ikke undre os:

"Og den hellige by, det ny Jerusalem, så jeg komme ned fra himlen fra Gud, rede som en *brud*, der er smykket for sin brudgom." (Min kursivering).

Johannes' Åbenbaring munder ud i en beskrivelse af den ene bys undergang og den anden bys tilsynekomst.[12] Og så kan vi begynde at overveje ligheder og forskelle mellem de to byer. Jeg skal ikke opremse alle forskellene og ligheder her, men blot pege på nogle få.

Fortællemanen: Den måde, der fortælles på om Babylon og Jerusalem indeholder både ligheder og forskelle. Det kan man se ved at kigge på følgende:

Babylon	Jerusalem
Og en af de syv engle med de syv skåle kom og talte til mig og sagde: »Kom, jeg vil vise dig...»[13]	Så kom en af de syv engle med de syv skåle, der var fyldt med de sidste syv plager. Den sagde til mig: »Kom, jeg vil vise dig...»[14]
Og englen førte mig...[15]	Og englen førte...[16]
den sagde til mig: »Det er Guds sande ord.»[17]	Og englen sagde til mig: »Disse ord er troværdige og sande,»[18]
Jeg faldt ned for dens fødder for at tilbede den, men den sagde: »Nej! Jeg er kun tjener som du og dine brødre, der holder fast ved Jesu vidnesbyrd. Gud skal du tilbede.« [19]	Og da jeg havde hørt og set det, faldt jeg ned for fødderne af den engel, som havde vist mig dette, for at tilbede den. Men englen sagde til mig: »Nej! Jeg er kun tjener som du og dine brødre, profeterne, og som de, der holder fast ved ordene i denne bog. Gud skal du tilbede.« [20]

Den måde, hvorpå Johannes fortæller om Babylons fald, og Jerusalems fremkomst er komplet identiske. Går man så til indholdet af de to byer, kan vi se, at de er meget forskellige.

Hvorfor disse modsætninger?

Disse modsætninger opstår i bogen af en ganske simpel grund – de findes i virkeligheden. I virkeligheden møder vi et Guds rige – og et Satans rige. Vi møder et rige, der går under i dom og fortabelse – og vi møder et rige, der føres til evig herlighed. Og det afspejles i Johannes åbenbaring. Og med den viden kaldes vi til at leve – kaldes til at vandre frem mod målet – Guds herlighedsrige. Hvad dette kald konkret indebærer når det gælder Johannes åbenbaring vender vi tilbage til i næste artikel.

Babylon	Jerusalem
Byen føres til dom	Byen føres til herlighed
Menneskene beruses af byen[21]	Folkeslagene vandrer i dens lys[22]
klædt i purpur og skarlaggen og pyntet med guld og ædelsten og perler[23]	Dens stråleglans er som den dyreste ædelsten...har en gade af guld[24]
Glæden forsvinder[25]	Sorgen forsvinder[26]

Bag billedet

Magnus Malm

Boedal 2004

i samarbejde med. Credo

224 sider, 220 kr.

Bogen har undertitlen ”om den vanskelige og vidunderlige rejse fra billede til virkelighed.” Det er den svenske retræteleder Magnus Malms fjerde bog på dansk, og han er oversat til flere sprog. Alle vegne har hans bøger vakt opmærksomhed.

Det er vanskeligt at sætte prædikat på denne særegne forfatter. Han befinder sig i et spændende grænseland mellem kristen filosofi, psykologi og sjælesorg. Det sidste qua sit arbejde som åndelig vejleder. Teologisk kan han måske nærmest betegnes som en økumenisk enspænder, en klosternatur, der ikke er til at spænde for nogen vogn. Men som i høj grad har sine meninger, især om modernitetens

og teknologiens uvæsen.

I øvrigt kan henvises til Espen Ottosens udmærkede portræt af Magnus Malm i Budskabet nr. 4/2004.

Bogen griber fat i billedverdenen.

Både den, vi møder i det offentlige rum, men især i den billedverden, vi sjæleligt og åndeligt befinder os i. Den billedverden, som ikke kun består i det daglige maskespil, vi nok kan indrømme hinanden. Men det selvbillede, der spejler vor identitet bag, og som er der, når masken tages af.

Det er Malms tese, at vi gemmer os bag billederne, der skygger for sandheden, som vi ikke holder ud. Vi skaber billeder for at holde virkeligheden på afstand. Men der sker så det, at billederne skaber deres egen virkelighed, lever deres eget farlige liv. Derfor består åndelig udvikling i at bryde disse billeder, der forvrænger virkeligheden, og finde den sande virkelighed bag.

Tesen billede kontra virkelighed fastholdes konsekvent, og den anlægges på en mængde forhold i livet. For siden slangen åbnede menneskets øjne, har virkeligheden været et problem.

Det er fx på mode at tale dybsindigt om en moderne narcissisme, at mennesket er forgabt i sit eget spejlbillede. Malm korrigerer denne opfattelse ved at

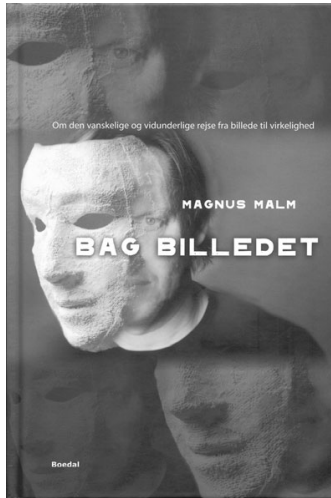
grave et stik dybere med påstanden om, at vi ikke dyrker vort spejlbillede. Tværtimod leder vi i spejlet for at finde vore fejl. Hvorefter vi fx søger til reklameverdenen for at søge vor identitet dér, i varemærkerne og i denne verdens idoler.

Under samme synsvinkel, billede kontra virkelighed, behandles bl.a. også ægteskab, storpolitik og hvad dermed kan sammenlignes (me good/you bad), menighedsliv, kristne ledere m.m.

Hvad angår åndelig vejledning er det forfatterens erfaring, at den ofte kredser om de to billeder: gudsbillede og selvbillede. Endvidere, at vejledning ofte består i at hjælpe mennesker ud af en falsk åndelighed. Hvorimod det sjældent er nødvendigt at hjælpe mennesker ind i åndelighed. Åndelighed har de fleste faktisk rigeligt af, måske modsat vore forestillinger. Når det kommer til denne sjælesorg, kan man som lutheraner savne en klar pointering af lov og evangelium, synd og nåde. Betoningen af Guds frelse i Jesus alene er svag, vægten er lagt på psykologien i forholdet Gud vs menneske.

Bogen vil først og fremmest hjælpe til at opbygge et sandt selvbillede. Den er original og tankevækkende, konkret og nærgående. Den er ikke kun til dem, der lider under et negativt selvbillede, men måske især til dem. Umiddelbart er den let læst, men man må være forberedt på, at mange af Malms formuleringer rumsterer i hovedet bagefter. Men det er vel ikke så galt.

Henning Sørensen, Skjern

Jakob og den fortabte

Kenneth E. Bailey
Credo Forlag 2004
220 sider, 225 kr.

Bogen er en udlægning af de tre lignelser i Luk 15 om "det mistede får", "den tabte mønt" og "den fortabte søn" - med hovedvægten på sidstnævnte lignelse.

Forfatteren viser, at de tre lignelser hører sammen og har samme hovedbudskab. Samtidig viser han, at de tre lignelser bygger på tekster fra det gamle testamente, deraf bogens titel, som peger på, hvor råstoffet til lignelsen om den fortabte søn er hentet: I beretningen om Jakob, der bedrager sin bror Esau og snyder sin far - og de efterfølgende hændelser.

Ved at sammenkæde de tre lignelser samt undersøge sammenhængen til de gammeltestamentlige forbilleder får forfatteren lignelsernes budskab til at stå endnu skarpere.

Ved at inddrage semitisk og græsk sprog (uden at gå til yderligheder) samt mellemøstlig kultur får lignelserne farve og budskabet kommer til at stå stærkt.

Ved at se på lignelsen om hyrden, der *finder* det fortabte får, lignelsen om kvinden, der *finder* den tabte mønt og lignelsen om faderen, der *finder* den fortabte søn (og forsøger at finde den ældste søn, som også er fortabt) får Bailey sagt følgende:

"Vi er fortabte i os selv. Vi har ingen vilje eller evne til at finde Gud. Vi sam-

menlignes med et fortabt får, en tabt mønt og et (to) fortabte søn(ner), der ønsker deres far død.

Hvis vi prøver, som den fortabte søn, da han "gik i sig selv", så bliver det på lovens vej; hans beslutning gik på at arbejde hos sin far og betale den ødslede arv tilbage - og dermed opnå faderens 'tilgivelse'.

Guds store barmhertighed og nåde, der med store omkostninger finder os eller forsøger at finde os: Eftersøgningen i ørkenen, den tunge byrde af fåret, eftersøgningen i det mørke hus samt faderen, der ved at løbe sin fortabte søn i møde gennem landsbyen handler under sin værdighed samt ved at tillade sin ældste søns respektløse tale uden at smide ham ud."

Bogen er et eksempel på, at bibeludlægning og granskning af Bibelen kan føre noget opbyggeligt med sig. Jeg sad flere gange og tænkte på Rosenius' udlægning af lignelsen om den fortabte søn. Jeg synes, både Rosenius og Bailey ender med samme budskab, men den ene som forkynder, den anden som Bibeludlægger og -gransker. De har brug for hinanden, så bibeludlæggerens resultater ikke bliver verdensfjern teori, og så forkynderen ikke kommer til at lægge sine egne meninger ind.

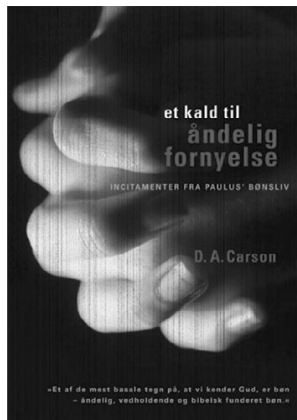
Jeg er blevet endnu mere glad for min Bibel efter at have læst denne bog. Lignelserne har fået mere 'farve' og

'nærvær'. Jesu budskab om at være fortabt i sig selv og hans rige, men omkostningsfyldte nåde står meget stærkt efter at have læst bogen.

Som et biprodukt kommer denne ikke-lutheraner? til at vise meget stærkt, hvordan Jesus prædiker lov og evangelium: Hvordan mennesket tænker og handler lovisk - og er fordømt under loven, men hvordan Guds nåde er virkelig fri, selv om den måtte tilvejebringes med store omkostninger, pga. det naturlige menneskets loviske stræben, som tilmed - vist i lignelsen om den fortabte søn - også fører en fjendtlighed mod Gud med sig.

Alex Dahl Carlsen, Tarm

Et kald til åndelig fornyelse

Incitament fra Paulus bønsliv.

D.A. Carson

LogosMedia 2004

i samarbejde med Credo Forlag

192 sider, 198 kr.

Ordet incitament i undertitlen betyder årsag til, lyst til og tilskyndelse til (her bøn), og det får forfatteren nåde til at lukke op for os i sine fine udlægninger af Paulus bønsliv, som vi møder det i brevene.

Selv om jeg har læst Paulus' breve mange gange, så forbavses jeg over, at Paulus har så mange bønner indflettet i hver eneste af sine breve. D. A. Carson har forsøgt at finde og gengive alle bønnerne, og de fylder hele syv sider i bogen, skrevet med småt.

Her har vi virkelig en dybtgående

bog om bøn, der viser, hvilken rigdom Gud i sin nåde kommer os i møde med gennem bønnerne. Det er mange år siden, at der er kommet større bøger på dansk om bøn, som i den grad går ind i den bibelske tekst og undersøger, hvad der egentlig bedes om i bønnerne. Forfatteren tager mange aspekter og problemstillinger frem i Paulus' bønner og belyser dem, ofte ved at stille en modsætning op for at vise, hvad der ikke bedes om, for derefter at komme med en god solid bibeltro udlægning. Man bliver hurtigt klar over, at forfatteren er godt hjemme i Guds ord. Bogen ånder af bibeltroskab og evangelisk kristendomsforståelse. Men også rent praktisk behandles vore problemer med at bede, og der gives god vejledning. Emner som tankeflugt, planlægning af bedestunder, bønepartner, bedelister, bøn knyttet til Skriften, den offentlige bøn tages op. Og et væsentligt afsnit har titlen: Bed indtil du beder. Det handler om den bedendes egen ro og stilhed til bøn.

Der er et indholdsrigt afsnit om bønnens indramning: At vi beder for det, der er bedst for andre efter Guds vilje, som er åbenbaret for os i Skriften. Følgende citat sætter dette emne i perspektiv: "Så når kristne mister deres første og vigtigste troskab af syne, begynder de at strides. Når social eller racemæssig eller temperamentsmæssig harmoni synes vigtigere end glæden over Guds kærlighed i Kristus Jesus, har afgudsdyrkelsen løftet sit gudsbespottelige hoved. Hvis den kærlighed mennesker hævder

de har til Jesus Kristus, ikke afspejler sig i kærlighed til andre som hævder at elske den samme Jesus Kristus, har vi god grund til at spørge hvor alvorligt vi skal tage sådanne erklæringer."

Afsnittet: Nød for mennesker, fortæller om, at Paulus' bønner udspringer af en dyb kærlighed, som søger andre menneskers bedste - ikke deres ros, taknemmelighed, accept, og endnu mindre en eller anden følelse af professionel tilfredsstillelse.

Carson peger flere steder i bogen på noget, der har stor vægt i Paulus' bønner: "Hvad vi behøver er altså et bønsliv hvor vi takker Gud for Guds folk — og derefter fortæller Guds folk hvad vi takker Gud for."

Her gør Carson opmærksom på, at Paulus' bønner ikke alene er bønner, men bønnerne er også forkyndelse for Guds folk. For Paulus er bøn ikke en erstatning for kristen tjeneste; den er en del af den.

Jeg vil give bogen mine varmeste anbefalinger og slutte med endnu et citat fra bogen, som viser, hvor vigtigt det er, at Bibel og bøn går hånd i hånd: "Al bøn forudsætter en teologi, og omvendt vil vor teologi have afgørende indflydelse på vort bønsliv. Selvfølgelig går indflydelsen ikke kun i en retning. Man kan også sige at vort bønsliv, (eller mangel på samme) vil påvirke vores teologi. En større forståelse af Skriften vil have en reformerende indflydelse på vort bønsliv."

Hans Lundby, Skjern

	Nr.	Side
Lederartikler		
Kaas, Ebbe:	Skriften er klar	2 3
Kaas, Ebbe:	Vækkelsesforkyndelse	4 3
Kaas, Ebbe:	Homofili, bibelsyn og skal alt tolereres?	6 3
Vigilius, Mikkel:	Musikudfordringen	3 3
Vigilius, Mikkel:	Kontekstualisering	5 3
Troslære		
Søndberg-Madsen, Johnny	Hvad er troslære?	1 15
Søndberg-Madsen, Johnny:	Den hellige skrift	1 16
Søndberg-Madsen, Johnny:	Skriften er inspireret af Gud	2 23
Søndberg-Madsen, Johnny:	Skriftens autoritet	3 20
Søndberg-Madsen, Johnny:	Skriftens klarhed og fortolkning	4 27
Søndberg-Madsen, Johnny:	Åbenbaring og fornuft	5 18
Søndberg-Madsen, Johnny:	Gud er treenig	6 47
Tro i tiden		
Nissen, Hans Erik:	Stilhedens rum	3 18
Nissen, Hans Erik:	Lys og salt	4 24
Nissen, Hans Erik:	Hvad skaber og nærer troen?	5 22
Nissen, Hans Erik:	Prædikantvækkelse	6 52
Tema		
Andersen, Leif:	Nådens 2 mirakel	1 11
Bækgaard, Hans Ole:	Frygtens hemmelighed	6 16
Dahl, Erik:	Skubbet ud af spiralen	1 7
Jacobsen, Peter Østergaard:	Og I skal få kraft...	1 3
Jørgensen, Bent Houmaa:	Besættelse og åndsudrivelse	5 10
Kofoed, Leif Bach:	Embedssyn i NT og vækkelsesbevægelserne	2 5
Lewis, C. S.:	Fra Helvedets blækhush	5 15
Mortensen, Karsten Hauge:	Venskab med verden	3 14
Munk, Claus L.:	Et anderledes folk	3 8
Pedersen, Søren:	Det almindelige præstedømme	2 16
Pihl, Berit og Georg Kofoed:	Modkulturelt familieliv	3 5
Riis, Karl K.:	Den nødvendige gudsfrygt	6 5
Roswall, Samuel:	Hvad siger Bibelen om åndsmagter?	5 5
Wagner, Hartvig:	Hyrden i funktion	2 10
Artikler		
Baun, Erik:	Gnadaubevægelsen - Tysklands missionsforeninger	4 13
Bygstad, Jan:	Effekten af den nye sang	2 28
Kofod-Svendensen, Jacob:	Frem i lyset med hele Bibelen!	6 38
Kvalbein, Asbjørn:	Forkyndelse og kommunikation	2 37
Olsen, Jens:	Jeg kan ikke tro	6 43
Ottosen, Espen:	Teologen, som alle kan lide	4 19
Ottosen, Espen:	Kan fortabelsen aflyses?	6 28

artikler, fortsat		Nr.	Side
Pedersen, Carsten Hjorth:	Forkyndelse i en individualistisk tid	2	32
Pedersen, Søren:	Det kristne liv som forkyndelse...	5	28
Sejergaard, Jørgen:	Hvad vil vi med sang og musik i fremtiden?	3	24
Solli, Einar:	Vor luthersk-reformatoriske arvegods-hvor blev det af?	4	4
Serie			
Maymann, Christian:	Åb I: En billedbog i fire dele	5	24
Maymann, Christian:	Åb II: Modsætninger og GT-påvirkning	6	54
I ordets værksted			
Brosbøl, Søren:	Daglig omvendelse - hvad er det?	1	38
Odeberg, Hugo:	Den nytestamentlige forkyndelses ineffektivitet	3	33
Olsen, Peter Vestergaard:	Skrifttroskab og evangelisk hverdag	1	36
Puls			
Andersen, Ole:	Farisæiske skurke	3	35
Fredensborg, Peter:	Eventyrligt	5	34
Fredensborg, Peter:	Om Åndens fylde -og de knækkede rør	1	20
Olofson, Peter O.K.:	Tiden- forsoningens og tilgivelsens grund?	4	34
Olofson, Peter O.K.:	Farisæerens og tolderens bøn	1	31
Olofson, Peter O.K.:	Hvilken religion er det?	3	36
Rasmussen, Per O:	Giv dem et kursus	5	35
Perspektiv			
Jensen, Johannes:	Hun kunne ikke andet!	1	21
Kaas, Ebbe:	Et bedrøveligt sektvæsen - og nogle breve og en præst	1	25
Jubilæum			
Larsen, Frits:	Den hellige nadver	3	16
Møller, Christian:	Om helbredelse ved tro og bøn	1	32
Møller, Christian:	Lidt fra nogle møder	2	42
Roswall, Samuel:	Kristen holdning til Israel	6	50
Thorngreen, Frode:	Kristeligt gymnasium	5	32
Vigilius, Niels Ove:	Forhærdelse - fornyelse - forførelse	4	31
Bøger			
Bailey, K.E.:	Jakob og den fortabte	6	60
Carson, D.A.:	Et kald til åndelig fornyelse	6	61
Eriksen, Henrik Nymann & Sven H. Madsen:	At lede mennesker	2	48
Kofoed-Svendsen, Flemming:	Bibelens bøger - en introduktion	4	36
Makela, Raimo:	Magtmennesker og magtmisbrug	4	34
Malm, Magnus:	Bag billedet	6	59
Strobel, Lee:	Research om tro	5	36
Roswall, Samuel:	Tro til livet	1	43
Diverse			
Kaas, Ebbe:	Mindeord om Professor Carl Frederik Wisløff	5	31

Begyndelsen til kundskab ...

Karl K. Riis

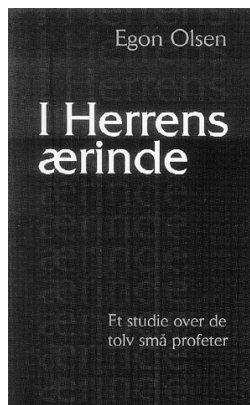
Frygt Gud

– det bør
hvert menneske gøre!

Er det at frygte Gud uevan-
gelisk – et produkt af et
patriarkalsk livsmønster og en
forkvaklet opvækst?

Forfatteren giver en grundig
indføring i temaet gudsfrygt.

165 sider – kr. 120,-

Egon Olsen

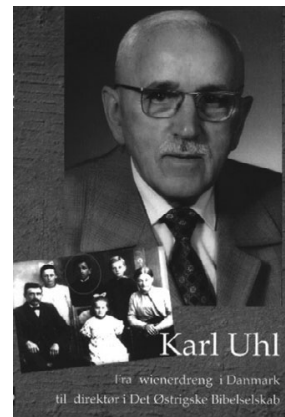
I Herrens ærinde

Et studie over
de tolv små profeter

Profeterne Hoseas, Joel, Amos,
Obadias osv. var mennesker som
vi, men kom tæt på Gud og lærte
ham at kende i hans dom og nåde.

Bogen giver en fin oversigt og
indføring i profeternes budskab i
forskellige situationer. Meget aktu-
elt også i dag.

139 sider – kr. 70,-

Red. af Mogens Holm

Karl Uhl

Fra wienerdreng i Danmark
til direktør i Det Østrigske
Bibelselskab

Vi møder en uforfærdet,
målbevidst og engageret kri-
sten personlighed præget af
gudsfrygt.

Hans beretning griber læseren
og giver stof til eftertanke.

155 sider – kr. 145,-

"At frygte Herren er begyndelsen til kundskab." (Ordsp 1,7)

Industrivænget 35, 3400 Hillerød
telefon: 4820 7690
fax: 4820 7699,
email: logosmedia@dln.dk
netbutik: logosmedia.dk

Udgivet af:
Luthersk Missionsforening
Industrivænget 40
3400 Hillerød
Bladnr. 12492

Returneres ved varig adresseændring